EDITURA UNIVERS

233

François Nourissier

Sfîrşitul

Romanul ce i-a adus autorului, François Nourissier prestigiosul Premiu „Femina" pe 1970 (care se alătura astfel Marelui Premiu pentru roman al Academiei Franceze pe 1966, şi premiului „Plume d'or" din 1968) este povestea unui cuadragenar din Franţa deceniului 7, interschimbabil cu oricare altul, care încearcă să iasă din sufocantele relaţii în care societatea modernă l-a închis. Poveste de dragoste — dar, totodată, istoria omului singur, hăituit — Sfîrşitul impune un scriitor stăpîn pe tehnica sa, care are ceva de spus în literele franceze. Un scriitor.

COLECTIA GLOBUS

Lei 5,25

3

FRANÇOIS NOURISSIER SFÎRŞITUL

1974

FRANÇOIS NOURISSIER

SFÎRŞITUL

Colecţia GLOBUS / Editura Univers

GLOBUS

François Nourissier

Sfîrșitul

Traducere de
Ileana Vulpescu

Prefață de
Radu Toma

EDITURA UNIVERS
București
1974

Coperta colecției de *Ion State*
Ilustrația de *Viorel Popescu*

PREFAȚĂ

Fără îndoială, atenția cititorului va fi atrasă în primul rînd de ciudatul raport pe care romanul îl instaurează între lucruri și cuvinte, între poveste și povestire : între corpul personajului și discursul care îl acoperă (sau dezvăluie). Întregul text nefiind nimic altceva decît descrierea — și poate chiar mai puțin decît atît : doar darea unui nume, lexicalizarea — fiecărei porțiuni a corpului, fiecărei dureri prin care acesta își manifestă prezența. Citim un „catalog de nefericiri" trupești, citim dispunerea cuiva (a lui Benoît Magellant) în limbaj ; dispunere în cadrul căreia rolul principal nu e jucat de acest „cineva", ci de însuși limbajul. Și aici apare ciudățenia relației cuvînt/lucru de care vorbeam adineaori : cuvintele — aici — nu numesc decît ce vor ele să numească, suscită și nu se lasă suscitate. Fapt evident din primele rînduri, unde discursul — făcîndu-și din cititor complice — dă ostentativ dovada libertății sale : după bunul plac el îl poate „trezi" pe Magellant ; și tot atît de bine îl poate lăsa să-și continue somnul. Caracter dictatorial care apare cu și mai multă evidență spre sfîrșit, în momentul în care — la nivel diegetic — îl vedem pe personaj pregătindu-și evadarea ; în chiar acest moment, narațiunea se întrerupe (ea care pînă acum mai avea aerul de a fi condusă de șirul evenimențial) pentru a se consulta cu cititorul asupra modului de a con-

tinua; drept care avansează o listă cu diverse posibile: descrierea faptelor şi gesturilor lui Hélène, fie introducerea în poveste a lui Robert, fiul, etc. Şi o alege în cele din urmă pe Hélène; alegere care prin arbitrariul ei devine semnificativă, ea indicînd faptul că discursul narativ nu are nimic de exprimat, ci ceva *de construit*; în spatele său nimic pe care să se sprijine şi care să-l motiveze, nimic care să ceară un anume cuvînt şi numai pe acela. Cititorul va constata cu uşurinţă că naraţiunea nu aderă la existent, ca magnetizată, ci îl decupează după nişte legi şi o intenţionalitate pe care nu vom întîrzia să le descoperim.

„Vorbe-n formă de cuţit" (p. 149), cuvinte care decupează existentul alegînd numai obiectele tăioase, agresive; lucruri ce pătrund adînc în carnea lui („pe Benoît îl pîndesc din toate părţile pumnale" — p. 156); cuvinte care şi ele îi străpung corpul producînd adevărate ravagii; dar ravagii orientate de un imperativ: profund morale, deci. „Trebui'. Trebui' ce? Nimic..." (p. 20). Sînt primele cuvinte ale romanului. Nimicul trebuie, el trebuie spus, iar Magellant de-a lungul unei zile întregi nu va face nimic altceva decît să-l rostească, să-şi zică nimicnicia. Şi odată cu el cititorul; iar cu aceasta atingem o a doua problemă care merită cu prisosinţă să fie discutată, anume cea a implicării cititorului de către text.

Implicare ce este — tehnic vorbind — rodul unei subtile întrebuinţări a pronumelui personal, a acestei entităţi lingvistice care nu trimite nici la vreun concept, nici la vreun discret, *eu* însemnînd „persoana care enunţă prezenta instanţă de discurs care îl conţine pe *eu*" (după cum ne spune un reputat lingvist). Textul lui Nourissier împleteşte într-un complicat şi eficace joc un *eu* revendicat de narator, un altul de Magellant şi un dumneavoastră care trimite la cititor; iar acesta — *pronunţîndu-le pe toate* — este simultan *şi* cititor *şi* narator *şi* personaj. El (cititorul) îşi descrie

sie însuşi istoria propriului corp; aflat în centrul textului, va fi Benoît Magellant, acest francez mediocru, interschimbabil cu oricare altul, într-o Franţă a deceniului şapte; se va scula o dată cu el, va fi victima aceloraşi nelinişti în contact cu lucrurile familiare, în contact cu strada; va fi ţinta aceloraşi agresiuni, va efectua aceeaşi călătorie iniţiatică prin lumea veghei. Vedem aşadar că textul lui Nourissier funcţionează ca un adevărat *schifter*, ca un *eu-aici-acum* în care fiecare cititor va aluneca, antrenînd cu sine toate codurile ce îl constituie şi care vor fi puse la grea încercare în impactul cu lucrurile. Indiscutabil, discursul lui Nourissier are reale virtuţi didactice: rostindu-l, cititorul se va trezi modificat (şi am folosit intenţionat acest cuvînt ce trimite la romanul lui Butor); rostuit altfel.

Modificare, nouă rostuire. Spaţiul nu ne permite s-o urmărim pas cu pas, aşa că ne vom mulţumi doar cu punctarea ei, lăsînd fiecăruia dintre dumneavoastră plăcerea descoperirii (a introspecţiei ?). Benoît Magellant îşi „citeşte" gesturile clasificate şi dictate de mecanismul social al cărui element este; face lectura codurilor devenite pentru el naturale printr-o lungă practicare, obişnuinţă. Coduri pe care le are în comun cu ceilalţi; coduri care îi sînt impuse de ceilalţi: sculatul la o anumită oră, duşul, micul dejun, contactul cu strada, cu zgomotele ei; gesturi stereotipe care au reuşit să acopere complet realitatea; care au reuşit să o ascundă, să o înlocuiască. Benoît a devenit un mecanism ruginit locuit de vid. El „înţelege: fiecare gest al fiecăruia, şi-ale lui ca să iasă, ca să-şi aprindă o ţigară, ca să mîngîie cîinele, fiecare gest aparţine iremediabil unei categorii de gesturi, seamănă cu alte gesturi pe care le-ai făcut, le-ai suportat, le-ai reluat de mii de ori, pînă-n momentul cînd ţi se pare că nici unul nu mai e nici legitim, nici posibil. Cel mai ne'nsemnat şi încă tot înseamnă prea mult. Să ceri prea mult, să dai prea mult" (pp. 192—193). Pînă în clipa în

care va căuta să citească ce se petrece în spaţiul de o secundă în care mîna lui se îndreaptă către un lucru pentru a-l manipula şi atingerea propriu-zisă ; pînă în clipa în care îşi va descifra reacţiile, adică le va scoate din cifrul cu care societatea modernă le-a clasificat şi care îi dă acest sentiment de inutilitate, de *de trop* (cuvinte ce nu pot să nu ne amintească de *Greaţa* lui Sartre). Ieşind din toropeală, din lenea obişnuinţelor / ecran va vedea pentru prima oară lumea aşa cum este ea ; o va des-coperi ; iar lucrurile îi vor apărea umede, murdare, vîscoase ; de la propriul corp ieşit din noaptea somnului, de la papucii pe care picioarele sale îi vor căuta la coborîrea din pat, pînă la cămaşa transpirată ce-l va chinui o zi întreagă, la pantalonii jilavi ce i se vor mula pe coapse. Cunoaştem cu toţii rolul vîscosului — al acestui concept fizic şi metafizic semnificînd oribilul ontologic realizat în contact — în literatura existenţialistă ; Roquentin, personajul romanului lui Sartre deja amintit, pricepea contingenţa lucrurilor în urma unei experienţe similare.

În contact cu vîscosul, Magellant/cititorul se va reculege (aşa cum tipograful culege literele — deja folosite în *alte* cuvinte — pentru a construi cuvinte noi, cu semnificaţii noi) în vederea saltului întru autentic ; cu retina proaspătă se va scruta, va încerca să înlăture învelişul poleit, prezentabil, făcut pentru şi de către alţii pentru a-şi găsi propriile cuvinte. „De azi-dimineaţă mă-nvîrtesc în jurul acestui cuvînt : sufletul — zic SUFLETUL în lipsă de altă expresie mai comodă, şi se-nţelege-aproximativ ce-nseamnă" (p. 166). „Sufletul" sau „Marie" sau „Lausanne" ; cuvinte ocolite la început, dar care sfîrşesc prin a i se impune ; cuvinte ce vor sparge o dată pentru totdeauna tiparul, marea matrice a dispozitivului societăţii moderne care-şi modelează, care-şi falsifică membrii ; cuvinte care îi permit, deci, evadarea.

Aventura îi este, în ultimă instanţă, de natură lingvistică : el va învăţa să rostească, va avea curajul să articuleze cuvintele interzise. Şi acesta este lucrul pe care vrea să-l ofere şi Mariei ; este marea lui descoperire, America, Lumea Nouă. „Cuvintele... S-o-nveţe, nu, ci mult mai bine : să trezească-n ea, aşa cum sufli peste un tăciune, un cuvînt care să nu-i fi ars niciodată gura, care să nu se fi culcat niciodată pe buzele ei" (p. 190). În acelaşi mod se vor petrece lucrurile şi cu cititorul ; el va fi provocat şi convocat de cuvintele textului, va fi antrenat în vîltoarea lor şi transformat ; pe buzele lui vor apare, aşa cum sufli peste un tăciune, cuvintele care nu i-au ars niciodată gura ; pentru că nu a îndrăznit, sau nu i s-a permis. Se vădeşte aici „utilitatea" textului lui Nourissier, „şi anume aceea de a-l izbi pe fiecare de semenii lui, de a-i impune fiecăruia o imagine răuvoitoare despre sine însuşi. Nu te lua drept un suflet neprihănit, o fiinţă făcută pentru fineţe şi singurătate", cititorule !

*

Dat fiind că valoarea unui element (a unui text, în cazul nostru) e funcţie de relaţiile pe care le întreţine cu celelalte elemente ale sistemului, ni se pare necesar să descriem micro- şi macrocontextul care determină *Sfîrşitul :* restul romanelor lui Nourissier şi, respectiv, proza franceză contemporană.

Primul roman îi apare în 1951 [1], în momentul, deci, în care începe — pentru practica romanescă franceză — con-

[1] E momentul să dăm lista completă a romanelor sale : *L'Eau grise* (1951) ; *Les Orphelins d'Auteuil* (1956) ; *Le Corps de Diane* (1957) ; *Bleu comme la Nuit* (1958) ; *Un Petit bourgeois* (1963) ; *Une Histoire française* (1965) ; *Le Maître de maison* (1968) ; *La Crève* (1970) ; *Allemande* (1973).

temporaneitatea. Ceea ce stă la originea noilor tendințe a fost un acut sentiment de afazie; cuvîntul nu credem a mai fi fost pronunțat de cei ce s-au ocupat de această perioadă, dar sîntem ferm convinși că el poate explica în suficientă măsură resorturile și dinamica acestui nou romanesc.

După război, romanul „condiției umane", așa cum fusese înțeles și practicat de un Malraux, apoi de un Camus sau Sartre, cunoaște un sensibil regres, devine ținta unor violente atacuri, acuzat fiind de a fi alunecat la suprafața lucrurilor, de a fi creat o serie de mituri, cum ar fi cel al „omului fundamental", de pildă, sau al frăției (negative) în fața morții. Mituri fără nici o acoperire, generate de o excesivă încredere în posibilitățile de expresie ale cuvîntului. Pentru Sartre cuvîntul prozei — spre deosebire de cel poetic — este transparent, permițînd privirii să-l străbată și să atingă lucrul; romanul — după el — nu mînuia cuvinte, ci lucruri pe care compoziția riguroasă (sintaxa frazei și a întregii povestiri) le scăpa de contingent. O frază muzicală ale cărei sunete se înșiruiau într-o ordine riguroasă îi dădea lui Roquentin ideea de ceea ce trebuie să fie o existență autentică. Ultima consecință a unei atari poziții era că literatura poate efectiv (nemijlocit) schimba lumea; este ceea ce promiteau romanele din timpul și din perioada imediat următoare războiului; și este tocmai ce nu s-a întîmplat. Cuvintele nu avuseseră nici o putere, discursul existențialist — și odată cu el un important sector al prozei franceze care pînă în ajun contase drept a fi cel mai aproape de esența lumii — avea să fie declarat afazic. Declarație vizînd inițial doar discursul literaturii, dar care va sfîrși prin a pune sub semnul îndoielii întregul limbaj, posibilitățile lui de adecvare la existent.

Generația ce se afirmă în jurul anilor '50 va practica așa-numita literatură a „vervei", o literatură realistă *sui*

generis[1] și pe care am putea-o numi „umorală". Căci ceea ce contează pentru noii romancieri nu mai este suita evenimențială — ca în realismul tradițional —, ci *umoarea* naratorului, verbozitatea, logoreea. Dacă într-adevăr cuvintele nu au sens, valoarea noilor scrieri nu mai poate fi dată decît de violența lor, de violența cu care ele împroașcă lumea cu cuvinte. Majoritatea textelor ce apar acum[2] sînt „zgomotoase", „obraznice", „dominate de resentiment"; „pitorescul înlocuiește exemplarul", „aventura umană devine anecdotă hazlie", cum citim în mai toate cărțile ce s-au ocupat de acest tip de roman. Henry Miller cunoaște un succes enorm, Céline reintră în circulație. Dar în vreme ce la acesta din urmă cuvîntul *exprima* banalitatea ontologică, la noii romancieri el nu se exprimă decît pe sine; autorul devine vedetă, romanul se îndreaptă către autobiografic și picaresc. Cu trecerea vremii, violența inițială se stinge, cedînd locul unei simple dezinvolturi ironice, adesea triste; fapt este însă că pînă astăzi un important sector al prozei franceze (cam 95% din ce se scrie într-un an, după cum ne „asigură" statisticile) se înscrie în aceleași coordonate.

Paralel cu realismul acesta logoreic, și tot ca o reacție la literatura condiției umane (adevărat, e vorba de o reacție cu mult mai puțin masivă) apare ceea ce cu multă facilitate a fost etichetat drept Noul Roman. În 1953 — deci im-

[1] Singulară în raport cu ce se petrece în celelalte țări europene, în S.U.A. și America de Sud la aceeași dată; țări unde ia avînt o literatură în care autorul e o retină și nimic mai mult; o retină ce înregistrează faptele abținîndu-se de la orice comentariu, de la orice interpretare; autor care „lasă lucrurile să vorbească".

[2] Vom cita aici cîteva din romanele de mare succes la vremea lor: H. Bazin — *La Vipère au poing* (1948); R. Nimier — *Le Hussard bleu* (1950); L. de Vilmorin — *Madame de...* (1951); A. Blondin — *Les Enfants du Bon Dieu* (1952); F. Sagan — *Bonjour Tristesse* (1954).

perceptibil decalat de primele producții umorale — apar *Gumele* lui Robbe-Grillet, roman eminamente pedagogic, care încerca să-și dezbare cititorul de anumite ticuri verbale și de gîndire. Căci în noua optică, limbajul și omul (pe) care îl vorbește au niște stranii înclinații pentru folosirea abuzivă a cuvîntului, atribuindu-i funcții la care el nu poate răspunde. Incorectitudine care are drept esențială consecință mitul (metafizica) ; nu ar fi de prisos să amintim că aceeași este și poziția filozofilor limbajului (să ne gîndim, printre altele, la faimoasele dispute în jurul argumentului ontologic despre existența lui Dumnezeu) ; spunînd „poalele muntelui", de pildă, antropomorfizăm lumea, îi acordăm un suflet, o inimă („le coeur romantique des choses", va spune Robbe-Grillet după R. Barthes) ; facem, astfel, metafizică. La temelia literaturii existențialiste ar sta același mecanism, pare să afirme șeful noii școli romanești ; „afazia" limbajului este, astfel, răspunsul la o întrebare *prost* pusă, întrebare-problemă pe care Noul Roman se va strădui să o reformuleze în termeni pertinenți.

Aceasta ar fi în mare (și poate oarecum grosolan schițată) situația prozei franceze contemporane ; structură mobilă în care se vor înscrie textele lui Nourissier. Primele sale cărți — de la *L'Eau Grise* și pînă la *Le Corps de Diane* — se înscriu în linia deschisă de școala vervei ; sînt povestiri ce pleacă de la cîteva observații mai mult sau mai puțin pătrunzătoare vizînd singurătatea generată de civilizația occidentală modernă, imposibilitatea constituirii cuplurilor. Narațiuni ce se salvau, fie prin umor și dezinvoltură, fie prin tristețe și sarcasm ; romane care trec neobservate aproape, umbrite fiind de succesul unui Nimier sau de cel al unei Sagan.

Axul în jurul căruia îi va pivota proza îl constituie tripticul *Un Malaise général (Bleu comme la Nuit ; Un Petit bourgeois ; Une Histoire française)*, triptic care, ezitînd între mărturia directă și ficțiune, reușea să reconstituie două decenii de istorie a Franței, decenii care i-au marcat generația ; un fel de „dosar a ceea ce o doare". Autobiograficul se deschide aici generalului, exemplarității ; nu mai este vorba de un caz *oarecare*, de o anecdotă picantă, ci de o *situație tipică*. Astfel, în primele pagini ale celui de-al doilea volum, autorul își mărturisește „tentația de a se povesti", tentație ce e dată drept corelatul intenției sale de a întocmi un „inventar moral" spre folosul contemporanilor. Nu, nu este vorba de o reînnodare cu tradiția realistă de dinainte de război, căci vom vedea îndată că mecanismul și materia acestui romanesc sînt cu totul altele. Patrice Picolet, personajul *Unei povești franceze*, sintetizează experiența tuturor celor care la sfîrșitul războiului se apropiaseră de-abia de vîrsta maturității și care avuseseră, deci, posibilitatea de a-l privi cu detașarea celui care nu se știa direct vizat, fiind, astfel, scutit de iluzii. „Franța toamnei lui 1940 îi învăța pe acești puști ceva pe care ei nu l-au uitat : le deschidea ochii asupra iluziei moștenirilor" (p. 232). Evoluția lui Patrice nu se deosebește cu nimic de cea a celorlalți : „...s-a obișnuit cu gîndul că este francez. Bărbatul Patrice, specimen mediocru, eșantion interschimbabil în anumite limite de timp și spațiu. Patrice seamănă cu Patrice — copilul cu bărbatul — dar seamănă și cu compatrioții săi. Carnivor și dezamăgit, ca și ei schimbător și realist. Și mai ales supus. La groapă cu eroii. Aventura s-a redus la dimensiunile acestui sfîrșit de zi de noiembrie" (p. 235). Bilanțul unei generații, breviarul ei de morală și estetică. „Griul ne-a intrat în piele, sîngele are culoarea cenușii (...) Iată materialul uman. Dacă vrem să istorisim povești, acesta ar trebui să ne fie obiectul" (p. 236).

În afară de alunecarea spre exemplaritate, *Un Malaise général* mai indică o problemă care — deși aici rămîne

doar la simpla formulare — va orienta viitoarele romane ale lui Nourissier şi va constitui principiul unui nou realism. Merită să privim cu atenţie cîteva fraze din *Un mic burghez*; şi anume pe acestea: „Graţie anilor, raporturile noastre cu fiinţele capătă o opacitate, o soliditate întru totul satisfăcătoare şi care pot să amăgească. Adevărurile pe care ajungem să le formulăm explodează aici şi provoacă ravagii: fisuri, infiltraţii de lumină. O pot mărturisi: am încercat în mod sistematic să fisurez acest bloc masiv, moale, fără contur sau savoare" (p. 34). Reiese de aici că individul este o răscruce de drumuri, locul de întîlnire, de intersecţie al unor forţe ce vin dinafară; vidul în care ceilalţi in-sistă; este ideea eminamente modernă după care persoana nu ar fi decît spaţiul alb din discursul celorlalţi. Nourissier îşi dă seama că, pentru a exista întru autentic, omul trebuie să fisureze discursul străin, opac, solid; şi o va face pe singura cale ce îi apare posibilă: pronunţînd cuvintele „la care se reduce lumea" (*O poveste franceză*, p. 239); cuvinte disimulate cu grijă, refulate.

Literatura trebuie să schimbe lumea — afirma Rimbaud; ea trebuie să ducă undeva. Pentru Nourissier ea trebuie să conducă inconştientul — acest spaţiu alb din povestea individului (cum îl defineşte Lacan) — în plina lumină a adevărului, a conştiinţei. Se produc, evident, „ravagii", dar literatura — pare să spună scriitorul — nu poate fi decît violenţă; o violenţă întru adevăr, întru moralitate.

„Un inventar moral"; iată sarcasmul anilor '50 dezvăluindu-şi jocul: prin distrugerea vechiului concept de „bine", de „adevăr", el nu visa decît crearea unui spaţiu în care să instaureze un nou adevăr, corespunzător omului de după război — şi nu omului „fundamental", cum dorea un Malraux; adevărul omului *acestei* lumi, *om concret*, determinat, prins în angrenajul unor anumite mecanisme social-

politice. Franţa de după război constată că pentru ea nimic nu s-a schimbat, dacă nu faptul că şi-a dat seama de această imobilitate; şi era un lucru ce trebuia spus. Şi este ceea ce face Nourissier.

Aventura sa va avea loc de acum la nivelul limbajului; şi pînă aici găsise el o satisfacţie profundă în proferarea cuvîntului interzis, aceasta era chiar motorul stilistic („stilul e omul") al sarcasmului său şi al colegilor de generaţie. Dar poate de-abia acum îşi dă el seama că „interzis" poate şi trebuie să fie descompus („fisurat") în inter-zis. Discursul său se va instala între zicerile (codurile) care controlează funcţionarea „normală" a omului occidental; va încerca să dinamiteze, să facă să explodeze, să *crape* (nu ar fi aceasta una din interpretările posibile ale titlului romanului pe care îl aveţi în mînă? În original, titlul e *La Crève*) învelişul opac, crusta cu care societatea occidentală îşi ambalează membrii.

Spuneam că în *Un Malaise général* Nourissier nu face decît să afirme posibilitatea găsirii unui rost prin rostire; în *Proprietarul (Le Maître de maison)*, vedem principiul la lucru. Rezultatele sînt remarcabile; neavînd posibilitatea de a le discuta în amănunt, ne vom opri doar asupra incipit-ului (orice incipit structurează lectura întregului text, el fiind un fel de ghid de lectură). Prima pagină dă impresia unui articol de dicţionar analogic în care cuvintele se grupează în jurul unei idei, formînd ceea ce lingviştii numesc un „cîmp semantic"; aici, cîmpul semantic ar fi cel al autodistrugerii universale. Vom cita cîteva rînduri: „Ça se lézarde, ça se fendille, ça s'écorche, ça s'altère, ça se bouffe, ça s'attaque, ça se rouille, ça s'oxyde, ça se délave, ça se desserre, ça se coince, ça se ternit, ça se patine — qu'ils disent — ça cloque, moisit, joue, branle dans le

manche..." și așa mai departe pe o pagină și jumătate ; cuvintele nu au un referent concret, discret, ci trimit la un „totul" (la un *ça*) pe care îl decupează așa cum vor ele să îl decupeze ; nu este vorba de o serie de determinații proprii obiectului, ci numai de determinațiile pe care limba — cu sistemul și posibilitățile ei — le inculcă lumii. Epuizînd posibilitățile limbii de spunere a mizeriei, mizeria e ca și epuizată.

După această incursiune ne putem da seama că *Sfîrșitul* — și toată practica romanescă a lui Nourissier — este deosebit de pertinent pentru ce se întîmplă la ora actuală în literatura Franței. Recent, în cadrul unui colocviu ce discuta tendințele romanului contemporan (Strasbourg, 1970), cunoscutul literat J. Borel arăta că scriitorul care ar vrea astăzi să facă din autobiografic literatură, este silit să se întrebe dacă cel care vorbește este el, persoana fizică, și nu cumva limbajul, caz în care tentativa i-ar fi vană. Evoluția romanului lui Nourissier demonstrează pregnanța întrebării și răspunde afirmînd rolul întemeietor al cuvîntului poetic. Jocul pronumelor personale din *Sfîrșitul*, departe de a fi un simplu experiment (cum e cazul pentru mulți romancieri de astăzi), sau o mimare a unor procedee în vogă, indică faptul că pentru omul contemporan, limba este spațiul în care îi întîlnește pe ceilalți ; un *ethos*.

Într-adevăr, Nourissier este alergătorul de fond al generației sale, cum afirma Boisdeffre ; el constituie liniuța de unire dintre cele două mari tendințe ale romanului francez contemporan, între un romanesc picaresc ce descinde din verbozitatea generației de la '50, și unul ce exaltă virtuțile productive ale limbajului, romanesc ce își are punctul de plecare în textele lui Robbe-Grillet.

Ca romancier, Nourissier e fericit ; el a depășit starea de pură negație, de suspiciune față de cuvînt ; pentru el, afazia nu mai există. Sau există, dar poate fi redusă printr-o atentă practicare a limbajului ; practică dureroasă — cuvintele fiind în formă de cuțit — e drept, dar care reușește să-l scoată pe el și pe cititorul său din împăienjenișul relațiilor reificate ; cuvîntul îl restituie pe om lui însuși. Aceasta e lecția pe care o tragem din Nourissier, acest autor de romane didactice.

RADU TOMA

Prietenului meu
Georges Borgeaud.

«Dar şi bărbatul cu ochii-nchişi, cu care te-ntîlneşti pe stradă şi care nu vorbeşte nimănui. Dar şi cerşetoarea ciudată pe care-o zăreşti seara pe vreo bancă în jurul Observatorului rînduind nişte zdrenţe de ne'nchipuit. Dar şi simplul sectar care-şi otrăveşte viaţa cu uscăciune. Cel care moare de delicateţe şi cel insuportabil de grosolan. Ei sînt aceia pentru care niciodată nimic nu-i destul de ceva. *Gustul absolutului... Formele clinice ale acestei boli sînt nenumărate sau prea numeroase ca să dai buzna să le ţii socoteala. Am vrea să ne mulţumim cu descrierea unui caz».*

ARAGON, *AURÉLIEN.*

TREBUI'. TREBUI' CE? NIMIC, MAI LĂSAŢI-L o clipă. Cuibărit în mirosurile stătute-ale nopţii, lăsaţi-l. Trebuie. O să trebuiască. Uitaţi-vă cum trage cearşaful peste el, cum se-ntinde, cum mîrîie, javră bătrînă încăpăţînîndu-se să se-nfunde-ntr-o rămăşiţă de tăcere şi de-ntuneric. În gravuri, se vede-o fîşie de lumină coborînd, aşezîndu-se pe fruntea eroului care, picotind, se preface că izgoneşte — muscă de soare şi de căldură — raza sîcîitoare. Şi-n lumina soarelui dansează, bine-nţeles, praful. Altunde, în gravuri, în cărţi. Dar aici, draperiile prost închise nu dau voie să se prelingă decît cenuşiul şi lăptosul, orbitoare însă. Afară a şi-nceput să frigă. Şi zgomotul. Nu, mai lăsaţi-l o clipă. Cum crede c-o să scape, imbecilul ? Face-un gest cu mîna, un gest zadarnic, în vînt, gest care pe vremuri impresiona pesemne damele. Ştii că semeni cu un bebeluş cînd dormi ? Mda. Cam păros bebeluşul. Cu pielea unsuroasă. Şi căruia-i pute gura : ai zice că put scărpinăturile, departe-ndărătul gîtlejului, fruntea, nasul, sforăieli pe trezie, gîjîit de vechi fumător. Se mai încovrigă niţel ca un Z, ca un cîrlig, ca un făt uriaş căruia patul i-ar fi pîntece, iar mamă i-ar fi camera-ntunecată. Băutor care-i trage-un somn după beţie, bărbat oarecare, solitar

nepăsător de-aici înainte de fete frumoase şi de dimineţi triumfătoare ? Acum, se dezdoaie cum s-ar întinde-un cîine. Dacă n-ar fi întunericul ăsta jilav, i-ai vedea, ca la cîine, ochii urduroşi şi zăpăciţi. Mîna stîngă bîjbîie : după ce ? După ceas, după-ntrerupătorul de pe firul lămpii, după ochelari, după ziarul de ieri mototolit ? a, nu, nu ieri ! *ieri* încă nu ! în sfîrşit : bîjbîie după paharul cu apă — pe suprafaţa apei noaptea a aşternut un strat subţire de mîzgă, un voal abia perceptibil în care larvele-au început de bună seamă să mişune, bacteriile să colcăie, aşa încît, dacă se ridică şi bea, apa o să miroase-a rezervor, a mizerie. Ah, zgomotul şi iar zgomotul ! Zgomotul. El m-a smuls din căldurica mea, el şi nu lumina zilei, nici ora, de fapt ce fel de oră ? Şi ce zi ? Au început să mă pocnească. Poate claxonul de care se folosesc ăia de jos ca să-l cheme pe macaragiul care se-nvîrteşte la patruzeci de metri deasupra şantierului, la capătul unui braţ lung de fier. Un claxon răguşit, încăpăţînat, al cărui sunet galben aminteşte de furibundele blocaje de circulaţie de-acum cinsprezece ani, cînd toate-automobilele erau brusc apucate de-o scurtă turbare electrică pe două note. Aici e-mbulzeală fără hodoroage, un apel zadarnic repetat de zece ori, după un cod de ne'nţeles, dar el declanşează totul şi-n curînd îi iau locul celelalte tărăboaie. Betoniera. Lovituri de maiuri în lemnul cofrajelor. Frenezia unui ciocan pneumatic. Maşinile (da, uite-le !) înţepenite-acum, ai căror stăpîni au să ţipe-ndată — stăpînii, ţipetele — ca şi cînd ar mai exista fiinţe omeneşti...

*
* *

Încă sau de pe-acum ? N-aprinde lumina. Saltă toată hardughia, tot malu' ăsta de bărbat, cufărul ăsta cu vise, niţel cam zguduit, iar el le lasă să fugă, visele, aşază hardughia-n capul oaselor şi iar stă nemişcat şi se tasează. Pijamaua descheiată răspîndeşte mirosul sălbatic şi familiar al corpului său. În curînd, o să se-mplinească o jumătate de veac de cînd îl tot spală, îl săpuneşte, îl limpezeşte, îi dă cu loţiuni fără să-i vină de hac miresmei de vizuină regăsită-n fiecare dimineaţă, mireasmă pe care, după mese, gesturile i-o trimit în pale venite de la subsuori, de la-ncheieturile păroase şi năduşite, din rufărie, pînă-ntr-atît încît trebui' să fie-atent cînd se-apleacă spre vecina de masă ca să nu-i dea-n nas duhoarea asta de tăietor de lemne. Ieri. Vă rog daţi-i pace cu ziua de ieri. Şi-a pus coatele pe genunchi şi fruntea-n mîini. Ascultă cum îl iau cu asalt valurile vacarmului : strada, casa, şantierul. E-ncercuit. Pe urmă, picioarele caută papucii, îi găsesc, se vîră-n ei, dau din nou de talpa lor zgrunţuroasă, lipicioasă — de ce tot ce se-atinge de corpul meu pare totdeauna un pic murdar ? În sfîrşit, un gest, ca s-aprindă lumina, dezvăluie-n penumbră halul de harababură din cameră. Ziarele-azvîrlite-ntr-o grămadă mototolită, foşnitoare, ascund un manuscris lăsat deschis pe mochetă. Deschis ca să nu uite pagina. Rînjeşte. E-aşa de pasionant că, fără precauţia asta, n-ai deosebi o pagină citită de una necunoscută încă. Două-trei cărţi. Creionul. Un petic de hîrtie. Telefonul. Toate astea la-ndemînă, vîrîte sub frumuseţea de mobilă englezească, printre flocoanele de praf şi printre cîteva epave-ale nopţii : cutia de pilule somnifere, ceasul, paharul cu apă, ochelarii (mai-sus-citaţi). Ia ochelarii şi şi-i pune pe nas.

Totul începe să capete-o formă. Deodată, zgomotele-şi regăsesc ascuţimea şi sensul. În camera de deasupra, pasul lui Roger. Vocea Serafitei. Hélène o mai dormi încă ? Bine-nţeles, s-au întors tîrziu. Nu s-a uitat la ceas. Nu se mai gîndea la altceva decît la scufundarea-n bezna oarbă a nopţii — apă, vată, ciment — cum o fi. O înăbuşire care, în sfîrşit, să-şi merite numele. Şi să rămîie singur.

* * *

Cînd se scoală — nu, e puţin spus : cînd îşi saltă masa pe verticală, cînd îşi întinde maşinăria ruginită, cînd o-nalţă, cînd o redresează — atunci, una cîte una, îşi recunoaşte regiunile corpului, după hibele a căror prezenţă o manifestă. O clipă, în picioare în penumbra camerei, el nu-i altceva (şi să nu uităm zarva de-afară, claxoanele furioase, ţipetele, căldura de iunie de pe-acum apăsătoare, în dosul uşilor acel „du-te-vino" al tribului pe punctul de-a-şi ocupa poziţiile pentru bătălia zilei — o miercure de iunie, o miercure de lucru, de examene, de întîlniri, de coctailuri, de năduşeală, de răbdare, de furii, o lungă, lungă miercure de vid cu trupul care-o să se tîrască şi cu gîndul care-o s-alunece cîte o dată spre Marie şi spre lac, altă dată o să se zgîrcească în efortul de-a le rezista, nu, mai ales, să nu uite nimic), o clipă, el nu-i altceva — nesigur, împleticindu-se — decît catalogul interminabil al propriilor neajunsuri. E ora opt.

* * *

În pantofii de casă — papuci lustruiţi, perfecţi, cadou din partea Hélènei — picioarele i s-au chircit,

ca pe vremuri chinezoaicelor, pare-se... bine : nu se poate ţine pe picioare. Nu se poate ţine pe picioare, nici drept, nici tare, nu poate ţine nici la el însuşi. Se clatină. Refuză. Furnicile, care mai adineauri puseseră stăpînire pe braţul şi pe mîna lui cînd făcea pe „Gînditorul“ * stînd pe marginea saltelei, furnicile, deranjate de mişcările-i neaşteptate, îi mişună cu miile lor de picioruşe necruţătoare subt piele, ca un fel de roire meticuloasă a unui foc, o tortură subtilă în drum spre-ncheietura braţului şi-a torsului, repetiţia leneşă, năstruşnică, anapoda, a ceea ce-ntr-o zi o să fie cealaltă durere, cea fulgerătoare, cea care-o să-i zebreze corpul cu-ncremenirea ei cînd, de la inimă pînă-n vîrful degetelor, o să pice trăsnetul celor cincizeci de ani surmenaţi. Pentru moment, ai crede că răul viitor urcă o pantă de carne, urcă să ia startul — echipă greoaie încă, dar redutabilă de pe-acum, înarmată, gata să iradieze, gata să-şi dea drumul într-o cursă-fulger de spaimă şi de moarte. Inima. Ca toată lumea. Atunci luptă. Luptă-n felul său. Închide şi deschide pumnul de cîteva ori, atent, şi, la fiecare efort, înţepătura acelor e mai puţin sălbatică, sîngele năvăleşte, circulă, îi irigă degetele pînă ce, de exemplu, redevine posibil gestul cu care ia de pe-un fotoliu halatul de mătase multicoloră, perfect şi el, tot cadou din partea Hélènei, pe care-l pune înainte de-a se porni către fereastră — se mulţumeşte să desfacă draperiile — şi uşa deschisă spre camera de-alături în care Hélène mai doarme. Doarme ? Pîndeşte ? Ca şi cînd ar mai rămîne ceva în el pe care să-l spioneze şi pe care să nu-l ştie încă sau pe care să nu-l

* Statuie celebră a lui Rodin.

bănuiască... Străbate camera. Aerul e mai curat. Hélène nu transpiră şi deschide şi fereastra. Igiena femeilor. Mai bine crescută decît el — Hélène : un mediu în care nu le e frică de aer liber. Magellanţii se temeau de orice boare, de curent, de aerul răcoros de seară, de aerul perfid al trecerii de la un anotimp la altul, de aerul înşelător de vară, de aerul nesănătos din Sologne, de aerul jilav al Sudului. Se temeau de orice. A rămas cu obiceiul să chiftească-n suc propriu. Trece-o viaţă peste-asemenea obişnuinţe fără să le clintească. Hélène dă din umeri şi-l lasă să se mureze de unul singur. Hélène-care-doarme. Sau care se face că doarme ? Respiraţie egală şi profundă, dacă se preface, jos pălăria ! poţi s-o iei de bună. De aceea traversează camera atent să nu se-mpiedice de ceva, ca să n-o deranjeze pe Hélène, această precauţie aducîndu-i în minte amintiri de-acum douăzeci de ani, poate şi mai mult, cînd erau tineri însurăţei şi cînd el se scula dimineaţa discret, se ducea la bucătărie avînd grijă să nu-i scîrţîie plăcuţele parchetului sub tălpi — locuinţa lor de pe-atunci, ruina aia tristă, şi vînătă de cîrpeală şi de sărăcie — ca să pregătească micul dejun şi ca să-şi ofere înainte de graba şi de plictiselile slujbei, spectacolul strălucitor al unei Hélène de nouăsprezece ani, zîmbitoare, lacomă, cu sînii goi dimineaţa.

*

*　　*

Doamna Benoît Magellant. Faţa i se-ascute iar şoldurile i se mîrţogesc. Te urmăreşte trăgînd cu urechea în momentul ăsta cînd tu cauţi clanţa. Cînd deschizi uşa, din baie se revarsă-n cameră un val de soare şi de viaţă. Te sufoci niţel de lumină, cli-

peşti, îţi încreţeşti faţa, ura ta migrenoasă şi posacă faţă de zi se revarsă-n tine într-o scurtă furtună de furie şi de nu. Repede, închide uşa la loc. Nu-i face cadou doamnei Benoît Magellant dimineaţa asta, c-ar fi-n stare să-i placă, solidă cum e ca toate din neamul lor, de-astea care nu crapă, cu mamă-sa care se vîră peste tot şi încă de multă vreme la diriginte sau la duhovnicul şcolii, grozavă la socotit, în privinţa recepţiilor intime, a locurilor la masă, urmărindu-ţi de-aproape ascensiunea, discretă, adaptată, ireproşabilă — Ce-Sprijin-pentru-El ! — şi chiar şi-o mică moştenire, niţele venituri — modeste dar preţioase totuşi cînd ai luat viaţa-n piept, cum zice ea, sau cînd Zbori-cu-Propriile-Aripi, cînd poţi să-ţi-Fii-în-sfîrşit-Stăpîn — da, dar uite restul, tot clar-obscurul şi toată intimitatea unei vieţi, aici, prăpăd şi celelalte, debandadă, acel lung crepuscul aşternut peste tot, zile fără zori, fără zenit, fără noapte-adîncă, cenuşiul pătrunzînd peste tot, dominînd peste tot, sur-„Trianon“ * pentru pereţii salonului, antracit pentru costumele decente, şi griul-Peugeot al automobilelor cu interior sobru, cu capacitate medie, ăsta-i cuvîntul : un automobil, să-şi cumpere un automobil şi să-şi facă un interior, nu chiar o viaţă interioară, nu cereţi prea mult, dar un interior confortabil — aşa se zice ? — sau plăcut ? şi respectabil, liniştit, mediu — dar azi se revarsă-n tine ca şi ura asta de soare intens de iunie, automobil, confort, respect, mediu, linişte ale cărei stigmate ţi-au răvăşit obrazul, linia incertă şi moale-a obrazului tău, pînă-ntr-atît că i-au modelat acest

* Nuanţa marmorei din palatul Trianon.

caracter, mîncat, ai zice, de-un cancer pe care-l poţi privi ca-n fiecare dimineaţă, în oglinda de care te-apropii acum.

*

* *

Nu vă uitaţi la el. Nu chiar acum. Fie-vă milă un pic. Nu-l priviţi cînd se priveşte el pe sine. Nu vă uitaţi la el cum îşi întinde pieile, cum îşi cască ochii, cum îşi saltă buzele peste gingiile-albicioase şi peste limba-ncărcată. Aseară fuseseră sosuri, sosuri şi conversaţie. Mai întîi, păhărelul sorbit în grabă la birou — frigiderul micuţ, pudic instalat în cabinetul de lîngă vestiar unde se spală pe dinţi şi pe faţă înaintea unei întîlniri în oraş — şi după ăsta, păhărelul băut cu Zebră care-avea să-i spună o vorbă şi care l-a cărat în „barul“ ăla de doi bani din colţ ; după ăsta, paharele de dinainte de masă, de la Cutăreşti, cîteva seci şi cu vîrf — cu puţină gheaţă, la rigoare, dar fără apă, mulţumesc — fără sifon, într-un burduf gata umflat. Cînd a sosit Hélène, l-a găsit cu privirea lăcrimoasă şi cu gesturile nesigure pe care i le cunoaşte-atît de bine. Pălăvrăgea. Sau poate că vreo maree, retrăgîndu-se, îl lăsase ca pe-o băltoacă, într-un fund de canapea. Sau conversa de-aproape cu-o femeie, cu broboanele de sudoare lucindu-i pe la tîmple şi pe frunte, pe-acolo pe unde chelia desenează două înalte luminişuri intelectuale. „Pouilly“ * rece — la peşte, „Margaux“ * — la raţă, Château-Yquem“ * — la desert. Pe urmă, o duşcă de lichior de smeură. Pe urmă, veselul whisky pe cinste de la unşpe noaptea

* Pouilly, Margaux, Château-Yquem : vinuri franţuzeşti.

şi celălalt — capacul, căpitane Benoît ? — şi-n sfîrşit celălalt, ultimul — dar, zău, chiar ultimul — acasă — în timp ce Hélène dădea drumul la apă-n baie — ca să se fleşcăiască, să se blegească, să cîştige timp, cele douăzeci de minute de răgaz, de singurătate posibilă, cu *„Le Monde"* în mînă, pe care nu-l citeşte, prăbuşit cum era în berjera galbenă, cu salonul tăcut în jurul lui, penumbră şi graţie — mi se fîlfiie de graţia asta — iar în el, ca totdeauna, acel nesfîrşit vîrtej de oboseală sau de-amărăciune.

* *

Încă nu vă uitaţi la el. Şi-a vîrît faţa-n apă rece. Şi-a pieptănat încîlceala asta de cozi de şobolan, care constituie frizura lui de dimineaţă. Şi-a clătit gura. A-nghiţit două-trei pilule destinate să-nlăture nevralgia. Alta care, cică, i-ar da curaj. Îşi scoate pijamaua, îşi deznoadă baierile pantalonilor : iată-l gol. „Gol-puşcă, Benoît Magellant !" E chiar acum momentul să-l contemplăm ? Se urcă pe cîntarul a cărui limbă se opreşte între optzeci şi două şi optzeci şi trei, deschide robinetele căzii, vîră aparatul de ras în priză, îl pune pe marginea chiuvetei, închide ochii şi-ascultă. Ce-ascultă ? Aici, larma dimineţii pătrunde altfel, încărcată de zgomotele subalterne ale curţii — cazane de gunoi răsturnate, strigăte-n spaniolă, hîrîitul unei rîşniţe de cafea. Sau poate că-şi ascultă-n el însuşi pulsarea sîngelui ? Se-apleacă spre oglindă.

De cîţi ani gestul ăsta, cu care m-apropii de imaginea mea, întinzîndu-mi pielea cu-o mînă iar cu cealaltă manevrînd maşina de bărbierit, este asociat unei fraze — Nu, domnule ! Asta n-am să ţi-o iert

niciodată ! — pe care mi-o spun cu glas scăzut ? Este ultima adiere a visărilor din copilărie, cînd îmi istoriseam acele poveşti fără sfîrşit în care, după ce-nvingeam toate obstacolele, eram totdeauna erou? De unde se trag şi refuzul ăsta eroic, şi sentimentul ăsta justiţiar regăsit în fiecare zi cînd mă bărbieresc ? Pentru oglindă, redevin băieţelul de opt ani care jura-n faţa fotografiei lui taică-său — da, şi asta, moartea lui taică-său... dar ar fi prea multe de spus dintr-o dată — care jura să-nfăptuiască măcar o dată o acţiune de onoare, ceva strălucit, secret şi gingaş, care să nu semene defel cu salonul de pluş roşu stil „Arta Decorativă", cu cocul pe care şi-l făcea Mama, ca văduvia ei să fie perfectă, nici cu mirosul de leşie de sîmbăta, şi se-auzea vocea cavernoasă a Berthei ţîşnind din spălătorie — simboluri toate astea, amintirea eteroclită a repulsiilor mele de copil, cînd, în fiecare seară, auzeam zgomotul de vase în ligheanul albastru smălţuit, cînd femeile purtau corsete de elastic lunecîndu-le-n sus pe sub rochie, îşi pierdeau pe sub masă pantofii, salutau preoţii, vorbeau pe şoptite cînd era vorba de căsătorie sau de moarte, oftau cînd făceau patul unui băiat, duşmanul lor, pe care-l sărutau fără să-i bănuiască furia, în miros de „Soir de Paris" şi de pudră „Bourjois". Atunci începeau visele. Da, cavalcade, bine-nţeles, biciul lui Zorro, feţe mascate, însă de cele mai multe ori încăpăţînata rezistenţă faţă de trivialităţi, acel „nu, domnule !" derizoriu al unui omuleţ pe care viaţa se-apucase-ncet să-l înăbuşe. Asta este explicaţia adevărată ? E vorba de lupta asta ale cărei ultime canonade răsună-n fiecare dimineaţă-n timpul *tête-à-tête*-ului de la ora opt ? Sau e vorba de revoltele mele împotriva tiranilor

de la slujbă, sau de ambiţiile mele de debutant, de stagiar, de veşnic adjunct ? Vi-l prezint pe noul nostru boboc, da, da, încă un puşti dar, pentru-un suflet mare... * E vorba de ţîfnele mele de-acum douăzeci şi cinci de ani ? Îşi muşcă zăbala individul, plesneşte de ambiţios ce-i, dar poate că ar trebui să-nveţe meserie, cifre, băiatule, iată secretul : cifrele. Acum le-o spun eu drăguţului de Fayolle şi lui Zebră, ca să le mai tai din nas, mă scot din sărite cu ideile lor avangardiste şi cu burţile lor supte. Supte sau goale ? Nu, de-aici încolo toată lumea e bine plătită. Am eu grijă. Sînt simţitor ca o doică bătrînă, asta sînt. Îi las să vorbească şi iar să vorbească, să se ambaleze şi pe urmă le spun : şi cifrele, Fayolle ? Ce se-alege de cifre-n felul ăsta ? Parálele, talentul... Ei nu pricep nimic. Eu vînd talentul. Meseria asta merge după miros. Nu eşti aventurierul talentului altora, sau atunci totul ar fi prea jalnic. Da, cîrpăcim, ei şi ? Ce-şi închipuie Fayolle, că lucrează într-o fabrică de ceasuri ? Că e vorba de publicitate de automobilistică, de plimbări, de America ? Îi spun mereu : ce facem noi e Balzac, puiule, Balzac... Într-o bună zi o să tragă pe sfoară toată lumea tot pupînd, tot făcînd curte, făcînd pe deşteptul, pe cutra. O să-l convingă pe Patron, şi deodată o să-mi aţină calea-n picioare, drept, curtenitor, epatant, cu dinţii mijindu-i printre buze ca la vampirii de cinema, şi-o să-ncerce să-mi vină de hac.

* Aluzie la două versuri din *Cidul*, tragedia lui Corneille, devenite ilustre datorită deselor citări : *„Je suis jeune, il est vrai ; mais aux âmes bien nées / La valeur n'attend point le nombre des années"* (*„E-adevărat, sînt tînăr, dar pentru-un suflet mare / Valoarea nu aşteaptă ca vîrsta s-o măsoare !"*) (traducerea lui Şt. O. Iosif ; actul II, sc. 2).

Dacă ar şti cu toţii cît de bucuros le-aş ceda scaunul. Fayolle, Zebră, Marie-Claude, cînd îi văd la comitet, şi pe ceilalţi aşezaţi roată, atît de deosebiţi unii de alţii, atît de puţin scorţoşi şi stînd atît de puţin în poziţie de drepţi cum ar sta într-o uzină, într-un garaj sau într-un super-magazin, atît de-n afara legii toţi, cu secretele, cu moravurile, cu decepţiile, cu tainicele lor „răni" (ştiu aproape tot, iar restul e lesne de ghicit), lumea asta măruntă gata să discute despre capacitatea altora, tonul, ritmul, fraza, frumuseţea — o ! zei, frumuseţea... — îmi spun că n-avem o meserie banală. Deodată, ideea asta mă umple de exaltare. Nimic altceva. N-aş fi acceptat nimic altceva. N-aş fi dat pe nimic altceva aceşti douăzeci şi cinci de ani — o viaţă — pe nimic altceva. Atunci, de ce trebui' să mă hărţuiască ? Deodată te-ai crede într-un birou de poştă, într-o subdirecţie de minister : cu ovarele cucoanelor şi cu ambiţia domnilor, cu loviturile pe la spate. N-au înţeles că sîntem tot o apă şi-un pămînt, dintre cei care derapează, îşi revin, merg halandala, se dau peste cap mai des decît ar fi permis ? Ce i-a apucat să facă pe dinamicii, pe eficienţii ? Se poate face mai mult, mai bine, mai repede. Dar cine zice altfel ? N-aveţi decît să faceţi cărămizi aglomerate, vincluri, fustiţe de dralon, puşti de vînătoare, pateuri. Faceţi o meserie de-nţelepţi. Noi ne-ncăpăţînăm aici într-o muncă de nebuni. Aştept ca Jacques s-o rupă cu vechea lui legătură şi „să-mi dea ceva", cum se spune. Aştept ca Louise să digere moartea lui taică-său şi să se-apuce iar de romanul ei. Aştept să-i revină lui Lagrange talentul, lui Molissier — curajul, lui José — furia, lui Charles-Henry — viaţa. A murit cam repede Charles-Henry. În fiecare du-

minică îi datez, îi numerotez, îi clasez hîrtiile, hăituiesc slăbiciunea asta înşelătoare şi vicleană care-nsemna forţa din care i se trăgeau cărţile. Tu ce faci duminica, Fayolle, drăguţule ? *Week-end* în fermuliţe retrase ? Curse-n maşini decapotabile ? Cînd ai să mai lucrezi azvîrlindu-mi coaja de banană sub pingea aminteşte-ţi totuşi de toate astea : nu sîntem noi sănătoşii, pieptoşii, cîştigătorii societăţii ăsteia. Noi o aprovizionăm cu nişte vise şi cu nişte răni. Nici mai mult, nici mai puţin. Aşa că revendicările, nerăbdările tale, nu, băiete ! Asta n-am să ţi-o iert niciodată... Iacă : ţi-am zis-o. Armonioasă panoramă.

*
* *

S-a bărbierit. Acum îşi pipăie pielea, şi-o stropeşte cu alcooluri astringente, şi-o pudrează. Apucă între degetul mare şi arătător colacul de grăsime care-i rotunjeşte mijlocul. Caltaboşul, zice Roger. În minte-i vin Marie, lacul, cafeneaua din Yvorne. Intră-n cadă şi se scutură. Stă cu ochii-nchişi. Pretextul e săpunul pe care-l foloseşte din abundenţă — la şcoală, la zece ani : Roşcovanii put ! Ei, Magelneaţă, freacă-te ca lumea ! Se vede că-n stradă „marmelada“ circulaţiei s-a-ngroşat, de vreme ce cacofonia nu mai încetează aproape deloc. Pe şantierul vecin, se descarcă fierăraie : un lung bubuit de catastrofă acoperă restul. Pe urmă, un tip strigă ceva ce nu se-nţelege, vreo măscară pe italieneşte, cum strigă toată ziua. În dosul uşii, vocea lui Roger : salut, tată !, pe-un ton, ai zice, interogativ. Benoît strînge din ochi cu şi mai multă îndîrjire. Cînd, în fine, deschide-ncet gura să răspundă seamănă probabil a peşte. A peşte roşcat, a roşioară, a peşte

roşu. Nu e prea multă vreme de cînd Robert îl implora să dea peştii roşii pisicii să-i mănînce. Întîrziind ca de obicei, Roger aleargă de se zguduie scara sub el. Peste o clipă are s-audă pîrîind motoreta lui Roger. Deschide în sfîrşit ochii usturîndu-l de săpun, cu firişoare de sînge inflamînd globul lor galben. Sau cenuşiu ? Mama spunea totdeauna : «scîrbele tale de ochi cenuşii. Te mai holbezi mult la mine cu scîrbele alea de ochi cenuşii ?» Toate sălbăticiunile unei miercuri de iunie, tupilate prin ungherele băii, îl pîndesc răbdător. E opt jumate. Simţi că ziua asta a şi-nceput să dureze cam de prea multă vreme. Benoît o să ia din mers o zi rapidă şi uzată, sau tărăgănată, înceată, care-o să se tîrască spre seară pe trotuarele moi.

*
* *

Cînd coboară Hélène se schimbă totul ? Trei trepte duc în sufragerie. Hélène e-mbrăcată-ntr-unul din straiele ălea mătăsoase, largi şi negre, care-o fac să semene a ţărancă din Indochina. Cu amprenta soarelui şi-a anilor, chipul ei accentuează impresia asta. Chipul ei aşezat. Ce n-aş fi dat altădată să am o mamă cu chipul ăsta, se gîndeşte el. Totdeauna, măcar o dată, o clipă, ţi-e ruşine cu maică-ta, şi cînd te-apucă remuşcările, moartea a şi trecut cu buretele. Se uită la Hélène cum zîmbeşte, cum atinge obiectele cu mîna, cum se-aşază, cum apucă ceainicul cu un gest sigur. Cine, dacă nu Hélène... El bea cafea, ostila cafea de dimineaţă, al cărei gust are să-i încleieze gura pînă la prima ţigară. El şi Hélène îşi mişcă buzele politicos. Cum i s-au uscat mîinile. El i le vede lungi şi brune, cu degetele niţel în sus. Se pare că-i semn de risipă.

Îţi vine să rîzi ? Ai spune că parfumul se schimbă fiindcă Hélène e subţirică, negricioasă, mătăsoasă, cu faţa ei cu mii de riduri, gata să schiţeze un zîmbet. Pe vremuri, era ironică. Acum, se mulţumeşte să tacă-ntr-un colţ, urmărind conversaţia, din ochi ai zice, atentă să nu jignească pe nimeni. În comparaţie cu ea, oamenii se simt cam excesivi, cam comuni. Aşa se uită la el cînd bea prea mult. Cînd vorbeşte prea mult. Aşa se uită la el cînd se lasă antrenat de Robert sau de Roger, la masă, în ceea ce se cheamă „Dezbaterea Generaţiilor". Ştie tot despre el. Pecetluieşte secretele altora dar, de foarte multă vreme, îi scuteşte dispreţuitor de-ale ei. Dispreţuitor ? Nu e cuvîntul potrivit. În sfîrşit ! zice ea, şi oftează, cu faţa luminată, zgomotele s-au întrerupt : betoniera, vacarmul îmbulzelii. Fără să-şi dea seama, respiră amîndoi profund şi ridică ochii. E, totuşi, o dimineaţă de primăvară. Salonul, în care Serafita a făcut ordine, apare, prin uşa deschisă, vesel ca pe vremuri. Pe vremuri : pe vremea cînd totul era nou. Abia se instalaseră-n viaţă. Pe vremea discuţiilor cu privire la alegerea culorilor, cînd tapiţerii băteau cuie, cînd mocheta încă nu era pătată de dungi maronii, cînd berjera verzuie n-avea mătasea zdrenţuită. Douăzeci de ani, ce să-i faci ? Au să-şi zîmbească ? E drept că nici buzele, nici ochii lor nu mai ştiu ce zîmbete dau sau ce zîmbete primesc. Zîmbetul le stă atîrnat de urechi : o pancartă, afişul teatrului lor. Cafeaua s-a răcit. Îl apucă iar panica, din ce în ce mai repede, pune stăpînire pe el. Nu poate fi oare oprit un moment filmul la imaginea asta, şi să se odihnească ? Iar să se scoale şi să scuture cu palma firimiturile căzute pe pantaloni, să-şi caute din ochi mapa ? Iar să fie obligat

s-o ia de la capăt ? Clipa asta, locul ăsta nu sînt chiar aşa de rele. Ca pe marginea drumului, vara, începutul unei poteci, umbră, un loc de picnic. N-o să fie constrîns să demareze din nou ?

*
* *

... şi telefonul sună. Serafita apare cu-o sacoşă-n mînă. Cînd deschide uşa bucătăriei, se revarsă un val de *jazz* molatic. Tranzistorul verde-prăzuliu se vede pe masă între pungile de lapte tăiate. Fac nişte cremă, zice ea. Telefonul sună mereu. Să nu se mişte. În general, pe la al optulea apel renunţă. Să-nchidă iar ochii. Hélène se ridică. Exact în momentul ăsta, betoniera sau ciocanul pneumatic intră din nou în funcţie. Se-aude şi soneria, de data asta la intrare, două ţîrîituri grăbite, poştaşul ? un comisionar ? Hélène îşi astupă cu mîna o ureche în timp ce ridică receptorul. Îşi simte fruntea plină de sudoare. Robert se arată în capul celor trei trepte, hirsut şi duşmănos. Ce tărăboi, constată el. Hélène face de la distanţă un fel de semn de rămas-bun, gest care înseamnă poate : pentru tine, dragă ; poate imploră linişte. Nu mai vreau să aflu. Absent, pierdut, în voia străzilor, în conferinţă, în China — cum or vrea. Mă scol hotărît, plin deodată de forţă inventivă şi energică. Ating cu obrazul obrazul reticent şi aspru al lui Robert. Reticent ? Nu mai puţin decît al meu, băieţaş. O izbesc pe Serafita care stă de vorbă cu un poştaş cu piele foarte neagră. Uşa deschisă trasează pe podea un dreptunghi orbitor. Domnul nu s-a îmbrăcat prea gros ? Are să fie o zi călduroasă.

*
* *

Merge repede. De departe, l-ai crede-nsufleţit de vreo grabă industrială. Ţine-n mînă o servietă plată. E-ncruntat. Profesor în drum spre calvarul lui ? Înalt funcţionar de rang prea modest ca să-l aştepte maşină cu şofer ? Se strecoară printre rahaţii de cîine pe care-un african îi împinge cu mătura spre rigolă. În dimineaţa asta e plin peste tot de negri : poştaşul ; măturătorul, cu un fel de glugă-n cap ; cel de colo, care urcă-ntr-un „Mercedes" ; celălalt, care face procese de contravenţie. Mai e şi ora coşurilor de provizii, a comisionarilor. O ia la dreapta. E atent să nu-ncetinească pasul. Dacă reuşeşte să-şi joace rolul pînă la garaj, ce-a fost mai greu a trecut. Mai greu ? Da' de unde. Poate dacă nu pune la socoteală diversele invenţii ale Africii ăsteia. Oprindu-se la stopul de pe strada Michelangelo scoate din buzunar un carnet. Prima întîlnire e peste zece minute. Femeile au feţe lungi, tragice şi resemnate, încălţăminte nostimă de vară. Li se văd varicele albăstrindu-le pielea pulpelor. Coborîtul în frigul parkingului este ca o mîntuire. Dîrele de urină, mucurile, pardoseala şi zidurile crăpate, inscripţiile incoerente, ascensorul în pană arată că te afli-n Franţa. Maşina duhneşte : a om şi-a scrumieră plină. Totuşi, se simte bine-aşa, ferit de priviri, cu două-trei straturi de beton deasupra capului, între mirosuri, în faţa lui cu pădurea de coloane julite la nivelul antişocurilor, înnegrite la nivelul ţevilor de eşapament, şi se-aude doar zgomotul surd al unei portiere trîntite sau, dacă laşi în jos geamul, hîrîitul ventilatoarelor. Un adăpost, o cazemată uriaşă. Acolo sus, departe, viaţa-şi poate continua războiul,

aici nu mai rişti nimic. Ia de pe banchetă invitaţia la dineul de ieri şi-o rupe meticulos. Suceşte cheia de contact, dar demarorul — ioc. În locul zgomotului aşteptat, se-aude-un declic surd. Încearcă iar. Iar încearcă. Farurile ? Desenează violent geometria coloanelor. Aprins, aparatul de radio îmbucătăţeşte cîteva sunete de pian, în ciuda adîncimii. Atunci, stinge totul şi se-nfundă-n scaun. Găseşte că lumea-n jurul lui este perfect organizată. Demnă de ură şi organizată. Întreruperea. Pana. Ce poate fi mai logic, mai sălbatic nădăjduit decît o pană ? La birou, pe madame Louvette a şi apucat-o nebunia, telefonează desigur la el acasă, o-ntreabă pe Marie-Claude. Oftează desigur adînc. E alt om. De-atunci, e alt om. De cînd, Louvette ? Fayolle rînjeşte şi trece, plin de importanţă, pragul uşilor de parc-ar fi purtătorul unei victorii. O pană de demaror este, bine-nţeles, un simbol excelent. Fayolle zice : Bine, bine ! Îl primesc eu în locul lui. Pe cine ? Molissier vine pe la prînz, ori seara, în sfîrşit totul e scris, precizat, subliniat în cel puţin trei sau patru *bloc-notes*-uri, agende, carnete : masa de prînz de la unu şi-un sfert — „La Méditerranée", telefoanele obligatorii, cu Londra, pentru traducerea Lagrange, consilierul fiscal pe la cinci, am uitat dosarul în rue des Sources, o să trebuiască să trimit curierul ciclist să-l ia, o să trebuiască, o să trebuiască să găsesc o vorbă bună pentru Marie-Claude, să-l încurajez un pic pe bietul Molissier, să fiu foarte cald, să PARTICIP, mereu, trebuie. Trebuie. Oamenii nu ştiu de pană de demaror. Avaria asta nu-i prevăzută în mecanica umană. Sau, în cazul acela, există tratamente, injecţii, fără să mai vorbim de disciplină, de tărie de caracter. Pentru tărie de caracter a se

consulta Hélène, care se cam pricepe-n privinţa asta, sau chiar Zebră, gen nervos, de ciclist de pantă, ori Louvette, o viaţă — numai nenorociri — şi totuşi amabilă. Aştia-s nişte maeştri. O maşină a lunecat spre-a mea în penumbră. Se opreşte. Iese un bărbat dinăuntru — Tii, ce gesturi precise are ! Încuie portiera de parc-ar semna un contract. Exact în momentul ăsta îl zăreşte pe Benoît Magellant stînd la volanul „Peugeot"-ului, imobil. Ah, cîtă ură ! Ce se zgîieşte la el tipul ăsta, tipul ăsta ce mă-sa spionează lumea ? Se-ntoarce, ezită. Poate c-ar trebui să se plîngă, să-l semnaleze sus pe vagabondul ăsta sau poate că-i hoţ de maşini, vreun ţicnit ? Parkingurile sînt paradisul maniacilor sexuali, subteranele le dau idei acestor indivizi, e ştiut, şi dacă te gîndeşti la femeile singure, la orele cînd nu-i animaţie, şi noaptea ! totuşi parcă nu seamănă, dar nu l-am văzut bine, întunericul...

*

* *

...şi uşa se trînteşte, fier pe ciment, tipul cu izmene strîmte e aspirat spre soare, spre trotuarele udate de cîini, şi pe care se canonesc pulpele cu varice. O miercure de iunie. Peste puţin timp, cămăşile-au să se lipească de spinări, feţele-au să lucească. „La Méditerranée" e totdeauna supraîncălzit. Anşoa la grătar cu mărar. „Vouvray" la gheaţă. Aburul de pe frapieră — delicios. Să discute preţul pas cu pas, să obţină cincizeci şi unu la sută, dacă vor bine, dacă nu, iară bine. Magellant ? un om de afaceri. În felul lui, evident. Nu-i un rechin, un tip tare. Numai gingăşii şi candori. Pe vremuri, îi ducea pe toţi. Da, aşa cum spun, pe vremuri, pe vremuri, insist, pe vremuri, că trebui' să recunosc, rămîne-ntre noi, că de cîtva timp, de cînd cu...

— De cînd cu ce, Louvette ? Nu, domnule Magellant, nu mi-aş permite niciodată. În sfîrşit, nu se descurca tocmai rău. I s-a-ncredinţat cîrma. El a luat frînele. O echipă omogenă şi ţinută din scurt. De cînd, de cinci, de şase ani ? Marie ! Ajută-mă, Marie ! Vorbeşte-mi, Marie ! Spune-le, explică-le, explică-mi ! Fug de imaginea şi de numele tău de cînd m-am trezit. Fug de tine, iar tu mă vizitezi fără să-mi porţi pică, iar eu fug mereu de tine. S-ar zice că tot ce vine din partea ta îmi face rău, dacă ţii seama de eschivările mele, cînd de fapt eşti pîinea zilelor mele-nfometate. De fiecare zi. Fiecare zi cu foamea de tine regăsită, amară, nepotolită. Trebui' să-nţelegi cît de ruşine mi-e. Te fac să coexişti cu tot ce ţi-e duşman. N-ar trebui. Nu trebuie. Hélène mi-a-ntins corespondenţa mai adineauri. Pusese la iveală plicurile cu timbre-albastre, venite din Elveţia. Ca şi cînd niciodată... Ajută-mi, Marie ! Tu, tu ştii că nu sînt toate dimineţile îngreuiate de plumbul ăsta. Tu ştii şi celălalt versant al muntelui meu. Ataci, răneşti, nu dai o clipă de răgaz, dar ştii. Ştii ceea ce nu ştie nimeni. Mi-e ruşine că sînt eu, acest tip tras în milioane de exemplare, acest succes al tristeţii şi-al vîrstei. Mi-e ruşine că semăn cu Molissier, cu Frédéric şi cu Poliot. Ruşine de comediile noastre — clandestina, secreta mea ! — şi cu toate astea secretele noastre mă ard. Frazele se pierd în efortul de-a striga spre tine. Cum ai putea să mă-nţelegi ? Ar trebui să-mi răsucesc toată viaţa ca s-o-ntorc spre tine, mizeriile ei şi răbdările ei, ar trebui să ţi le spun : uite cuvintele pe care n-am îndrăznit niciodată să ţi le spun. Cele vulgare, cele şterse din vocabular, stupidele, exta-

ziatele, cele care usucă gura şi-ncordează pîntecele, pe care credeam că nu mai ştiu să le folosesc, care-şi pierduseră-nţelesul din vara celor şaisprezece ani ai mei, în după-amiezele de toropeală şi de furie, cînd trupul meu implora magia cărţilor, obscenitatea confidenţelor, mareea forţei sale, violenţele, implora tot ceea ce ţipa şi povestea plăcerea, implora să i se deschidă uşa şi să i se dea partea care i se cuvenea — dar ce dragoste i-ar fi oferit vara acestui roşcovan slăbănog, acestui puşti pe care-l dezarticula în pat spasmul derizoriu, încăpăţînat, luat de la capăt ? Adolescenţii îşi procură plăcerea cum ai mulge o vacă. Vorbele făceau mai mult decît bietul gest. Cuvintele ardeau. Erau enorme, delicioase. De-atunci au trecut peste treizeci de ani. Vezi, sînt noi vechiturile şi slinoasele astea ! Inedite. N-am plătit niciodată nici o femeie ca să mi le şoptească. N-am cerut niciodată nici unei metrese să mi le-azvîrle-n învălmăşeala nopţii. Mi-era chiar teamă de ele, aveam un dezgust delicat, rafinamente de amant igienic, delicateţi de veşnic virgin. Timpanele sensibile ca o călugăriţă. Nici vorbă să mai las aceşti cîini slobozi în grădina mea. Şi dacă, uneori, într-o conversaţie, mă surprindeam dînd frîu liber inimii să-mi bată, dacă tentaţia lor mă-mboldea la o-ntorsătură de frază citită, mîngîiată, ascultată, nici vorbă să le las să capete glas. Păcatul le-năbuşea. În mine, era jignit un vinovat, băieţaşul care nu-mbătrînise, acest călător care-şi străbătuse, ca toată lumea, pustiurile, nerăbdările, oboselile şi chiar fericirile — de ce nu ? — dar pe care plăcerea, e clar, nu-l vizitase niciodată, pentru care plăcerea nu fusese niciodată mai disperat de îndîrjită, ca-n verile adolescenţei

sale, cînd cuvintele roşii şi fierbinţi îi ţineau loc de parteneră şi de vis, cînd îl încurajau să se-nsufleţească din nou, mesageri inutili, cifre-ale unei escrocherii, zdrenţe-ale unei farse pe care te prefăceai c-o crezi adevărată, trăită, înnebunitoare, de neuitat, în timp ce adevărul nu era nimic, nimic, nimic altceva decît aceste umezeli din pat, suspinele un pic răguşite ale cucoanelor şi chiţcăielile lor, şi-acea tresărire, în sfîrşit, în care se pierdea un pic de suflet.

Iată cuvintele. Culcatul, care-i un cuvînt brutal şi tandru şi nu un substantiv familial. Plăcerea, care şuieră şi tremură, lasciv, în jurul unui trup înlănţuit, eşarfă de gingăşie, bici, murmur nocturn, vitejie, făgăduinţă, gratitudine. Iată gesturile pe care trebuie să le numeşti, de vreme ce le faci. Iată legile delirului, noaptea ilegală ai căror jandarmi s-au făcut tăcerile noastre. Iată corpul tău, primul pe care-am îndrăznit — cum îndrăznesc, în sfîrşit, să spun cuvîntul care-ar trebui să ne sfîşie dacă ne-am gîndi o dată la el, măcar o dată — iată corpul tău pe care l-am IUBIT.

*

* *

Uneori, pe solul roşcat, trec fantome tăcute. Se văd „Dees"-urile fîşîitoare ale ştabilor. În fine, Benoît ştie ce-ar trebui să facă. N-o să rămînă aici toată dimineaţa lipit de banchetă. Are să se ridice, are să trîntească portiera şi-o s-o ia la picior, cu-o grabă severă, spre ieşire. O să-şi scoată sufletul urcînd pe jos cele trei etaje. O să-mpingă uşa de fier pe care curentul o zguduie totdeauna. O s-ajungă la garaj, lîngă periile uriaşe ale Spălatului-rapid,

albastre, turnante, în vacarmul periatului, al jeturilor de apă şi-al macaralelor. O să-l caute pe patron. Au să i-l arate, totdeauna cu-aceleaşi cuvinte — Domnul de colo, îl vedeţi, în halat. Are să-i explice domnului în halat ce s-a-ntîmplat, dar nu se pricepe la termeni tehnici. Are să fie cît se poate de precis şi de scurt. Tipii ăştia sînt totdeauna ocupaţi pînă peste cap, trebui' să-i înduioşezi, să-i seduci sau să-i cumperi, dar să-i cumpere n-a ştiut niciodată. Deci, o să se poarte ca un mieluşel. Şi cum o reuşi să strecoare cheile în mîna Domnului-în-halat, cum o s-o şi ştargă cu paşi mari spre rampa-nclinată, cu servieta lui plată-n mînă, un tip molîu, complet anonim, însemnat totuşi de stigmatele sale pe care n-a reuşit niciodată să le şteargă, şi care-au să-i facă pe tipii de la garaj să nu-l uite de tot, să spună — A, da, ăla ? — fiindcă trebui' să fi fost frapaţi, fără să-şi dea seama, de roşcovăneala lui şi de aerul lui de politeţe sfîrşită care nu-l mai slăbeşte deloc.

* * *

Pe urmă, strada. Devastat, ca să permită construirea parkingului, vechiul scuar nu le mai oferă celor care se plimbă decît vegetaţia lui rahitică şi strălucirea celor trei alei cu nisip alb. N-ai putea să-l traversezi fără să clipeşti şi fără să-ţi murdăreşti pantofii. Îl ocoleşti. Nu te mai duci acolo ca să-ţi citeşti ziarul. Nu mai vezi mamele tricotînd, nu mai auzi pensionarii tuşind, nu-i mai vezi pe arabi dormind, şi pe copiii ciuciţi plictisindu-se. Are să contemple pustiul ăsta, în picioare, lîngă un grilaj : un tip înalt, cu obrazul buhăit al celor alături de care treci fără să le-azvîrli o privire. Are să pîndească

un taxi. Are să-l aştepte aici, unde sînt rare, prinzînd, ca de obicei, rădăcini oriunde, preferînd aşteptarea asta celor cinci minute de mers pe jos pe care-ar trebui să le facă pînă la staţie. Cînd, în sfîrşit, are să oprească o maşină cu tapiţeria de plastic stacojiu, încălzită de soare, şi cînd în mîini şi-n măruntaie Benoît are să simtă pătrunzînd căldura netedă şi densă-a verii, are să stea băţos, are să reducă aproape la nimic punctele de contact dintre el şi scaun, dintre el, scaun, maşină şi restul lumii, are să se-agaţe de mînerul cromat, are să-nchidă ochii, are să indice adresa biroului, cu-o voce atît de surdă, atît de controlată, încît şoferul va ridica ochii spre retrovizor şi va contempla o clipă imaginea acestui cuadragenar cu pleoape boţite, cu cravată neagră, dintr-acelea pe care le pui pe la unsprezece dimineaţa la poarta cimitirelor.

* * *

Muierile ziceau : Strînge-mă bine, iubitule ! Strîngemăbineiubitule. Pagodă ? prăjitură cu frişcă ? Ziceau : Da, da, aşa, iubeşte-mă bine. Ziceau : Ah ce bine e, ce bine e ! şi-aveam sentimentul că sînt carnea lor, haleala lor, atîta doar că nu erau niciodată sătule. Restricţiile deveneau foamete. Mi-era silă de mine pentru apetiturile astea. Ţi-aduci aminte ziua cînd ne-am plimbat a doua oară. Mi-ai povestit despre gelozia lui Claude. Mi-ai spus : îi e teamă că mă las la cheremul primului venit. Cît de rău mi-au făcut cuvintele-astea-n gura ta. Atîta trivialitate într-atîta gingăşie : un rău minunat. Ca destinderea-n mine a unei forţe stupid crispate pînatunci, o ameţeală, un gol, o tendinţă spre-alunecare,

o căldură de vals, ori de foame. Ce se-ntîmplă cu mine ? M-am apucat să le-nfloresc ? Fraze-albastre, depărtări de-acuarelă, poezia... Aş vrea atît de mult să m-auzi. Ca să ştii cît de drag mi-e răul pe care mi-l faci, inocenţa ta, cînd, în sfîrşit, au apărut alte cuvinte, pe care mi le spuneai (eram sigur) exact cum le spuseseşi altora, pentru alţii, dar mi-e totuna sau asta mă face să te iubesc şi mai mult. Venind din partea ta îşi împlinesc, în sfîrşit, misiunea de tandreţe şi de foc. Capătă sens şi le sărut pe buzele tale. Le credeam puturoase, murdare, şi uite că le sărut pe buzele tale. De-acum înainte, există-n mine forţă, dar numai pentru tine. Lentoare şi forţă. Tu ai curăţat cuvintele-ordinare ale dragostei. Tu ai dezrobit de ponoseala lor toate cuvintele-ordinare ale dragostei. Ceea ce-i ordinar în dragoste a ţîşnit între noi, în noutatea sa, şi ca naşterea mea pentru dragostea pe care-o făcusem, o răsfăcusem, o trăisem (aşa-mi închipuiam), despre care clevetisem, rînjisem, căreia-i negasem căldura şi puterea — plăcerea, dragostea — care-n sfîrşit izbucneşte-n dimineaţa noastră şi pe care-o privesc pentru prima dată.

*

* *

A mai sucit o dată cheia, la-ntîmplare, şi motorul a-nceput să păcăne vesel. Există mistere de-astea electrice. Benoît e grozav de remontat. Avea nevoie de-o drăgălăşenie din partea destinului, de-un semn. Are să fie mulţumit cu semnul ăsta. A pornit. În timp ce maşina urcă, luînd curbele rampei înclinate cu roţile gemînd, îşi pune cumva-ntrebări ? Îşi bate joc de el însuşi ? Poate c-ar trebui să ţină din scurt

accesele-astea de lirism. În fond, nu-i vorba decît de-un tată de familie care-şi face de cap cu-o fufă. Sînteţi rugat a nu uita asta. A nu da proporţii aspectului romanesc al lucrurilor. Tot mereu, îţi vîri fel de fel de comédii în cap, zicea Mama. Ceea ce-i ordinar în amor : expresia asta se potriveşte de minune. Nimic mai ordinar decît congestiile astea. Ordinar, comun, banal, fumat, trivial : există aproape tot atîtea cuvinte pentru a exprima plictiseala-n amor cîte feluri de-a-l practica. Amorul — un limbaj sărac. Hélène are dreptate. Simulează demnitatea batjocoritoare şi răbdarea. O să cîştige de fiecare dată. Lumea cu bun-simţ mizează pe ea. Chiar şi Benoît... Dar el într-adevăr nu ştie nimic. Sincer. Tot atît de sincer, pe cît de obosit. Obosit de-o viaţă fără gust şi fără elan. E un om cu toate legăturile slăbite. Corpul nu mai are memorie, iar mintea şi inima lui — aşijderea. De cîtva timp — de doi-trei ani — a intrat în acel moment al vieţii, în care bărbaţii cu un pic de suflet se afundă-n sărăcie. Nu-i plac onorurile, pe care, dealtfel, nervii lui nu le-ar suporta. Nu se pricepe să facă bani. Practică o meserie care-i place, dar de prea multă vreme, şi l-a apucat sastiseala. Dealtminteri, nu-i dintre cei pe care-i mulţumesc plăcerile profesionale. Un scorpion pîndeşte totdeauna-n el satisfacţiile vanităţii, gata să sugereze sumbru sabordajul şi sarcasmul. Aparţine rasei solitarilor care s-au lăsat încurcaţi. Categorie primejdioasă, care-i nenoroceşte pe ceilalţi, fără să-şi asigure fericirea proprie. Fac din însurătoare chestie de onoare, se uită cu nobleţe cum li se nasc copii. Genul Benoît Magellant e mare producător de copii. Înverşunaţi adversari ai clinicilor elveţiene nu se

apără deloc împotriva naşterilor. N-ai ce zice : virtutea asta devine rară. Dar nu dispun de virtuţile complementare care-ar putea schimba ştafeta cu cea dintîi. În mod fatal, nu-s taţi buni. Nici cruzi, nici nedrepţi, nu, dar reci. Un tată lipsit de căldură e un flagel familial. Benoît, ca excepţie la regulă, şi-a iubit cu pasiune copiii, deşi în tăcere. Sentimentele pe care le-avea pentru ei i se păreau de nespus. Convins de-această impresie a tăcut. Îi erau dragi graţia, fragilitatea celor şase ani ai lor, tot ce găsea-n ei flexibil, sălbatic, tot ceea ce căutase-ntr-însul zadarnic odinioară, tot ceea ce le dăruise Hélène, acel tot a cărui apariţie-n copiii lui îl copleşea. Copleşit, dar ne'ncrezător. Nu ştie-aproape nimic despre ei. Nu se-ntreabă niciodată dacă li se-ntîmplă să-şi pună-ntrebări asupra lui. Şi ce fel de-ntrebări ? Solitarii sînt modeşti, e-o calitate pe care nu te gîndeşti niciodată să le-o recunoşti. Nu se iubeşte-ndeajuns ca să spere că fiii lui au descoperit motive să-l iubească. El crede-n sedimentările îndelungate, în puterea timpului. De asemeni, crede-n necesitatea unei anumite ţinute. Există-n el ceva din burghezismul lui Guizot *.

*

*   *

(Guizot — e comod. Le zvîrli oamenilor în obraz acest nume din cauza unei injoncţiuni nefericite, al unui anumit fel de-a purta favoriţi — ori de-a fi spîn, dar, ştii : palid, rece, cu toate virtuţile unui secol săpate-n obraji... E un nume care, ca să

* François Guizot (1787—1874), istoric şi politician francez conservator.

spunem aşa, rimează cu Grădină, cu Casă. Un nume care sugerează piatra şi durata. În aşa fel încît, dintr-un anumit punct de vedere, poate părea absurd să i-l atribui lui Benoît Magellant. Benoît n-are burtă bancherească, nici rigoare ostentativă. El n-are comun cu acest tip uman pe care-l evocă stilul 1840 decît o anumită stîngăcie moralizatoare şi austeră, oroarea de efuziuni sentimentale. Dacă l-ar atrage o imagine ideală a lui însuşi s-ar vedea mai degrabă luînd cu asalt un zid decît desfundînd pavajul pentru baricade. E supărat tocmai fiindcă nu se numără printre aceşti înţelepţi care-ajung miniştri. Ce paşnic ! Numai dacă nu şi-o face el închipuiri despre-nţelepţi şi despre miniştri : ca despre Guizot. Delirul nu e-n stare să scrîntească orice minte ? Despre Benoît s-ar putea spune cel mult că nu mai avusese nostalgia furtunilor de nu mai ţine minte cînd. Deşi-i bate inima să-i spargă pieptul, nu-i venea ideea să-şi descheie haina. Şi-apoi năvala copilei ăleia...)

*

*   *

... Deci, burghezismul lui Guizot. Din punctul ăsta de vedere judecă el bunătatea Hélènei în privinţa lui şi propriu-i respect pentru ea. Să n-amestecăm lucrurile. Sentimentul de care Marie îi dă, de cinci luni, felurite dovezi tulburătoare, aproape brutale, aparţine pe de-a-ntregul lumii-năbuşitoare şi superbe-a răului. Benoît aşa gîndeşte, cu toate că nu mai cutează să folosească asemenea cuvinte. A ajuns deci în acel punct al călătoriei în care oamenii nu se pot apăra împotriva visului. S-a-ndepărtat cu

totul de el însuşi şi de-ai lui, încercînd să dea formă acestui om nou descoperit în el, cel care-a devenit amantul Mariei, şi pe care tot restul vieţii-l jigneşte şi-l brutalizează. Dar el însuşi crede-n acest om nou ? Ar pune-o miză mare pe el ? Tocmai că nu, şi, fiind cinstit, îi e ruşine de prudenţele lui. Cu-atît mai mult cu cît, fie că-i prudenţă, fie că-i minciună, viaţa zilnică tot e blocată. Mai face încă gesturile-aşteptate, mai rosteşte cuvintele indispensabile, dar comedia asta nu-l mai păcăleşte. Nu-i bărbatul care oscilează-ntre două femei — e mult de cînd a pus capăt acestor fantezii. E un om în echilibru şi, dintr-un moment într-altul, poate să se prăvălească de partea ordinei sau s-o ia la vale pe versantul nebunesc în josul căruia-l aşteaptă Marie. Culmea banalităţii. Mori foarte bine de boli banale : chestie de rezistenţă, cum se spune. Iar Benoît e-ntr-o stare de rezistenţă minimă. E-n stare doar să le răspundă interlocutorilor, să ţină (destul de anemic) tira în orchestră, să meargă prin oraş, să-şi concentreze atenţia : totul îi depăşeşte puterile. Îl găseşti mereu, ba ici, ba colo, nemişcat şi cu ochii-nchişi. Atitudinea asta exprimă partea lui cea mai autentică. Se economiseşte, se-adună, de-ndată ce i se prezintă ocazia, ca să avanseze un pic. Ambiţiile lui, pe planul mişcării, sînt de-acum înainte foarte limitate. Nu pentru c-ar fi lipsit de curaj sau de pudoare : ţinînd seama de dărăpănarea-n care-l găsim, dă dovadă de-o energie ciudată. E totuşi la cheremul primei încercări. Un obstacol, un ieşind : nu-l va trece. E gata să se dezarticuleze complet. Uite-l, de exemplu, la ghişeul unui birou de poştă, cu-o faţă

tragică, în soarele-n care dau tîrcoale nişte muşte. Nu-i trecut de ora zece.

*

* *

Şi cu asta-i la fel, se gîndeşte Benoît. Se uită la ea şi-ncearcă, o clipă, să cîntărească viaţa în balanţa acestei cucoane voinice în halat bleu descheiat peste un Nylfrance * palpitînd. Ea cum suportă ? Cum se descurcă ? Desigur, colega ei tocmai i-a cedat locul, dacă n-o fi debutantă, ucenică de cincizeci de ani, croitoreasă cu ziua sau văduvă care-a avut necazuri şi pe care cealaltă, aia ţîfnoasă, o iniţiază-n muncă. Numără monede. În faţa ghişeelor aşteaptă patru persoane. Un decorat întreabă : Ce se-aude cu Lamotte-Beuvron ? Cucoana voinică, cu un zîmbet transparent pe buze, cu părul cărunt umflîndu-se de curent, caută cu ochii şi cu mîinile obiectele fără de care pare că nu poate să răspundă: o cutie, nişte imprimate, nişte foi scrise cu litere ronde, îngălbenite, lipite pe cartonaşe, totul prins cu clame. Vezi dragă, mai ales să nu uiţi numărul departamentului. Sînt nişte cucoane ţîţoase care de-abia răsuflă. O fată cere cu-o voce dulce să-i dea legătura cu Tours. Cucoana voinică zîmbeşte misterios, fără să răspundă. Acum strînge nişte elastice la cele patru capete ale unei planşete pe care-ntinde un imprimat împărţit în coloane. Ridică ochii, citeşte ora undeva şi notează : zece şi paisprezece, cu un scris lent de pe vremuri, pe care-l poceşte creionul cu pastă. Şi ei, se gîndeşte Benoît. Şi ei îi e frică şi caută-o ieşire. Întemniţaţi. Cucoana ţîfnoasă

* Marcă franţuzească de lenjerie de nylon.

zice : da, doamnă, un jeton, dă-i un jeton, dragă. În aşa fel încît, de fiecare dată cînd mîna i se lansează în aventura unui număr, a numelui unei localităţi, a unui departament, a orei — ridică mereu ochii fiindcă treaba asta cu minutele este esenţială — o vezi pe cucoana voinică punînd jos creionul galben cu pastă, căutînd un jeton, dînd restul pe care-l verifică de două ori, gîfîind încurcată sub privirea care-i cade de sus drept în creştet. După care-şi reia creionul, saltă capul, implorînd, zîmbitoare, zăpăcită, nemaiştiind cine-a cerut Tours, Lamotte-Beuvron, Palaiseau, Lausanne, Domnul e cu Lausanna ? un pic de apă brobonindu-i aripile nasului, în timp ce, cu acel recul al presbiţilor, se-apucă să formeze pe-un cadran aşezat în stînga ei (cutia, model de dinaintea războiului, seamănă cu-o casă cu acoperişu-n pantă), se-apucă să formeze nişte numere extraordinar de lungi, complicate, între elementele cărora trebuie s-aştepte tonul, nişte muzici, nişte voci încurajatoare şi, ori de cîte ori degetul îi şovăie, cucoana voinică, temîndu-se c-a greşit, îl anulează, şterge cu un bobîrnac îmbufnat, apăsînd pe furcă, fructele strădaniei sale, şi-o ia de la capăt, verificînd, ezitînd mereu, pierdută de-atîta bunăvoinţă, sub ochii cruzi ai colegei care-o bate pe umăr.

Un cîine, pe care stăpînă-sa n-a-ndrăznit să-l bage-nuntru, legat la uşă, stă-n două labe şi scînceşte căutînd-o din ochi pe cucoana măruntică-n mov care se face că nu-l cunoaşte. La ghişee, se fac cozi. Bărbaţii şi-au scos haina şi o ţin precaut pe mînă, atenţi să nu-şi piardă portofelele umflate de legitimaţii indispensabile vieţii, cu numele tipărite cu un corp de literă abstract, ciudat ebraic, singurul pare-se, pe care ştiu să-l descifreze ordinatoarele.

Din cînd în cînd, trece-o fată foarte tînără. Înoată prin căldură cu un orgoliu de naiadă, într-o fustă impudică, picioarele ei lungi purtînd-o imperios către cutia poştală de pneumatice, în care zvîrle, contra un franc şaizeci, cuvintele destinate să hrănească amorul. Un tip în blugi, cu un metru metalic ieşindu-i din buzunar, ţine-n mînă-o hîrtie mototolită pe care-s notate nişte numere. Cucoana voinică scrie-acum caligrafic : ora zece şi douăzeci şi nouă. Elveţia e greu de obţinut, domnule, după cum vedeţi !

*

* *

Marie o fi plecată de-acasă. Marie o fi plecat să se plimbe la soare. Ea nu crede-n prudenţă, Marie. Nu ţine seama de orare, de gelozie, de greve, de-ncurcături de circulaţie, de amînări de nici un fel. Dă din umeri sau mormăie-njurături. O fi plecat. Poate la ştrand ? În cazul ăsta, acum e-n picioare într-o cabină, dezbrăcîndu-se şi-o să apară singură cu toată pielea goală sub priviri, cu-o geantă şi cu-o carte-n mînă, singură, cu toată pielea desfăşurată ca un cupon de ţesătură de vînzare, şi-o să meargă aşa cum ştie ea — în felul acela care-l face pe Claude s-o trateze ca pe-o animatoare sexy — sub privirile pofticioase ale băieţilor. Ei ştiu, savanţi ca tot omul la douăzeci de ani, trîndavi şi uşuratici, că o fată singură, dacă merge-aşa, pîn' la urmă zîmbeşte, glumeşte, şi reuşeşti totdeauna să-mparţi cu ea diferite secrete, acele complicităţi de două parale care le fac pe Marii să rîdă, cu ochii prea ficşi, şi să-ţi pice-ntr-o seară la aşternut.

Marie o fi ieşit, dar dacă nu răspunde nimeni, cum să fii sigur c-a ieşit într-adevăr, că e-ntr-adevăr numărul ei şi că nu s-a-nşelat iar cucoana grasă? Atunci, îi atrage atenţia. Repetă cele şase cifre articulînd cu grijă, cu faţa crispată, încercînd să controleze ce face arătătorul cucoanei voinice, dar cadranul e dincolo de raza lui vizuală şi nu vede altceva decît ametistul unui inel foarte urît, ca alea aduse pe vremuri de cine-şi făcea cura la Plombières. Plombières, unde te tratezi de inimă. Plombières unde-n '29 Tata era să moară, într-o dimineaţă de august, care trebui' să fi semănat cu cea de astăzi. Zăpuşeala de la Plombières, cu vîrfurile negre-ale brazilor pe cerul care se-acoperă de nori, Tata lungit pe patul unei camere de hotel, cu ochii pierduţi peste brazi, pe cer, cu straturile de buchete de pe hîrtia tapetului, Tata respirînd anevoie şi tăcerea lui plină de gînduri de neimaginat pe vecie. Vara se moare mult în familia Magellant.

*

* *

Cucoana ţîfnoasă cunoaşte mult mai bine viaţa decît colega ei căreia-i zice „dragă". Se uită bănuitor la acest domn bine-mbrăcat care stă la coadă ca să telefoneze în loc să stea liniştit acasă într-un fotoliu Louis XV, sau la slujbă, înfundat într-un fotoliu rotativ. Îi miroase-a chestie clandestină, a poveste cu dameze, cu post-restant şi celelalte. Azvîrle spre chelie o privire fără ruşine. Ne pricepem noi la de-alde-astea, scumpe dom'le. Asta poa' s-aştepte. Transpiră de nerăbdare. Prea se teme că n-o să obţie Lausanne dumnealui, ca să mai facă şi gălăgie.

Nişte porci toţi bărbaţii. Se apleacă zîmbind josnic: domnul are cumva telefonul deranjat? O priveşte două-trei secunde şi se-ntîmplă că femeia, intimidată — da, intimidată — pleacă fără să mai adauge nimic. Zice: ai obţinut Elveţia aia, dragă? Iar cealaltă răspunde brusc: da, dom'le, o aveţi, cabina patru.

*

* *

În clipa cît străbate cei cîţiva metri care-l despart de cabină şi cît pardoseaua murdărită de chiştoace, cadrilată de soare, i se-ntipăreşte-n minte, hotărîrea se cuibăreşte-n el. Evidentă, veselă. Are să-i ofere Mariei America. Să nu-ţi închipui c-am să-ţi dau America! era o expresie favorită a Mamei. Asta voia să-nsemne: cere-mi de Crăciun un ghiozdan nou, *Istoria Franţei,* de dl. Bainville, povestită pentru copii, şi nu fleacurile costisitoare le care-ţi stă mereu gîndul. Nu mai am cu ce să-ţi cumpăr cadouri inutile, puiul mamei necăjit. Astfel şi-a trăit el copilăria copleşit de amărăciunea cadourilor utile. Impermeabilul niţel cam prea mare (ai să-l porţi două ierni), încălţămintea cu talpă de crep s-au îngrămădit peste copilăria lui ca aluviunile aniversare şi-ale sărbătorilor. Din asta i s-a tras oroarea faţă de generozitate. Cadourile au să-i strepezească dinţii totdeauna. Vorbiţi, domnule! Vorbiţi o dată, domnule! Cu cine? Aude numai şuierături şi vid şi apoi deodată o voce care spune: trebui' să-i pui un pic de unt... eu îi pui to'deauna-un pic de unt... Alo, Geneva? În sfîrşit, a venit timpul să-i ofere America. Are s-o ia cu el pe Marie. Marie a cărei voce iat-o — Dumnezeule, ce tînără! liceeană pe

care-o surprinde iubitul-de-la-ultimele-dansuri-de-sîmbătă, fată făcută pentru grădini şi pentru plajă — vocea ei glumeaţă, veselă, tandră, apropiată, atît de-apropiată, atît de-apropiată încît accentul ei din Vaudois îi scîrţîie-un pic în ureche, Marie, cu drăgălăşenia ei rapidă, Marie... şi se-aşază, se instalează pe taburet, închide complet uşa cu geam dublu în spatele căruia aşteaptă resemnaţi, lîngă telefonistele cu ţîţe mari, decoratul care n-a putut obţine Lamotte-Beuvron, tîmplarul, tinerica micuţă care tot speră să obţină Tours, o nou-venită sigur spanioloaică toţi cu buze nervoase şi mute, peşti umani prinşi cu vîrşa, dobitoace de oraş, pradă vînătorilor de vară, în timp ce el vorbeşte cu eroina foiletonului său.

*

* *

Un oraş e ceva sălbatic. Şi curios că nu te gîndeşti la asta mai des. Feţele, mirosurile. Feţele mai ales, convulsionate de ură şi de grabă, dar într-o convulsie imobilă, răcită parcă, în aşa fel c-ai putea să le crezi indiferente în timp ce subt piele clocoteşte furia. Dai cîteodată peste-o privire pentru care-odinioară ai fi făcut moarte de om. Ba chiar pentru mai puţin decît atît : pentru o mutră prefăcîndu-se că te ignoră, că-ţi strigă „nu !“ În cartierele mici, poate că oamenii încă mai reuşesc să trăiască. Îţi aştepţi rîndul la băcănie, şi pe urmă cafeaua. Dar burghezii ? Umblă zvonul că-mbătrînesc tot pui cu caş la gură. Ţoalele frumoase şi conştiinţele curate nu-ţi dau voie să-ţi bagi în cîrd cu fitecine. Drept care-şi compun mutrele alea plictisite, cu glasuri şi cu nasuri ascuţite. Ceva albastru-verzui şi plin de

importanţă îi scaldă din cap pînă-n picioare. În curînd, alţii mai modeşti îi imită. Trandafirii demnei izolări dau în floare pe trotuarele străzilor mici. Trăim într-o pădure de tristeţe.

*

* *

Ieşind de la poştă, îşi găseşte maşina înconjurată de-un mic grup de sălbăticiuni. E drept că-ncurcă pe toată lumea : încuiată, garată în plin trafic, insultînd mizeria celorlalţi şi gazetăria negustoraşilor. Cinci minute, aşa crezuse. Cinci biete minute. Cît s-o sărute la telefon pe Marie. Şi zăpăceala de la birou, pe care-o bănuieşte, exasperarea tuturor, panica Louvettei. Nu trebuia să agraveze dezordinea asta. Acum e-mproşcat cu ocări de nişte guri-rele. Un sticlete e prezent, încet şi greoi — îşi scoate chipiul ca să-i şteargă banda de piele şi şi-l pune înapoi pe cap — cu-o mustaţă dominatoare, oscilînd între simţul dreptăţii şi respectarea privilegiilor — dar, la urma urmei, nu-i decît un „Peugeot“ ! iar tipul roşcovan nu pare cine-ştie-ce. Poa' să vorbească elegant, se simte că nici gînd de-adevărată categorie grea ! Îi fac proces-verbal. Doamne, ce căldură ! e sătul şi el pînă-n gît, i-a ajuns, îi e silă de tot, îi e greaţă, s-a umplut paharul şi uite că Benoît simte pentru el un fel de elan, o tandreţe cenuşie şi batjocoritoare şi i se pare că astăzi n-o să mai poată-ntîlni o raţă şchioapă sau într-o privire lucirea aceea care spune „la ce bun ?“ şi pe care-o ştie-atît de bine, fără să răsară-n el şi să-l copleşească o inepuizabilă milă.

Milă de mine, tandră solicitudine risipită numai asupra mea, chiar cînd mă fac că mă gîndesc la

oraş, la poliţist, la burghezi, la cucoana-n halat bleu (decorată, e drept, de-o pereche de aripi care au un efect dintre cele mai fericite) atît e de simplu să simţi cum te sufoci încetul cu-ncetul dac-ai început să-ţi pui problema asfixiei generale.

*
* *

Încet-încet, dimineaţa se consumă, se auto-mănîncă. El ar vrea să se oprească. La stopuri, se uită cum curge coca traficului şi cum încetul cu-ncetul se-ntăreşte. Pe-o terasă, un chelner încearcă un sifon descărcînd mici rafale-n gol, ca dintr-o armă. Dintr-un camion care blochează strada, se descarcă lăzi cu sticle. Sînt trîntite pe jos cu un zgomot de bătălie. Dacă stai să te gîndeşti, orice viaţă încetul cu-ncetul seamănă-a război. Vezi trupele-ntoarse de pe front sau pe cele proaspete, întîlnindu-se pe trotuar, la fel de obosite. E anotimpul cînd în poienile din Leysin înfloresc genţianele. Învăţătoarele culeg narcise pe care-au să le expedieze prin poştă în cutiuţe parfumate. Cascadele. Poienele. Plină de găuri, zburlită de soare şi de garduri improvizate, piaţa Saint-Sulpice lasă maşinile fierbinţi să se scurgă cu picurătorul. Benoît se contorsionează ca să-şi scoată haina fără să lase volanul, coboară o clipă geamul şi, ca azi-dimineaţă, ca oricînd, ca pretutindeni, tresare auzind bubuitul enorm al maşinilor. Scormonitoare, zdrobitoare, turbate, muşcă pămîntul tremurînd. Şase sute optzeci şi cinci de locuri de parcare oferite de oraşul Paris, în curînd, mîine, anul viitor. Ierusalim automobilistic şi subteran. Au demontat fîntîna lui Servandoni numerotîndu-i bucăţile. Unde-or fi depozitate-n momentul de faţă pietrele fîntînii ? I se-ntîmpla să-l aştepte-aici pe Robert cînd avea opt-nouă ani. Pe-atunci, ăsta era drumul lui de-ntoarcere de la şcoală. Răsărea cu o droaie de copii îmbrăcaţi prost ca şi el. E ciudat cum puştilor li se vede-ntotdeauna o bucăţică de piele, iar hainele lor seamănă-a zdrenţe. Se-nvîrteau toţi în jurul fîntînii, c-o mînă-n apă, zburătăcind porumbeii. Iarna-ncercau să spargă gheaţa. Ieri. Sînt şapte-opt ani : ieri. Pe vremea cînd era gata să părăsească Editura ca să SCRIE zicea el, sau cînd i se oferea postul ăla de la New York. Nu-ţi mai schimbi viaţa după patruzeci de ani, îi repeta el Hélènei. Nici înainte, fără regrete. În sfîrşit, maşinile pornesc din nou. Nişte scînduri albe şi roşii se-nalţă acolo unde cîţiva copaci... Mai taci din gură ! N-ai să te apuci să plîngi după copaci. Lasă-i prăpăditului ăla de Molissier cronicile de cinci sute de franci bucata, foarte umaniste, despre pădurile din Île-de-France. De acord că ţi se sfarmă lumea, că scumpa ta bătrînă Europă este violată, că i se ridică uzine-n spinare, că păsările migratoare sînt împrăştiate — berzele, raţele, flamingii roz din Camargue — că grădinile *à la française* sînt încercuite de vile. Te smiorcăi de indignare. Urîţenia ne invadează cu ţîrîita, şi anii, şi vandalii. E fluxul fericirii, bătrîne de stînga ! pe plajele noastre pline de umeri jupuiţi şi de muzică de proastă calitate, iar plămînii noştri negri de funingine, pielea noastră nesănătoasă, picnicurile la marginea asfaltului, huruitul camioanelor zi şi noapte, un solstiţiu de slin şi de zgomot. A, sînt sătul ! Sătul, dac-ai şti măcar cît de sătul eşti de furiile şi de langorile tale ! Viaţa asta pute ? atunci astupă-ţi nasul. Acceptă, acceptă, trişorule ! Nu există scăpare. Cîţi ani sînt de cînd înghiţi tot, digeri tot, fără să

verşi ? E prea tîrziu ca să-ţi cocoleşti scîrba. Te vîri în patul unei puicuţe şi asta numeşti tu revoltă, vitejia asta, victoria asta delirantă asupra scrupulelor şi-a tremuriciului ? Mai adineauri, la poştă, îţi dai seama, la vîrsta pe care-o ai să te coci într-un oficiu poştal ca să te milogeşti pentru-un număr de telefon, mărunţişul amorului, secret la solduri, se lichidează marfa, tragi nădejde să te-mbeţi cu poşirca asta ? Da, tresari. În spatele tău lumea-şi pierde răbdarea, te ocărăşte. Vezi capul unui tip răsărind prin portieră şi mîna lui făcînd gesturi. Un cap normal plin de-ntîlniri şi de procente. Treci într-a-ntîia, ambreiază. Îţi faci maşina să hîrîie de parc-ai fi un începător. Gri metalizat, tapiserie de piele, sau aproape piele, şi, pe locurile din spate, programe de teatru, un ghid „Michelin" perimat, mănuşile pe care le uită Hélène totdeauna, accelerează o dată ! Ai să te-ngrijeşti mai tîrziu de biata-ţi inimă rănită. Hei, fraiere, treci naibii stopul, cît nu-i galben... Asta-ţi strigă ceilalţi, cu glas obosit şi lînced, cînd îţi pleacă mintea la plimbare. Ţi-o spun cînd trec pe lîngă tine, iar cuvintele le pică din gură fără mînie şi fără grabă, hei, fraiere... aşa, aproape fratern, fiindcă doi oameni care se-ntîlnesc, se incomodează, şi-o iau înainte şi se ciocnesc în baia oraşului de iunie, asta au de făcut : să se-njure gingaş şi resemnat. Mişcă-ţi labele la capătul picioarelor alea mototolite. Accelerează, frînează, debreiază. Trebui'. Ce trebui' trebui'. Treizeci de ani de cînd faci aproape tot ce trebui', doar n-o să rămîi în pană tocmai azi ? În pană ca Molissier. Ăsta ar vrea să scrie o carte despre inhibările, despre blocajele, despre impotenţele şi despre diversele lui mizerii. Nici mai mult, nici mai puţin ! O carte. Un cadou

frumos de sărbători, ediţie legată, cu douăzeci şi cinci de franci, *La Panne,* un nume de plajă, dar cine-l mai ştie ? Nordul nu mai e la modă. Dunele pe care le bate vîntul, vilele greoaie aşezate cu faţa spre mare, vîntul, vîntul care ne şfichiuia pulpele în ziua aceea de ianuarie la Trouville, cînd am dus-o pe Marie pentru prima oară la Breuil. Aici, în La Panne se refugiase regele Belgiei în timpul primului război mondial, i se spunea Regele-Cavaler, Albert cu lornion şi cu mustăţi, pe care Tata mă făcea să-l admir atît de mult încît a fost o adevărată dramă la noi acasă cînd a căzut pe munte şi-a murit. *La Panne,* ce titlu ! Hai, trezeşte-te... Nu-ţi mai rămîne decît s-o iei o dată la stînga, de două ori la dreapta, să-ţi garezi maşina-n gang, printre mormane de cărţi, printre motorete, printre ziduri cenuşii şi să ieşi din cochilia ta niţel cam ponosit, niţel cam gata scos din circulaţie, cu stofa pantalonilor lipită de coapse, din cauza tapiţeriei încinse, să ieşi, să-ţi refaci în grabă o mutră prezentabilă, să-ţi înnozi cravata la loc, să respiri adînc : te-aşteaptă cu toţii.

*

* *

Marie, tu nu ştii Normandia mea udă şi marină, cu cerul ei în mişcare. Cînd ai văzut-o, în ianuarie, era doar nemişcarea frigului, cerul alb şi deschis pe care l-ai privit în faţă, fără să clipeşti, după ce-ai intrat în restaurant. Atunci am descoperit că ai ochi blonzi. Logic vorbind, de vreme ce oglindeau cerul, ar fi trebuit să se facă albaştri sau să se-ntunece, fiindcă erai îmbrăcată într-un pulover negru. Nu : erau blonzi. Iar privirea lor — animal hăituit. Am

auzit trîntindu-se două portiere. Opriseră mașina pe chei, îi vedeam cum traversau tremurînd strada. O pereche — femeia ridica un guler de lutru, rîzînd în soare. Pe urmă, tipul ăla destul de frumos care-a plecat fiindcă uitase ceva, s-a-ntors din drum, iar acum venea înapoi, îmbrăcat în catifea bej, reiată mare, cu picioare subțiri. Era o mașină frumoasă. Erați patru persoane bine crescute, la Trouville, iarna. Era vreme bună iar viața înceată. În poiene, iarba-nghețată ar fi trosnit sub tălpi. Patru : o pereche și tu, tu și tipul cu cracii bej, pe care-l chema Claude, cu care te culcai tu.

Totul se desfășura ca o poveste foarte clară pe care-o spunea sosirea voastră. Iarna te plictisești în restaurante. Erau niște voiajori comerciali cu vin *rosé* în frapiere. Eu beam tămîios. Mi se-ncinseseră urechile. Ora douăsprezece și soarele-n vitrină, te-ai fi crezut într-o seră. Cînd ai intrat, ți-ai scuturat părul și ți s-au înroșit pomeții. Te-am privit atît de insistent încît ți s-au oprit ochii asupra mea. Ceilalți se agitau. A, tipul care traversa strada cu pași mari ! Clopoțelul de la ușă a sunat pentru a treia oară. Pe urmă, era și radiojurnalul, războiul, sportul, dar casierița a-ntors numaidecît butonul : atît de mult arătați a genul de clienți care cer să-nchizi radioul. Voiajorii din ramura încălțăminte și sobe cu păcură vă luau seama greoi. De ce ziceam „greoi" ? Privirea mea era mai ușoară ? Mai isteață, mai fericită ? Purtai o fustă mult prea scurtă, o fustă de adolescență și de lenevie. Fetele care muncesc nu se-mbracă așa, din cauza mișcărilor — să te-apleci, să te-așezi — iar bărbații sînt atît de slabi de înger, cu biata lor imaginație care bate cîmpii.

V-ați așezat, tu mai întîi, și cu fața spre mine. O făceai într-adins. Insistența mea te plictisea dar, în loc să-mi întorci spatele, voiai să fii sigură, de unde mi-am dat seama că erai tare copil. Mîncasem pește la grătar, băusem tot vinu-ăla. Dacă m-aș fi ridicat în acel moment m-aș fi clătinat. Viața căpătase dintr-o dată alt gust, eram gata să-mi uit nițel de mine.

*

*   *

Gata. Intră el în scenă. Din dosul unui geam, centralista îl cheamă cu gesturi disperate, cum fac unii la telefon, care-ascultă un interlocutor important. Benoît dă din cap, strecurîndu-se pe lîngă zid cu-o grabă furișă și mîhnită. Urcă cele trei trepte sub focul inamicului. Un bătrîn, pe care-l bănuiești neobosit, și care tresare, stă jos cu niște dosare legate cu sfoară pe genunchi, cu-o mînă căutîndu-și pălăria, cu cealaltă mototolind ziarul, în timp ce se-ndreaptă din șale. Prea tîrziu, domnul Magellant a trecut. Închizîndu-se, ușa capitonată mai absoarbe cîteva apeluri. Biroul e-n penumbră. Louvette a făcut treabă bună : fotoliile sînt așezate-n cerc. Praf nu e. Clamele, prinse ieri unele de altele, azi nu mai sînt înlănțuite ; hîrtiile cu desene mîzgălite au dispărut. În fiecare dimineață, Louvette îl ajută-n felul ăsta pe domnul Magellant să trăiască. Pe la nouă, Louvette cred că seamănă cu-nvățătoarele din copilăria mea, care, înainte de-a suna clopoțelul, mergeau din bancă-n bancă, turnînd în călimările de faianță cerneală proaspătă, culoarea florilor strivite, dintr-o sticlă cu un fel de reflexe maronii de gîndac. Dădeau din umeri cînd cocoloașe de sugativă le-m-

piedicau categoric să-şi îndeplinească misiunea. Benoît îşi dă seama c-a uitat drajeurile roz în cutia de mănuşi a maşinii. Drajeurile roz, se ştie, sînt făcute să dea curaj. Sau, mai precis, aşa cum promite prospectul : îşi asumă răspunderea să Risipească Oboseala şi să-i redea pacientului Gust de Viaţă şi Capacitatea de-a fi Atent. Bine zis. Cînd Benoît nu se poate juca, sub batistă, în fundul buzunarului cu tubul subţire (maximum şase drajeuri pe zi. A nu se depăşi doza prescrisă), îl apucă panica. Ce-o să facă dacă în momentul cînd o să primească un necunoscut sau o să-l cheme pe Fayolle, sau o să-i dicteze Louvettei corespondenţa, sau o să plece pentru o-ntîlnire, îi lipseşte leacul miraculos ? Cunoaşte atît de bine gestul. În fundul buzunarului, scoţi cu unghia dopul de plastic. Apleci precaut tubul. Strecori un drajeu, două,-n podul palmei. Închizi tubul la loc. Nu-ţi mai rămîne decît să duci mîna la gură — să tuşeşti, să te-ntorci o clipă — apoi să-nghiţi. E mare maestru-n arta-nghiţitului fără apă a drajeurilor roz. E mai bine, desigur, dacă ai (asta numai seara) un pahar în mînă sau dacă poţi intra-ntr-un bar. Dar, pentru moment... S-o trimită pe Louvette ?... Nu, ea nu ştie secretul drajeurilor roz, sau se face că nu-l ştie — parcă mai poţi şti — pe urmă reţeta, explicaţiile. Să facă faţă. Telefonul. Turbarea asta, deodată, vocea mea de patron. Nu, nici o excepţie, pentru nimeni. Auziţi ? Pentru NIMENI. Apare mutra Louvettei. Să zică tot nu ? Are impresia că de cînd s-a trezit n-a pronunţat alt cuvînt decît ăsta. E unsprezece. O zi mîncată, de pe-acum mutilată. Uite ici carnetul deschis, cu ce-i mai rămîne de făcut pe azi : Molissier — la douăsprezece ; Patronul — la unu şi-un

sfert, „La Méditerranée" ; Marie-Claude care i-a solicitat zece-minute-nu-mai-mult ; întîlnirea cu Fayolle şi cu vînzătorii, să treacă pe la Pont-Royal în jurul lui şase : prezenţa dumneavoastră, domnule Magellant... s-ar supăra grozav ; şi mai înainte o să telefoneze Hélène — perfecta Hélène, perfectă ca gheaţa, perfectă ca vara, fără fisuri, răbdătoare — ca să-i amintească de dineul ăla : Nu uita că e-n ţinută — ăştia-s tralala ! — am să-ţi pregătesc baia, dar de ce ? nu-i deloc distantă, ca de obicei, doar ai avut o zi grea, ce căldură ! Cum ţi s-a părut Patronul ? Ai reuşit să-i vorbeşti despre proiectele lui Yvetot ? Trebuie să-l fi pregătit Louvette, da, uite-l. A precizat, cu scrisul ei hotărît (meriţi mai mult decît ce faci aici, madame Louvette. În industria aluminiului te-ar plăti de două ori pe-atît, ţi-ar plăti două luni în plus pe an concediu, cantină, în sfîrşit te priveşte), a scris : *Proiect Y*, discreţie exemplară. A şi văzut dosarul verde etalat pe faţa de masă printre păhărelele de rachiu de fructe, firimituri, pete şi cafetiera de culoarea unui negru rebegit. Aici, dragă, arma lor cea mai bună e cafeaua — şi-o să trebuiască să vorbesc, să explic ce-i cu Yvetot şi cu proiectul lui. Tu, Magellant, tu crezi în treaba asta, să investeşti în sociologia lor ?... Toate secăturile astea, toţi profesoraşii ăştia căpiaţi ? E drept că şi tu, dragă, ei ! Da, da, nu nega, mi-aduc foarte bine-aminte, ai avut şi tu unele slăbiciuni pentru treburile-astea, pînă şi generalul vostru... A, Algerul ! Eşti prea tînăr ca să fi trăit într-adevăr treaba asta, otrepele — miniştri sau cît pe-aci şi mai tîrziu toţi inşii ăia dinspre Toulouse, toată scursura spaniolă, dragă, nu oratorii gen Malraux, a, *Speranţa* era o carte ! Şi ca

să spun eu aşa ceva... Nu, taraţii, neasimilabilii, ăştia dînd lecţii Franţei, cu brasarde, cu pistoale, cu fulare de haimanale... Nu uitaţi, eu rîdeam pe sub mustaţă. Pe nemţi altfel îi făcusem să-i usture. Armata Secretă. În grupul meu eram trei politehnicieni şi doi de la École Centrale *, nu-i destul ? Iar acum atentatorii voştri cu patru luni de vacanţă pe an... Mda, arătaţi-mi totuşi calculele... Unde sînt calculele ? Zebră s-a gîndit la asta ? Da, doamnă Louvette, acum intră, intră ! Şi cheamă-l pe domnul Zeber. E urgent. E plecat ? Unde ? Căutaţi-l, telefonaţi, faceţi ceva. După cum vedeţi. O, Marie... E posibil să te fi lăsat dusă de comedia mea ? Ai luat chiar şi-o clipă-n serios umbra asta care mă urmează peste tot, personajul ăsta, istovirea asta, ridicolul ăsta pe care-l car în spate, zăpăceala mea de furnică bătrînă ? Totuşi nu te-a impresionat forţa asta imbecilă care mă ţine departe de tine, nu-i aşa ? În ziua-aceea-n ianuarie, pe cine-ai văzut în port ? Pe CINE ? De şase luni dau tîrcoale acestei întrebări. În legătură cu asta mi-ai spus două-trei vorbe atroce. Mă-nfrupt din ele fără să-mi dau într-adevăr un răspuns. Ştiu. Am ştiut din primul moment. Am remarcat : uite, are ochii blonzi. Mi-ai povestit mai tîrziu — trebui' să mă mai gîndesc la asta ? — cum m-ai arătat cu degetul — cui ? Chardinilor ? lui ? : un fel de sticlete care filează pe cineva. Ăla, care parc-aşteaptă să iasă la pensie. Roşcovanul... Nu ţi-am purtat pică pentru asta. Era-n ziua cînd am luat masa la Soleure. Pe fereastra restaurantului

* *École Centrale des arts et manufactures,* instituţie franceză de învăţămînt, în care, după trei ani de şcolarizare, obţii diploma de *inginer în arte şi în manufacturi (ingénieur des arts et manufactures).*

vedeam maşina stropită de noroi pînă sus — dezgheţul — şi treapta mare care urcă spre catedrală. M-am oprit doar : din mîncat, din vorbit. Erau nişte vorbe de dragoste cam ciudate. De ce să te iubesc mai puţin ? Ca de obicei, doar pe mine m-am iubit mai puţin. Sînt atîţia ani de cînd lupt împotriva infidelităţilor corpului meu. M-ar mira să cad la pace cu el. Puşti, la şcoală, morcoviu, Barbăroşie, îţi dai seama ? Şi la paişpe ani, amorurile...

* * *

(Un tip într-un birou. Nimeni nu se uită niciodată cu destulă atenţie la un birou. Urîţenia, înghesuiala, micile nuanţe de vanitate. Stă singur, înfundat într-un fotoliu. La telefon spun că e-ntr-o şedinţă. Dactilografele trec zicînd : Aoleu ! Ai văzut ce mutră-avea azi dimineaţă ? Du-te tu dacă vrei, eu nu vreau să am de-a face cu el. Louvette aleargă după domnul Zeber. Bătrînul cu manuscrisul legat cu sfoară bombăne prin fumul lui de „goluoază". Marie-Claude stă la telefon. Nervoasă. Instituţia asta Nu-i Condusă cum trebuie, asta-i adevărata problemă. Nu-i Condusă cum trebuie. El, el e singur. Închis şi singur, la pîndă, zidind împotriva restului lumii digurile lui derizorii şi aşteptînd să se prăbuşească. E-n mijlocul unui cerc de tăcere şi de vid : un tip, într-o miercure de iunie, într-un birou.)

* * *

...Pe tine, lîngă tine, în tine : sticletele, roşcovanul umflat. Asta mai degrabă mă scandaliza. Nu mă mai vezi ? E drept că de-aproape mutrele se

schimbă. Îţi permiţi atîtea iluzii cu ochii, sînt profunzi pe mai nimic. Şi fălcile care se-ncleştează. Dar corpul ? Acest săpun mare, palid, pe care-l frec de tine, suporţi aşa ceva ? Totdeauna misterul ! M-am detestat aşa de mult, m-am cîntărit, m-am măsurat din ochi, m-am privit în oglinzi. Frizerii, vînzătorii de confecţii ce m-au mai hărţuit. Domnul poate să vadă : degajat cum trebuie la ceafă. Cade perfect, linie bogată... Ah, mă ştiu pe dinafară. Nimic din mine nu m-ar mai putea mira. Am să-ţi spun o dată a ce semăn ca să fii liniştită cu comparaţiile tale. A poliţist ? De ce nu a notar, a focă ? Trebui' să fii mai îndrăzneaţă.

Sînt un roşcovan născut în noiembrie 1920. Un fost slab cu aspect umflat, lăptos la piele, pistruiat. Şi cum cenuşiul, care-a pus în sfîrşit stăpînire pe păr (şi care-ar trebui să fie mîntuire, uitare-a păcatului de roşcovăneală), pentru că cenuşiul nici măcar nu-nfrumuseţa smocul ăsta hirust nici alb, nici negru, ci verzui, pe cuvînt ! — morcoveala asta devine un fel de iarbă uscată — am tăiat moţul, smocul. Mi-am confecţionat un craniu stil roman. În sfîrşit, asta speră artistul capilar. Vai, obrajii fleşcăiţi tremură, încheieturile s-au înmuiat. Cînd mă uit la picioare, burta mi-ajunge la gură. Am mai degrabă aer de-mpărat ros de vicii decît de centurion, am într-adevăr o mutră imposibilă : ar fi nevoie de glorie ca toate astea să poată fi trecute cu vederea. Caricaturile. Aş fi recunoscut în berării. Mi-aş face hainele totuna de scrum de ţigară, aş avea cravata pătată de gălbenuş. Mă rog, un personaj... !

*

*   *

(Uite-l că rîde. Fără să vrea să fie de-un patetism de doi bani, trebuie să semnalăm că-nchis în biroul lui, absorbit desigur de niscaiva treburi urgente, Benoît Magellant, cu privirea pierdută peste diverse lucruri urîte care compun peisajul cotidian, rînjeşte de două-trei ori, cum tuşeşti, cum ridici din umeri.)

*

*   *

...Am să mă-ntorc mereu la acea bizarerie-a patului, la mîngîieri, la cuvintele pe care le şopteşti. În clipa aceea parc-aş rosti o-njurătură. Aş vrea să nu mai fiu eu. Inima-mi bate cu-o tandreţe-nzecită, inepuizabilă. Aş vrea să te spăl de mine, să te absolv de mine prin iubire. Iată de ce, pe urmă, azvîrlit departe de tine, îţi vorbesc cu jumătate de glas. Cînd simt că aţipeşti, mă străduiesc şi mai mult, te scald în cuvinte, în cele mai limpezi, ca să uiţi necuviinţa de-a mi te fi dat. Mi se-ntîmplă să nu te mai iubesc decît exact în proporţia-n care mă dezgust de mine : frumoasă porţie de dragoste. Va să zică, Benoît (o să recunoaşteţi numaidecît stilul muierilor ?), *fishing for compliments* * ? Dar ar trebui să le vezi, pe amabilele, pe dulcegele-astea dacă le-ai arăta patul cu-o mînă îmbietoare. Martorul n-ar fi sugrumat. Ţi se pare că exagerez, că fac pe complezentul ? Pot schiţa un alt portret. Cenuşiu, în fine. În cîteva cuvinte, într-o singură frază dacă se poate, într-o formulă care să completeze, să estompeze şi să-ţi rezume omul. Asta, de exemplu, de care mă simt destul de mîndru pentru umorul pe

---

* *Fishing for compliments :* umbli după complimente (engl.).

care-l exprimă : sînt un tip care-a ştiut totdeauna să păstreze distanţele.

*
* *

Uite-l pe Zeber. Pentru secretare — domnul Zeber. Pentru Benoît Magellant — Zebra *, de la conversaţia aceea pe care-o avuseseră cînd se pusese problema ca băiatul să fie angajat de Editură, totul mersese strună, toată lumea era de acord, cînd, deodată, Zebra sărise-n sus, imperios : suporta orice, orice, numai să nu i se spună domnu' Zebér, cu accentul pe ultima silabă, pricepeţi nuanţa ? prea rimează cu „lerui ler", cu ureter. Nu. Lui, Zebr trebuia să i se spună, cum ai zice Webr, vă amintiţi de Nerval ** : Cu totul pe Rossini, Mozart, Webr'... şi te descurci cum poţi pentru rima cu funebru sau, tot aşa cum ai zice Necker ***, ministrul, sau Schneider *, cu oţelul, cam funebră toată chestia asta, sau, dacă preferaţi, ca fluviul ăla din Spania **, dar vă implor, nu Zebér, explicaţi-le. Lui Benoît îi fusese drag, băiat frumos, cocoşel, furios din cauza trebii ăsteia de pronunţie, care între Thann şi Mulhouse *** însemna probabil ceva, însemna că e de familie, aproape din industria oţelului, dintr-un străbun aproape ministru al lui Ludovic al şaişpelea, Benoît simţise pentru el un val de simpatie. Ceea ce fusese hotărîtor pentru relaţiile lor care erau bune. De-atunci încolo nu-l mai putea vedea pe Zebră, totdeauna arcuit, suplu, cu voce suavă dar cu inflexiuni aspre, santinelă plasată de el la avanposturile Editurii, fără să se gîndească, din cauza lui Necker, la Coppet ****, iar Coppet însemna tot Marie, punctul culminant al plimbărilor lor în via de pe coastă, castelul mare ocru-cenuşiu, aproape părăsit, două-trei opriri de-o clipă, nu-n săptămîna aceea a Întîlnirilor Internaţionale cînd ajunsese s-o ia pe de lături fiindcă unul dintre autori — Yvetot ? Lacorne ? — lua cuvîntul, iar el se plictisise-n asemenea hal, era atît de obosit de pălăvrăgeală şi de comedii că nu-nvia decît într-o bombă afumată din sat unde mergea singur să bea o jumate de Vinzel ? Da, bine-nţeles, Zebră. Noroc de el că omul

---

* În limbaj popular, în franceză, un *zèbre* înseamnă un individ bizar.

** Aluzie la o poezie de Gérard de Nerval (1808—1855), *Fantezie* din volumul *Odelete : Il est un air pour qui je donnerais / Tout Rossini, tout Mozart et tout Weber, / Un air très vieux, languissant et funèbre... (E-un cîntec pentru care eu i-aş da / Cu totul pe Rossini, Mozart, Weber, / Un cîntec languros, vechi şi funebru...* Cum numele compozitorului german — nume pe care, potrivit regulilor ortoepice franceze, cititorii l-ar fi rostit Webér, cu accentul pe ultima silabă — trebuia să rimeze cu adjectivul *funèbre,* Gérard de Nerval indică, într-o notă de subsol, *Prononcer Webre* (Să se pronunţe Webr').

*** Jacques Necker (1732—1804), bancher şi ministru francez, de origine elveţiană (născut la Geneva), tatăl doamnei de Staël.

* Eugène Schneider (1805—1875), industriaş şi politician francez, unul dintre fondatorii marilor uzine metalurgice de la Creusot (1838), care-au pus bazele industriei franceze moderne de armament.

** E vorba de Ebre (Ebru), în franceză Ebre (pronunţat *Ebr'*).

*** Oraşe din sudul Alsaciei.

**** Sat în Elveţia, situat pe malul drept al lacului Léman. Castelul din Coppet a aparţinut lui Necker, apoi fiicei acestuia, doamna de Staël.

nu-l priveşte prea atent. Are ochi frumoşi orientali alzacianul ăsta. Poate că de fapt de-asta ţine atît de mult la numele lui. Uneori răsar priviri ciudate, catifelate prin unele familii. Benoît se simte complice cu toţi chinuiţii-n secret : obezi obsedaţi de regim, tipi cu nume imposibile, muieratici pe terminate, bretoni dezolaţi (în loc să fie-ncîntaţi !) din pricina unei picături de sînge exotic. Fraţii lui cu părul ca focul, oile astea rîioase. Zeber explică plin de curtoazie fermă, antrenantă, ce-a strecurat el în dosarul Yvetot, ce crede el despre proiectul Molissier. Mai întîi, contul debitor al lui Molissier, care-i teribil de mare. Iar subiectul, Doamne Dumnezeule, e tratat frumos, dar, în locul dumneavoastră... În locul meu ? De ce nu se pune el în locul meu ? Uite-l rîzînd din nou, nu, surîzînd, iar în momentele-astea nu mai pare deloc amabil langurosul nostru Benoît. Zîmbeşte şi zice, uite ce, dragă Zeber, fiindcă veni vorba, am să te las să-l primeşti dumneata pe Molissier. Fii drăguţ şi fă asta pentru mine. Sînt foarte, foarte ocupat... Dar nu, trebui' să le spun lucrurilor pe nume, că Molissier mă calcă pe nervi. Hîrîielile lui de motor rece. Răutatea lui. Dramele lui de inimă şi de parale. Manuscrisul lui veşnic împotmolit. La drept vorbind, n-am nici un chef să mă privesc în asemenea oglindă. Mi-e destul povestea mea care... Cînd mai vine să mi-o spună şi Molissier ! Sîntem interşanjabili, ştiu, nişte domni de-o vîrstă oarecare, pe care viaţa-i cam zgîlţîie. Maturităţi şovăitoare. Apăsarea lucrurilor. Mai pune şi de la el, da, da, e meseria lui, diverse neajunsuri estetice, şi plăcerea pe care-o simt să se spovedească, romanele lor, aşa zic ! Toată mizeria măruntă a unei vieţi care ţîşneşte — abia

travestită, abia înfrumuseţată — retrăită-n cărţi cu un ton mai sus abia. Recunoşti totul, dar tîrguit în talciocul literar la calitate superioară, vechiturile prefăcute-n antichităţi, pîrliţii deveniţi Solitari. Trebui' să le vezi în carne şi oase eroinele, Fufele romaneşti. Şi dacă trebuie să mai şi suporte elegia amorurilor lor din gura ăstuia de cîine savant. Deodată, nu mai poate. *Deodată* nu-i, de fapt, cuvîntul potrivit. E multă vreme de cînd anumite reţete culinare-i întorc maţele pe dos. Nu mai digeră mediocritatea pompoasă a autorilor lui, amărăciunea lor bine regisată, şiretlicurile răutăcioase folosite ca să-i stoarcă trei parale-n plus, dispreţul lor pentru alţii, invidiile lor — dar mai ales, mai ales, stările lor sufleteşti. Sînt cinşpe ani de cînd tot aude chelneriţele literare evocînd, cu nişte aere de parc-ar fi gata să se retragă la ţară şi să umble-n sandale, sentimentul complex pe care-l încearcă, da, acea atracţie, faţă de-o măgădoaie prefăcută care-n spatele lor îi pîndeşte pe vajnicii maeştri ai arivismului. Cinşpe ani de confidenţe, de palpitaţii, de transe de ambiţie. De data asta, gata ! Gata cu dascălii care canalizează nestăvilitul elan poetic în timpul vacanţelor şcolare. Gata cu tinerii devoratori de virgule. Gata cu înalţii funcţionari, autori ai unei broşurele pe care-o semnează pudic cu numele casei de la ţară a mamei lor. Cîteodată răsare un scriitor, da, un SCRIITOR, dar apariţia e prea rară ca să cureţe meseria de toată pleava care s-a-ngrămădit peste ea. Într-un cuvînt, îl primeşti dumneata pe Molissier, dragă. Tratează-l cu menajamentele datorate cicatricilor lui. Dacă nu te poţi descurca altfel, trimite-l la contabilitate să-i dea o mie de franci.

O mie am spus. Încearcă să obţii de la el manuscrisul pînă-n vară. E cam nervos, dar ai să vezi că totul o să meargă bine. Dumitale n-o să-ncerce să-ţi povestească viaţa lui. Sper, cel puţin. Ai nişte dinţi de lup, Zeber. Cînd zîmbeşti ţi se văd caninii ascuţiţi, ai un aer carnivor care l-ar descuraja şi pe cel mai înrăit amator de spovedanii. Profită...

Vorbeşte şi iar vorbeşte şi cu cît Zeber tace mai mult, cu-atîta Benoît se crede dator să vorbească, încît la un moment dat se opreşte, gîfîind niţel, auzindu-şi deodată glasul devenit prea sonor, dîndu-şi seama de tăcerea lui Zeber şi de insistenţa dezolată a ochilor lui întunecaţi : atunci se lasă-n fundul fotoliului, încearcă să-şi adune forţele risipite, strigă după ajutor cu disperare, asmute din nou, cu disperare, cîinii lui furioşi scăpaţi din lanţ, soldaţii risipiţi, şi-n timp ce Zeber se duce să crape fereastra, îşi scoate batista şi se şterge pe frunte. Aşa se-ntîmplă totdeauna cînd uită drajeurile roz.

*

*   *

Am mai trecut pe la „Marinette" de astă iarnă-ncoace. Poate ca să-mi fac rău, ca să m-ating de imagini zgrunţuroase de amărăciune, ca să mă lipesc tandru de-amărăciunea asta cu care — ştiu — mă hrănesc, pîn' la urmă. Era aproape plin. Englezi, pensionari — şi voiajori comerciali. Mi-nchipui că vindeau costume de baie sau baloane. Se vedeau pescăruşii-n port şi numai vîrful catargelor pe care năvoadele sînt agăţate de-o macara, căci era reflux. Tu erai în altă parte. Erai în pielea ta, în corpul tău cu gesturile acestui corp, altunde, iar

eu eram foarte calm. Am să-mi recapăt unul cîte unul toate obiceiurile mele de-nfrînt.

*

*   *

În sfîrşit, Zeber l-a lăsat singur. Îşi scoate haina, îşi desface cravata. Căldura, care neglijează totdeauna biroul ăsta înfundat în nordul unei curţi, s-ar părea că-n dimineaţa asta l-a descoperit şi s-a instalat în el. Se-aude un zgomot de lucruri care se descarcă, strigăte : se vede că jos se livrează cîteva mii de exemplare de deznădejde sau de sfidare. La trei sute de grame ţipătul, suferinţa literară atinge repede tona. Ca să indice titlurile cărţilor pe care le manipulează toată ziua, magazionerii inventează nişte prescurtări delicioase. Benoît ascultă. Dă-mi o duzină de *Sori*. Ai zăpăcit *Fandoselile*-alea. E foarte bine-aşa. Trebui' să nu se mişte de-acolo. Louvette a venit să-l pună-n gardă : a sosit Molissier. I s-a spus c-aţi fost obligat... Dar ştiţi cum cotrobăieşte el peste tot. Aşa că dacă v-ar întîlni pe vreun culoar... Fericită sechestrare. La poalele zidului, totul moare-n valuri mărunte. Benoît răsfoieşte nişte hîrtii. Face cu o „carioca" albastră adnotări în capul paginilor : „transmite", „clasează", „răspunde", „aşteaptă", „refuză", „fii amabil", „acceptă". „Să mă vezi" : cea mai drăguţă formulă. Se-mplinesc zece ani de cînd se serveşte de ea fără să-i vină să rîdă şi deodată caraghioslîcul ei îi sare-n ochi. El nu foloseşte niciodată sacrosancta injoncţiune de birou : „vino să stăm de vorbă". Nu : „să mă vezi". De ce nu : „să mă priveşti ?" „Să mă priveşti ţintă şi plin de răbdare cum face-n clipa asta Marie-Claude, preocupată să-şi savureze cele-zece-

minuţele-nu-mai-mult, Marie-Claude ale cărei ultime cuvinte cer un răspuns. Hai, dezleagă parîmele, încearcă să ieşi din nou în larg. E tot atît de greu să articulezi cuvinte ca şi să desenezi literele cuvintelor, ale frazelor, ale paginilor, a, nu ! gata ! Încetează odată să te scufunzi, să te prăbuşeşti aşa. Revino-ţi. Hai, vorbeşte, dacă asta vrea. Rosteşte — orice — încurajările pe care le-aşteaptă. Nu vor toţi decît să le confirmi certitudinile. Funcţionează şi aşteaptă din partea ta să aplauzi miracolul ăsta. Nu te scumpi la simpatie, la aprobare. Marie-Claude a acţionat cu sagacitate şi cu hotărîre. Ideea ei este excelentă, proiectul coerent. Uită-te cum i se-mpăienjenesc ochii de spaimă, ochii ei atît de rezonabili în aparenţă, machiaţi cu măsură. Tu îi transmiţi spaima asta, ori spectacolul pe care i-l oferi ? Sau poate că joacă şi ea teatru, că-şi pune frazele cap la cap într-un vîrtej de indiferenţă pe care nici o voinţă n-ar mai fi-n stare s-o alunge ? Oare toţi ochii or fi lacurile astea furtunoase, această mincinoasă publicitate pentru curajul de-a trăi ? În sfîrşit, n-are importanţă. E prea mare povara pentru tine singur. Prefă-te că o crezi. Dealtfel, probabil că ţi-ai jucat excelent rolul, de vreme ce Marie-Claude se ridică şi pare complet destinsă, vioaie. Nu mai ştii ce-ai spus, dar se pare că erau exact cuvintele pe care le-aştepta. De fapt, descumpănirea din ochii ei nu tu ai inventat-o ? Între două ipoteze alege-o pe cea mai comodă : e mai liniştitor să crezi că ceilalţi sînt nişte maşini de trăit nedereglabile sau să ţi-i închipui la fel de fragili, la fel de infirmi ca şi tine ? Alegerea ta n-o să schimbe nimic. Marie-Claude îţi

strînge mîna. Cu oarecare efuziune, s-ar zice. Aţi aranjat o problemă importantă, bine-nţeles.

*
* *

Ceilalţi clienţi plecaseră-ncetul cu-ncetul. Îmi terminasem sticla. (Vă pun la socoteală numai ce-aţi băut, domnule.) Masa voastră părea veselă şi-n toată harababura aia, tu erai o insulă de mirare şi de tăcere. Nu ne mai slăbeam deloc din ochi. Ca să-mi îngădui obrăznicia asta, îmi scosesem ochelarii. Tu stăteai nemişcată, estompată, atît de surprinsă. Pe urmă, a venit clipa cînd tipu-n bej te-a luat pe după umeri, ţi-a pus o mînă noduroasă şi vînjoasă pe umărul drept, şi ţi-a vorbit încet. Îţi atingea urechea cu buzele. Atunci te-ai întors spre el şi i-ai răspuns, cu multă gingăşie mi s-a părut, fruntea ta aproape atingînd-o pe-a lui, ca un joc, ca o mîngîiere, apoi chipul tău s-a-ntors din nou spre mine, l-am regăsit pe axa de unde-l pîndeam, mi l-ai dăruit din nou şi, cum nu şterseseşi zîmbetul care-l lumina, mi s-a părut că mie-mi zîmbeşti.

Nu erai fata care să lase un vecin de restaurant să-şi înşurubeze privirea-n obrazul ei. Bădărănia mea te amuza fiindcă acest Claude te trata ca pe-o fîşneaţă ? Cerusem nota de plată. Eram populat de păsări şi de vise, un sublocotenent — ce mai ! La douăzeci de ani mi se-ntîmpla aşa să uit părul care-mi iese de sub manşetele cămăşii. M-azvîrleam în foc. Sînt cinci-şase ani în viaţa noastră cînd, oricît de groaznic ai fi, cea mai uşoară victorie e să te culci cu cineva. Abia pe urmă dădeau chics elanurile mele, în pat, cînd te regăseşti în mărime naturală. Sau aveam sentimente, iar astea-ţi dau un

aer sever. Plictiseam mica lume a fetişcanelor din Passy. Îmi reproşau că nu-s în Rezistenţă, apoi războiul, Leclerc *, de Lattre **. Am lăsat eroii să treacă Rinul fără mine. Eram atît de sărac la douăzeci de ani că nici măcar un război nu-mi puteam permite. Am avut totdeauna de dat cuiva de mîncare. Cel puţin în direcţia asta-mi îndreptam persiflarea. Nu mai isprăveau de mîzgălit nota aia de plată. M-am ridicat, că nu mai aveam răbdare. Te-am văzut aplecîndu-te spre mijlocul mesei — sau doar spre Louise ? E un gest clasic la restaurant din care vecinii ştiu că puţin îţi pasă de ei. M-am dus spre tejghea. Explozia s-a produs în momentul cînd aşteptam restul. Am ieşit afară cu tot focul care-mi dogorea urechile şi obrajii. Mi s-a părut că-ţi aud rîsul care mă dădea afară.

*

* *

Amintirea vechilor răni îi frige multă vreme memoria, examene pierdute, femei aşijderea. Sau, tot la douăzeci de ani, acele-ntîlniri cu domni calmi, cînd încerci să-ţi cîştigi pîinea. Viaţa trece fără să epuizeze amărăciunea acestor răbdări. Îl făceau s-aştepte. Îl amînau. Viaţa l-a făcut s-aştepte mult. Şi-apoi, într-o zi, spectacolul a-nceput. Pe nemişca-

* Philippe de Hauteclocque zis Leclerc, mareşal francez (1902—1947). Se distinge în Libia şi în Tunisia (1940—1943) ; în 1944 debarcă-n Normandia în fruntea Diviziei a II-a blindată şi eliberează, în august, Parisul ocupat de nemţi.

** Jean de Lattre de Tassigny, mareşal francez (1889—1952). Comandă armata I franceză din Provenţa pînă la Rin şi la Dunăre (1944—1945).

tul Benoît l-a animat o mişcare. A crezut în toate tîmpeniile găunoase şi onorabile care se purtau. A fost tot timpul cu cuvîntul Om în gură. Totul îl indigna, era parcă un vinişor nou : mînia era o sticlă care trebuia golită. Mai tîrziu, a venit plăcerea de-a se dezice, de-a deveni realist, de-a se da — cum ziceau ceilalţi — de partea celui mai mare. A devenit cinic. A trecut de partea celor care rînjeau şi-a puterii. Şi-a bătut joc de naivi, de himerici, de pritocitorii de teorii, de declamatorii revoluţiei. A devenit majoritar în mod superb, aşa cum te-aşezi într-un fotoliu-ncăpător. A pus hotărît mîna pe hăţuri. Prietenii şi-au zis că-n sfîrşit s-a maturizat ; alteori, i-au întors spatele. Şi încă şi mai tîrziu — acest mai tîrziu e aproape cam acum — comediile succesive s-au prefăcut în grimase. Totul s-a blocat. Benoît Magellant se simte la fel de imobil ca la douăzeci de ani. N-are pe ce pune mîna. E deposedat. Marie a izbucnit în viaţa asta ca soarele...

*

* *

...ca soarele care m-aştepta-n port, nemişcat în furnicătura veselă a iernii. Începuse fluxul, iar ambarcaţiile se iveau în raza cheiului. Am recunoscut maşina din care ieşiserăţi toţi patru. M-am apropiat de ea. Din locul în care stăteai la „Marinette" nu puteai să mă vezi, cel puţin aşa credeam eu. Pe scaunele de piele era oarecare dezordine, dar nimic care să-mi spună ceva despre tine. Aşa încît, în momentul acela încă nu erai Tu, nici Marie, nici altcineva real. Numărul maşinii, număr de Valais, îmi evoca, nu ştiu de ce, o cîmpie mîloasă-n care

se coc fructe și se leagănă plopi, și nu muntele. Dealtfel, „Roverul“ demn și-ntunecat nu era mașina ta. Gesturile mele se-nlănțuiau mai bine. M-am asigurat că portierele nu erau închise cu cheia și m-am gîndit să-ți scriu un mesaj și să-l pun pe bancheta din spate. De fapt, eram beat. M-am așezat la soare, și-atît, la cîțiva pași mai departe. Frigu-mi biciuise sîngele, eram foarte curajos. Atunci, ai ieșit tu din restaurant și-ai venit spre mine. Ce mers mîndru ai ! Rîdeai, bine-nțeles. Rîdeai tăcut, mergînd și privindu-mă ca și cînd am și reușit să facem o farsă-mpreună.

*

* *

Pe undeva, Molissier bombăne și-și iese din sărite. Sînt nepoliticoși cu el. Zeber îi poleiește niște gingășii ucigătoare. Lui Zeber nu-i place romantismul dărăpănat cu care-și împodobește Molissier cărțile. Puțin îi pasă lui Zeber de deruta cvadragenarilor și de ridurile lor. Pe Zeber nu-l interesează nemțoicuța culeasă de Molissier de pe-un trotuar din bulevardul Raspail, care-a turnat gaz peste focul lui. Cum s-a-ntîmplat ? I-a arătat drumul, i-a oferit un loc în mașină ? Vezi fete de douăzeci de ani cu intonații aspre și cu membre lungi, a căror poftă de viață plutește-n jur, le vezi hoinărind, cu-o carte sub braț, pe străzile de pe lîngă Sèvres și Notre-Dame-des-Champs, sălbatice și prea carnale. Trupul lor devastează singurătatea bărbaților. Nu fac prea multe mofturi. Vin de pe meleaguri unde pîntecele se-mprumută repede asalturilor de-o noapte. Ușurătatea lor rănește mai grav decît un refuz. Bietul Molissier. Exagerează cu băutul și-și pierde pofta

de mîncare. Il costă cam scump Luise sau Gerda lui. Se-nvîrtește prin orașul de iunie cu sufletul plin de furie și de poftă. Pe Zeber nu-l pasionează asemenea călduri. Molissier probabil că nu mai găsește cuvinte. De-atîta frichinit la poemul ăla, a ajuns s-amuțească. Nemțoicuța stă probabil într-o cameră puchinoasă, fără portar și fără telefon. Pasiunile suferă de astfel de neajunsuri. Iar el își imaginează o rochie roșie și nedefinită înfășurînd un corp pîrlit de vară, încolăciri și langori de pește, de păstrăv de torent, care se sufocă și palpită în heleșteul parizian, și-o-nchipuie-n muzee, în galerii, la vitrine, pretutindeni unde vagabondează prăzile de douăzeci de ani — probează o fustă, cumpără reproduceri — cu acel miros de violență și de rîs în urma ei, cu tipi la pîndă, o-ntreagă vînătoare hoțească și obositoare, gesturile, cuvintele, răbdarea de-a hăitui, și-n ea povara ostenită și tulbure a corpului ei, plăcerea de-a se-ntinde și de-a fi luată cu asalt, impuritatea. Își închipuie și turbează. Îi e teamă. Umblă pe urmele ei pe străzi, pe ceea ce-și închipuie el c-ar fi urmele ei, scotocind mulțimea din priviri, urmărind o siluetă roșie, bărbat care-ar încerca să țină-n mîini apa unui izvor, să-și retrăiască visele visate noaptea, compunînd, încetul cu-ncetul, pe măsură ce trec orele, compunînd cîntecul pe care vrea să i-l vîndă lui Zeber — pe care spera să i-l vîndă lui, lui Benoît, mai ușor și mai scump, fiindcă bănuiește că rochiile roșii și picioarele lungi populează și teritoriul gîndurilor lui. Undeva. Doar cîțiva pereți, cîteva uși îl despart pe Benoît de nenorocita destăinuire pe care-a refuzat s-o asculte. Undeva. Undeva e Marie. Undeva — lacul. Undeva — reflexele, legănarea, clipocitul,

rîsetele, acea lungă taină nocturnă a apei pe care viaţa-l face să le-audă de cînd s-a apucat să-şi invente chinurile. Undeva e restul lumii.

*

* *

Scrumul şi mucurile dau afară din scrumieră! Pe fereastră se strecoară mirosuri de mîncare care fierbe-năbuşit. Soneria de prînz a sunat de mult; pe urmă zgomotele din birou au încetat. Cînd e-aproape sigur că n-a mai rămas nimeni, Benoît deschide uşa, ciuleşte urechile. Pe urmă-naintează, înotînd printre mesele de metal. Birourile — verzui şi cenuşii — sînt totdeauna de culoarea unei armate inamice. Se-ntîlneşte cu-o stagiară de la contabilitate, care-l salută speriată. Fără haină, cu nasturii de la manşete descheiaţi, domnul Magellant n-are-o alură strălucită. Peste mai puţin de-un ceas va trebui să stea faţă-n faţă cu Patronul. Pe fereastră, vede-n anfiladă trotuarul pe care-o să meargă, îl urmăreşte din ochi, îl zăreşte pierzîndu-se cam la o sută de metri de-aici, între zidul unei biserici şi restaurantul vietnamez. Ştie. Cunoaşte fiecare metru al fiecărei străzi care-mprejmuieşte Editura. Cunoaşte mirosurile pe care ţi le suflă-n nas, cînd treci, uşile şi prăvăliile. Neliniştea de pivniţă umedă-a fiecărui imobil vechi, căldura uscată şi parfumată-a salonului de coafură, ceva vegetal şi cărnos în faţa Halei de fructe unde vînzătoare brune domnesc peste coşuri însemnate cu nume andaluze: o succesiune de mirosuri, de zgomote, de gesturi, nimic care să-l alarmeze-n mod special. Şi, totuşi, chiar obligaţia de-a coborî numaidecît scara, de-a o lua la stînga pe strada potolită de ora prînzului, de-a trece prin faţa

porţilor, a Halei de fructe, a grilei roşii a unei măcelării, a restaurantului cu vitrina decorată cu lampioane spălăcite, chiar obligaţia de-a păşi pe gudronul muiat, de-a merge-n sus pe rue de l'Odéon spre colonada teatrului (fără să vrea, în trecere, are s-arunce o privire spre chinezăriile la care rîvnea atît de mult pe vremuri), chiar obligaţia de-a-şi restaura aspectul, de-a se apropia ceva mai mult de ceea ce-nseamnă viaţă, de-a acorda atenţie şi altui lucru afară de el însuşi — îl apasă ca o povară zdrobitoare. Cînd aude, într-un ungher în care se clasează dosarele de presă, un hîrşcîit de rozător din care ghiceşte prezenţa neobosită a Louvettei, deodată îi vine ideea să tragă chiulul. Poate s-o mai şteargă o dată, să se baricadeze îndărătul minciunii şi-al slăbiciunii. E de-ajuns s-o dorească destul de mult şi să nu se gîndească la nimic altceva decît la cele două ore salvate astfel de putreziciune, de contagiune. Asta poate. Ca pentru aproape orice, e de-ajuns să mintă. Intră-n odăiţă, iar Louvette tresare. Zice: Ah, domnule Magellant, iar el o apucă de umeri ca şi cînd ar vrea s-o facă să tacă. Îi explică-n cîteva cuvinte bîlbîite, stare proastă, migrenă, că-i este imposibil. Da, bine-nţeles, ea-nţelege, dar curtoazia, nu-i aşa, Preşedintele; atunci Louvette o să sară, o să ia un taxi, o să-ncerce să-l prindă pe Preşedinte, înainte de-a pleca de la Sediu, are să-i explice prin viu grai, astea sînt cuvintele magice, prin viu grai, această subită stare proastă. Nu va fi jignit, e-atît de-nţelegător, pe căldura asta... Ochii Louvettei strălucesc de eficacitate. Îşi pune jacheta unui etern taioraş bleu. Găseşte timp, vîrînd mîna într-un dulap, să scoată un flacon de „Synthol" pe care i-l întinde lui Benoît, însoţit de-o ba-

tistă-mpăturită-n formă de compresă. Ungeţi-vă fruntea şi ceafa, e salutar. Şi mai ales întindeţi-vă, închideţi ochii, relaxaţi-vă. Găseşte chiar timp, pronunţînd aceste cuvinte de hipnotizator, să se uite la Benoît cu-o privire perfect lucidă.

*

* *

Se reazemă de perete. Rănit într-o bătălie fără războinici şi fără zarvă, se sprijină cît e de lung, lipindu-şi spatele, ceafa, căutînd un pic de răcoare, de peretele înfrumuseţat cu cărţi poştale. Dac-ar întoarce nasul ar da de grădinile din Villandry *. Îi e ruşine. Jubilează de ruşine. Ar fi trebuit să bea niţel : aşa, chiulul ăsta ar fi fost bun de tot. Un director general de patruzeci şi nouă de ani : să recurgă la asemenea puştisme. Sînt adult ? Un adevărat, un indiscutabil adult ? Ar trebui, totuşi, să fiu sigur, să ştiu în ce registru se cade să joc acest personaj. Glumă proastă, copilărie, patetică absenţă faţă de lume, vreun refuz patologic ?

Dacă n-o fi vorba doar de oboseală. Oboseală e un cuvînt slab, încărcat de otrăvuri puternice. Louvette îl îmboldeşte bine-nţeles pe şoferul de taxi să accelereze, copleşită de plăcerea de-a-ndeplini o acţiune excepţională. Sînt oameni pe care sincopele-i stimulează. Şi-n timpul ăsta — curînd e ora unu, se-ntinde un pic de linişte pe străzi sub lumina verticală — Benoît înghite guri mari de aer.

Acum nu mai e rănit, e-necat. Socoteşte că-n faţa lui se-ntind aproape trei ore netede, lente.

---

* Aşezare franceză, de pe rîul Cher, unde se află un castel din vremea Renaşterii (1532). Muzeu de pictură, grădini în stil francez.

Are să repare stricăciunile mai tîrziu. Trei ore cîştigate înseamnă enorm. Îţi permiţi să-ţi tragi sufletul, să recuperezi ce-ai pierdut. Se-ndreaptă, deschide ochii. Din biroul secretarelor trece-ntr-al lui Zebră în care pluteşte un fel de parfum. Geamurile duble fac liniştea mai densă şi totul niţel ireal. Ordinea ! Ce mult îmi place ordinea la alţii. Se-apropie, se-apleacă peste mapa de birou. O scrisoare-ntreruptă : Mi-nchipui că n-aştepţi de la mine, Christian dragă... Benoît stă jos. Nu-l mai interesează nici un Christian drag al nimănui. Nu-i mai pasă decît de el. Hélène, Robert, Roger îl privesc ca de pe marginea unui drum. Cu deosebirea, totuşi, că ei merg, iar el stă nemişcat. Sînt dezolat, nu asta am vrut eu. S-ajung vinovatul ăsta cu mutră de judecător, belferul ale cărui lecţii sînt doar chiul, mi-e groază de ameninţare. Mă credeam un om curajos, paşnic. Iată-mă declarînd război la tot ceea ce ţin, iar în timpul bătăliei frica mă pune pe fugă. Cum s-au întîmplat toate astea ? Viaţa mea era pe cale să-şi piardă carnea şi parfumul. Marie ? Îi simt numai lipsa de pondere. Ar trebui pusă pe celălalt talger al balanţei o greutate foarte sigură şi foarte mare, onoarea şi luptele unei întregi vieţi. Marie e doar un fulg şi rîs. N-atîrnă mai nimic. Cum ar putea ea să lesteze hardughia asta şubredă pe care n-o mai leagă nici un otgon ? Christian dragă... A fost deci o vreme cînd pasiunea ardea la apogeu, cînd cuvintele pasiunii erau legitime ? Acum, duhoarea asta de secret, şiretlicurile astea... Cum oare florile de odinioară s-au prefăcut în excrescenţele-astea de ciupercă, în acest putregai la umbra lucrurilor ? Scrisorile Mariei, rupte sau ascunse-ntr-un colţişor al biroului. Fotografiile ei, prohibite. Christian dra-

gă. Zeber trebuie să se-ascundă şi el de cineva ? Toţi bărbaţii-şi ascund într-o bună zi amorurile sub maldăre de hîrtii sau sub lenjerie ?

Deschis (s-ar putea spune maşinal), sertarul biroului oferă ochilor un secret de alt gen. Benoît se uită şi se minunează. Uneori e de-ajuns să-mpingi o uşă ca să te izbească pateticul sau caraghioslîcul unei existenţe. Din cauză că dormitează-n el însuşi a uitat c-adesea treci pe lîngă ascunzătorile în care ceilalţi îşi pitesc şi ei dedesubturile poveştii lor. Trebui' să-nchizi ochii, să refuzi spectacolul. Şi-n casele oamenilor e la fel : să nu treci fără voie pragul, şi dacă l-ai trecut să nu pătrunzi acolo unde orgoliul gazdelor n-a pregătit decorul. Aici, în fundul sertarului, zace un tub de deodorant „Old Spice", nişte pastile de magnezie, un flacon de lavandă „Trois Fleurs", scobitori, un pachet de vată şi-o cutie de fard cum şi-aduce-aminte Benoît c-a văzut la televiziune cînd machieuzele, înaintea emisiunii, tamponează cu vată roz nasurile care lucesc şi frunţile-ngrijorate. Apucă delicat cutiuţa asta ca un fel de pudrieră, îi ia seama, o-ntoarce pe partea cealaltă : are-o lucrătură gen Toledo şi mai are încă eticheta care indică nuanţa, Ocru Solár. Va să zică, frumoasa mască orientală a lui Zeber e dreasă cu ocru solar ? Subţirimea lui se teme de arsuri la stomac, iar dantura lui de carnivor se teme de fibrele vagabonde de carne de vacă ? Deci nu există nici un trup invulnerabil, nici o frumuseţe care pîn' la urmă să nu fie dependentă ? Femei cu pulpe desfăcute şi parcă rănite. Bărbaţi avari cu forţa voastră. Lungă luptă feroce şi secretă pentru salvarea aparenţelor. Ce se-ntîmplă cu marile-nflăcărări, cu nebuniile frumoase brobonite de năduşeala asta de ruşini ? Nişte cabotini cu machiajul dres în grabă, înainte de intrarea-n scenă. La asta am ajuns cu toţii. Cîrpiţi, peticiţi. Şi poţi să-ţi închipui că şi sufletu-i la fel de prost reparat ca şi mutra. Înainte de-a-nchide sertarul, Benoît îşi desface cravata, îşi descheie doi nasturi de la cămaşă şi-şi dă din belşug cu „Old Spice", aşa încît, în momentul cînd o ia pe culoarul care-l duce-napoi spre bîrlogul lui, lasă-n urmă un miros piparat, dulceag, de fufiştină.

*

* *

În cele din urmă, s-a urnit. Are altă soluţie ? Sînt luni de zile de cînd se bălăbăne din fundul caselor pe marginea trotuarelor. Altădată-şi găsea răgaz în abrutizarea barbituricelor, nopţi de tuş, binecuvîntate, pe care i se părea că le trece-ntr-un vis. Sau la volan, prin oraş, pe itinerare aberante, corpul fiindu-i ocupat cu mecanica gesturilor, lăsînd încet vidul să-l înece. Ceea ce ei numesc : Să Reflectezi. Pe mine, dragă, dacă mă preocupă ceva, ţop în maşină, fac un tur la-ntîmplare, ca să reflectezi nu există ceva mai bun. Nu : vidul. Era o pleaşcă după crisparea atîtor comedii. Se destindea. Pîn' la urmă a-nţeles că să dormi, să umbli cu maşina, însemna tot să te duci dintr-un punct într-altul, să te faci complice al agitaţiei. Atunci s-a apucat să vegheze. S-a-nfundat în cel mai întunecos bîrlog al lui : aici — biroul, acasă — dormitorul. Se ghemuieşte peste tot. Face din viaţă ce fac şi cîinii din spaţiu : pentru ei totul e cuşcă şi-ascunzătoare. Ori străzile. Altă singurătate, alt fel

de tăcere. Parisul e bun pentru-aşa ceva. Cu cît strada se urîţeşte şi tropăie, cu-atît îi e mai teamă de ea ; dar să-ţi fie teamă de ea înseamnă tot s-o cauţi, să te topeşti în ea, să urmăreşti imposibila absenţă. Atunci umblă. Umblă cu groaza de murdăria care-l pătrunde-ncetul cu-ncetul, cu groază de zarvă, de rătăcirea de pe chipuri. Apoi, de-a lungul orelor coboară asupra lui un har blestemat ! Dacă s-a depărtat destul de cartierul lui nu-i mai e teamă de-ntîlniri. I se-ntîmplă chiar să schimbe două-trei vorbe cu cîte-un necunoscut. Dar răceala-l apucă repede iară, şi se depărtează. Vede pe chipuri că e descoperit : ghiceşte-n nedumerirea lor cît e de ridicol. Acum ştie cum îi repereazā copoii într-o mulţime pe delincvenţi, pe fugari sau pur şi simplu pe vagabonzi : strada le sapă celor în neregulă un chip uşor de recunoscut. Şi repede-ajungi în afara legii faţă de ceva sau de cineva. Azi, de exemplu, căldura jilavă nu explică izvorul ăsta nesecat de sub pielea lui Benoît şi nici vara nu-i explică ţinuta şi nici lenea nu-i explică umbletele. Pentru un ochi experimentat, lunganul ăsta roşcovan fuge de ceva. Nu se ştie de ce-nchisoare fuge, de ce păcat săvîrşit, dar cine s-ar înşela asupra unui asemenea lucru ? E drept că nimeni nu se gîndeşte să-i dea o privire de pomană.

*

* *

Ăştia sînt peste tot. Princiari şi batjocoritori. Au crescut ca buruienile. Nu sînt o gogoriţă, sînt ca pirul. Să nu ne enervăm. De-atîta ciudă, Benoît a-nceput să-i urască. Supleţea lor. Morga lor dulce.

Nici nu-ţi vine să crezi că au muşchi. Romanele ştiinţifico-fantastice de-acum douăzeci de ani nu conteneau cu invenţiile : aveam să fim înecaţi de vegetale, robiţi de cîini, de insecte, de şobolani : la copiii noştri nu se gîndiseră. Iată spuma fluxului lor, aroganţa lor de tipi nepăsători. Uneori, îi urmăreşte ori se opreşte-n preajma lor ca să observe. Marie e de-ai lor, sau cam pe-aci. Inutil să revenim asupra acestei chestii. Şi totuşi, să ne mai gîndim la ei, aici unde se află Benoît, la-ntretăierea a două străzi dinspre Mutualité, trec peste tot în jurul lui, cu gîndul aiurea, în ghete-nalte sau în cizmuliţe obosite, cu nişte şolduri atît de-nguste, cu chipuri duioase îndărătul unui mare dispreţ liniştit. Să ne gîndim la asta. Băieţii lui. Marie. La ce bun să presupună ecuaţia absurdă, să şi-l închipuie pe Roger cu Marie... Cît de-ameţitor e răul ăsta pe care ţi-l faci de parc-ai înfige-o lamă-n tine, un rîs. Stă aci-n picioare şi blocat, un tip voinic peste care trebui' să se fi abătut vreo furtună ca să aibă mutra asta naufragiată, cu haina pe braţ, cu un aer, cum să spun, de colonel american în Vietnam, cu aspra lui roşeaţă, cu obrajii plini, dar un militar căruia nici nu i-ar păsa de splendoarea armatei lui cu cămăşi bine călcate, cu părul ca peria, şi s-ar purta-n plin oraş în acest fel dezordonat şi molîu pe care-l scuză numai jungla şi luptele. Dar poate că la urma urmei luptă, şi de ce-ar fi străzile-astea mai puţin demne de temut decît o pădure ? De fapt, n-are nici o importanţă. Nici unul dintre rarii trecători — toată lumea e la masă — nu-şi pune-ntrebări asupra unui tip care stă-n picioare la-ntretăierea dintre rue Monge şi rue des Écoles. Dacă-i vorba să-i iei seama — în momentul ăsta

în care-un grup de tineri se deschide-n jurul lui ca apa unui rîu în faţa unui stîlp de pod — pe drept cuvînt îl înţelegi că gîndeşte-aşa, că-i de neconceput ca pe-o soră a acestor studenţi, o seamănă de-a lor, să ţi-o-nchipui o singură clipă-n braţele (se prea ştie ce va să zică această pudică expresie), deci, în braţele gagiului ăsta, voinic, durduliu, bleg şi pe deasupra şi-al dracului, uită-te la ochii lui, parcă ne-ar ciurui cu privirea, pe cuvînt! înfipt pe trotuar. Lucruri de-astea nu se-ntîmplă decît în *Fata cu pîinea* *, versiune modernă. Pisicuţă de mahala şi dactilografă-n pat cu patronul. Chelneriţă care spală pardoseala-n zori şi căreia birtaşu-i face felul într-un ungher întunecos în timp ce, la etaj, madam Josette îşi aranjează permanentul. Chestii triviale, pipărate. Noi sîntem oameni bine. Oamenii bine la cuvintele dubioase pun muzică. Deci, ca să ţi-o-nchipui pe micuţa asta, fără cel mai mic secret de singurătate sau de mizerie, liberă,-nsorită, netedă şi frumoasă ca un ban nou, destrăbălîndu-se cu nenea ăsta, cu conţopistul ăsta, care nici măcar victorios nu-i, ba dimpotrivă, dezorientat, înfrînt, fugi de-aici cu poveşti de-astea scîrboase, la ora mesei. Fie-vă milă de poezia lumii, de animalele sălbatice, de căprioare, de porumbei. Interzis să vă depuneţi gunoaiele de-a lungul tinereţii. Închipuiţi-vi-i aşa, dacă vreţi, dar între ei, goi, cu corpurile lor aproape la fel, inocenţa acestor animale frumoase, graţia lor... Dealtfel a-nţeles. Uite : se depărtează. Şi-a reluat legănatul lui obosit,

---

* *La Porteuse de pain*, melodramă cinematografică franceză (realizată de casa „Pathé"), una dintre peliculele „mute" de mare succes din primul deceniu al secolului nostru.

şi face cale-ntoarsă spre Cartierul Latin. Mergeţi să vă mai bucuraţi ochiul, dom'le colonel ? Nu, o ia spre dreapta către Sena, tot cu haina azvîrlită pe umăr cum se făcea acum douăzeci de ani. Îşi duce gîfîielile-n altă parte. Excelentă iniţiativă. Pe-aici sînt sticleţi, spitale, biserici, comerţ, Primăria, drum bun, domnule Magellant ! Miroase-a gastronomie, a friptură, a sos, ar trebui să hrăneşti hardughia asta.

* *

E momentul între alb şi negru, căderea marilor verticale ale zilei între imobile. În rue Saint Jacques, Benoît trece prin insistente mirosuri de berbec fript. Grătar la cărbuni, minţit cu cimbru şi cu chimen, după reţeta lui jupîn Jehan, ulcioare cu vin rece. Pe terase, vezi domni lustruiţi aplecaţi spre cucoane-ntre-două-vîrste cărora nu li se mişcă un fir de păr măcar. Cvadragenarele, frichinite şi ele, sclivisite de să ia piuitul unui licean în călduri. La mîinile bărbaţilor sclipeşte aurul ceasurilor. De data asta, sînt semenii lui adevăraţi, ocupaţi să deşerte-n faţa farfuriilor pline confidenţele Isoldelor în proces de divorţ. Iar de uitat se uită la ei bărboşi aşezaţi pe trotuar între scuipaţi, fete-n picioarele goale, cu tăştile răzimate de ziduri, pe care le miroase-un cîine galben. Arabii enigmatici din rue Saint-Séverin stau lipiţi de afişe de cinema avangardist. Un oraş... Benoît merge mai hotărît acum. A băgat în viteza lui maximă. Sare peste blugii decoloraţi care barează trotuarul. În scuarul Saint Julien le-Pauvre, pe bănci, mănîncă unii cartofi-pai, în zăpuşeala asta de să-ţi dai sufletul, şi ochii oamenilor nu văd nimic, nici catedrala, nici cerul. Îi cuprinde-un fel de

divagare, un fel de absenţă faţă de orice, răbdătoare, animalică. Să omoare timpul : expresia izbucneşte-n strălucirea amiezii. Mergînd, Benoît loveşte cuvintele care bat în el. Un om oarecare. Sînt un om oarecare. Pe nedrept se crede că greutatea de-a trăi le este rezervată excepţionalilor. Şi cel mai necioplit ţăran se-azvîrle-n baltă ori se spînzură de grinda grajdului. Funcţionari cu şase sute de franci pe lună omoară din dragoste. Cîţi poştaşi, cîţi tîmplari la un duce asasin ? Cînd se dezlănţuie furtuna într-o existenţă-ngustă face ravagii inimaginabile. Prizonieră, rafala sfarmă tot. Nu există-o ierarhie a furtunilor adaptată la gradul de nobleţe-al vieţilor. Insomnia, apropierea serii, uzura corpului, durerea celor pe care-i iubim atîrnă la fel de greu pentru toţi. La ce bun să-i pui personajului ţoale de duminică ? Unii rezistă, alţii se lasă, pur şi simplu, păgubaşi. Vine momentul cînd unii, care-au păcălit cinşpe—douăj' de ani, renunţă. După ce anume recunoaşte fiecare cînd i-a venit momentul ăsta ? Am văzut asemenea căderi, în muncă. Uneori, atît de nenorocite că-mi detestam meseria. O carte care nu reuşeşte, chicsul, pana. (Iar pana ?...) Nici pomeneală-n literatură, să te-ntorci seara acasă şi să te-aşezi inocent în faţa farfuriei cu supă ca şi cînd şeful de birou nu te-ar fi făcut de două parale. Cutare Scrie cel mai Prost Roman al lui : se scrie pe trei coloane şi treaba asta nu i-a scăpat lui madam Cutare. Madam Cutare este cît se poate de expertă-n critică, venin, laude, notorietate. Seara-şi consolează bărbatul şi tună-mpotriva prostiei lumii. Cocoleşte victima. Îi face greaţă victimei. Un scriitor ne'nţeles de-ntreg pămîntul şi pe care-l apreciază doar nevasta nu-i decît un cadavru amînat.

În menajurile literare simţi colcăind duşmănii, vezi făcîndu-se brusc fisuri, crevase în stare să-nghită orice fel de demnitate. Deodată, omul nostru se clatină, se dislocă. S-a sfîrşit : automatul n-o să mai poată fi niciodată reparat. Piesele s-au pierdut, tiparul s-a spart. Meseria asta e-un cumplit abator. Azi sînt sătul să consolez morţii. Viaţa mea ocupă tot ecranul. Mă doare-n fund de chinurile lor. Greutatea de-a Trăi ! Cred c-am făcut un început de insolaţie. De foame sufăr, de poftă, de-un incomensurabil chef de-a înfuleca viaţă. M-am băgat într-o cuşcă, asta e singura problemă...

*

*   *

(Poate că sîntem pe punctul de-a-nţelege că Benoît Magellant a intrat într-un bar de pe cheiul Montebello, şi că bea, unul după altul, la tejghea, trei pahare de vin alb sec ? Cel puţin aşa are să ştie de unde-i vin valurile de căldură. Şi de unde-i vine, dar mai subtil, o anume fierbinţeală-n vorbirea lui interioară, pătrunsă-acum de mînie şi de temeritate. De fapt, ce are el comun cu mîncătorii ăştia de rasol al neputinţei de-a trăi, cu îngreţoşaţii ăştia ai absurdului, a căror scîrbă i-a legănat tinereţea ? Cu carne roşie nu cu albă, cu sosuri gustoase şi cu condimente spera el să se hrănească. A uitat prea mult timp să trăiască. A stat prea multă vreme-ntre hulube, fără să crîcnească, încredinţat de fapt că trasul la căruţa asta-nsemna un destin onorabil. Nu se-nşela prea mult. Dacă dă acum cu copita — niţel cam tîrziu — e din cauză că sîngele bărbaţilor n-adoarme destul de repede. Există tresăriri, vise. Benoît o judecă pe Hélène cu

severitate, se preface că se depărtează de ea, dar chiar se lasă păcălit de revolta asta ? Doar Marie îi dăruieşte astăzi viaţa cărnii şi-a rîsului de care e-nfometat. Numai ea-l ajută să uite, uneori, un ceas, lungul calvar derizoriu de-a nu fi un senior, de-a detesta că-şi dăruieşte corpul...)

*
* *

...şi chiar şi asta, numărul ăsta de circ, clowneria asta de obez pe care mi-o atribui, disperările mele de chefliu occidental care nu-şi face timp să meargă de două ori pe săptămînă la Clubul Elitei (parking asigurat, reducere pentru membrii noi pînă la-ntîi iulie), ca să-l maseze, să-l stoarcă, să-l turtească — chiar şi-n privinţa roşcovănelii ăsteia, poate că n-ar trebui să exagerez. O modă printre-atîtea altele. Să vedem cine se detestă mai voluptos, cine găseşte, pentru-a se descrie, cuvintele cele mai surprinzătoare, sau pe cele mai reci, mai crude, gen scalpel. Pîn' la urmă-ţi torci ca un motan propria distrugere, la fel de blînd ca şi vanitatea. Vînjoşii, naturile inepuizabile, trecuţi bine de cincizeci de ani, care-ţi mărturisesc : între noi fie vorba, Josiane asta mă cam oboseşte. De cinci ori pe noapte, dragă, în cele din urmă, te cam uzează ! Cu-atît mai mult cu cît îşi aşteaptă rîndul putorile, nebune toate după mine, sfrijiţii ăştia de douăj' de ani nu-s în stare de nimic ! — vînjoşii fac parale. Trebui' să fie delicios să păcăleşti lumea. Cred că te simţi superb pe gratis. Să te umfli-n pene. Să te-mpăunezi. Şi poanta de cinism. De fapt, sînt chiar roşcovan ? ÎNTR-ADEVĂR roşcovan ? Nu cumva-i doar felul meu de-a mă simţi niţel ceva, niţel altceva — mizerii

care se poartă-n meseriile noastre. Fiecare cu alienarea lui, cu cicatricea lui, cu dureroasa lui copilărie, cu secreta şi mocnita lui ruşine. Poate că roşcovăneala mea e doar simbolică ? E greu cînd eşti un domn-oarecare-nu-ştiu-cine să-ţi atribui Dimensiune Romanescă. Vine totuşi clipa cînd, fie ce-o fi, trebui' să ţi-o găseşti. Viaţa ar deveni prea fadă. Te-ntorci către toate abisurile posibile. Ce pot face ? Onest incurabil. Destul de amator de ordine. Simţul multă vreme ascuţit de responsabilităţi. Atunci ce ? La alcool rezist ; de morfină nu-s amator ; nu-nghit mai multe drajeuri roz decît o cocoană din Passy înaintea unei mese la care vrea să strălucească ; iar dragostea-care-a-ajuns-atît-de-plicticoasă e doar un citat de după cel dintîi război mondial. Rămîne Orientul, tipii care stau în cap pentru orice moft, care cumpără orez în prăvăliile dietetice. Zen *-ul pentru mămica-şi-tăticu', iar dărîmăturile pentru odrasle : campioni ai lumii la neghiobie toate categoriile. Ah, soarta noastră nu-i de invidiat. Să cazi în inima şi-n cursa unei puştoaice, să-ţi corcoleşti un vechi bovarism cumsecade, să-ţi permiţi o lenevie-n stare să scadă cifra de afaceri : frumoase deliruri, ce să zic ! Ia te uită ce mai batjocură, ce haos de nepătruns. Să te-afunzi în prăpastia interioară a lui Benoît Magellant, aşa cum în el însuşi o plimbare şi trei pahare de vin îl schimbă **, a

---

* Zen, sectă religioasă japoneză, zisă a meditaţiei mistice, întemeiată în China, în secolul al VI-lea, de Bodhidharma.

** Citare parodică a unui celebru vers de Mallarmé, primul vers din sonetul *Mormîntul lui Edgar Poe. Tel qu'en lui-même enfin l'éternité le change (Aşa cum în el însuşi eternitatea-l schimbă).*

lui Benoît care se ține cu visele lui, în durerile reciclării sau ale cataclismului — un tip cumsecade cu existență cenușie : tot ce poate fi mai obișnuit pe lume.

*

* *

E ultima lui descoperire. O formulează mai agresiv sau mai vesel. Dar scuzați-l, îl apucă migrena. Cu spumosul ăla suspect pe-o căldură tropicală a mers la sigur. Și-ai mai sărit și-o masă, scumpule. Bate rău în stînga țestei, apasă, împinge de parc-ar vrea să iasă, urlă-n tăcerea neagră și roșie-a craniului. Să găsesc un pic de umbră ori „Syntholul" lui madam Louvette, comprese, să mă-ntind, să mă DESTIND. Da, ca descoperire e-ntr-adevăr o descoperire. Să iei în derîdere derîderea însăși. Să-ți ataci dușmanii dinăuntru cu propriile lor arme. Are cineva ceva mai bun de propus ? Merge-n lungul și-n latul cuștii lui. I se pare că dac-ar reuși să rîdă, să rîdă-ntr-adevăr de el și de chinul lui, ar fi salvat. Nu-i sigur că folosește metoda cea mai bună. Rînjitul nu-i cea mai bună metodă, nici băutul, nici drajeurile roz. E-o treabă prea tîmpită ! De ce s-o fi pus el în situația de-a se prăpădi așa, de-a se uza pînă la epuizarea completă ? Impresia că se roade, că se macină pîn' la os. Nu : să nu dramatizăm, să se roadă cum ai poliza un metal, doar că-n cazul ăsta scopul nu este să strălucești ci să te stingi, să te-ntorci în penumbra cumsecade-n care-i vezi pe alții digerînd viața, fără tragedie și fără cinema. La pas ! La pas ! Umblă-n rîndul lumii, catîr încăpățînat și nărăvaș ! De ce n-ai stat cuminte ? Drumul era croit. Palavrele de

cafenea în fumul albastru al ideilor. Azi ai fi un editor progresist, ai sta liniștit în biroul tău modest, modest dar modern, cu un desen de Matta pe perete, poate chiar cu vreun fleac de Picasso — mi l-a făcut pe-o față de masă dintr-o cîrciumioară din Vallauris — ai fi martor în procesele intentate confraților care publică pornografii, împotriva cenzurii, pentru Drepturile Omului, te-ai pupa cu ăia „de stînga", o splendoare. Sau ralierea cu Generalul — astea erau ideile tale — Susțin regimul care face politica pe care-o doream — două-trei „tribune libere"-n *„Le Monde"*, cîteva porcărioare hazlii despre himerici, despre pisălogi, despre comuniștii de salon și-ți agăța panglicuța * la rever. Fără să mai vorbim despre alte versiuni posibile : tatăl încă tînăr care-și antrenează „draivu'" la tenis. Țicnitul eficient care impune metodologia nouă într-o veche meserie. Sau vicleanul, organizatul : menaj magnific, echilibru și maturitate, nu privește pe nimeni cît plătești garsoniera discretă din Auteuil. Cu mochetă albastră și cu pat uriaș, cu trei mobile de Knoll, cu combină suedeză, de „înaltă fidelitate" (apropo de-nalta fidelitate te-ai fi prăpădit de rîs cu Anne, cu Ingrid sau cu Tonia) și cu microsioane foarte șic, numai cu muzică vocală, cu madrigale de Purcell și de Palestrina. Și mai ce ? Ce-ai mai fi putut să fii și să ne lași în pace ? Colecționar, amator de cabriolete, restaurator de fațade-stil, mare conștiință : totuși nu era lipsă de roluri. Ce te-o fi apucat să-l alegi pe cel mai fără noimă : cvadragenar cu probleme, care luptă cu ispitele. Ești un burghez ca la 1840, cu singura deosebire că ei nu

* Panglica Legiunii de Onoare.

făceau valuri şi că strîngeau economii. Ceea ce nu se poate spune despre tine. Patron fără un chior. Funcţionar de clasa-ntîi, totuşi funcţionar. Autoritatea şi severitatea sînt cele două maméle ale confortului tău. Autoritate ? Să nu exagerăm. De luni de zile meseria ta se lasă ca o cocă prea dospită, o prăbuşire, o demisie mereu amînată, cu abandonări şi cu noi aprinderi, fiindcă, orice-ai spune, ţi-e dragă munca asta şi ţi se mai întîmplă, adesea încă, să-ţi mai respecţi rolul de moaşă, de confesor, de animator — cum să zic ? — şi să te mai înflăcărezi cînd se publică sub egida ta o carte care-ţi răvăşeşte inima.

*

* *

Sînt zile cînd e mai bine să nu faci parte din tabăra prietenilor vieţii. Trebui' să recunoaştem că pot fi văzuţi uneori în situaţii ciudate. Îi vezi halind. Îi vezi cu fundul lăbărţat în berjere, pe canapele. Îi vezi consultînd lista de bucate şi plătind nota. Îi vezi depăşindu-te cu maşina. Îi vezi plătind femei, ducînd la bun sfîrşit diverse negocieri. Şi toate astea pe stradă, de-a lungul teraselor pe care mănînci, locuri unde, în trecere, ghiceşti multe lucruri despre vieţile oamenilor. O femeie se fardează iar bărbatul din faţa ei bate cu degetele într-un pachet de „Gitanes". Pe trotuar, un tip agăţat din zbor, se clatină şi se-ntoarce, cu ochii la mlădierea unduioasă a unui şold. Să numim asta relaţia între lucruri. În ziua de azi e mai bine să nu prea ai de-a face. Totuşi, lui Benoît îi e foame. L-a apucat o poftă grozavă de pateuri şi de bere şi să stea la o masă, în căldura jilavă şi strălucitoare

a unei berării, cu faţa de masă scrobită care-ţi irită unghiile şi să simtă cum se lasă-n el, încetul cu-ncetul, cum se răspîndeşte şi cum se-aşterne bucuria greoaie de-a se ghiftui. Să se-aşeze la masă, singur, şi să-şi ofere din toate prea mult, şi să ştie asta şi să ştie dinainte cum are s-arate, mergînd spre ieşire, cu burdihanul plin, cu ochii lăcrimoşi de vin nu de plîns, pachidermic şi-ntunecat, cu mintea urzind scandaluri şi-n acelaşi timp plutind, în stare, brusc, să promită, să rîdă, datorită aiurelii gălăgioase a indivizilor graşi. Bună reţetă ! Nici o sfîşiere nu-i rezistă. Poţi totdeauna să-ţi permiţi tocană şi alcool cît îţi trebuie ca să dezlănţui în tine zumzetul ăsta. Dacă astăzi nu cade-n ispită e din cauză că Marie îi impune lui Benoît un fel de respect. Aşa se face că fiind singur, închipuindu-se sub privirile Mariei, se poartă cu secreta eleganţă a omului care s-ar şti observat. E limpede că slăbiciunea Mariei, vioiciunile ei nu se-mpacă nicidecum cu ghiftuiala asta care, în alte-mprejurări, îi ţinea lui Benoît loc de beţie. Şi pe urmă plăcerea de-a-ţi spune *nu* ţie însuţi : ca-n trenurile-ntunecoase din călătoriile nocturne de pe timpul Ocupaţiei, călătorii pe care se-ncăpăţîna să le facă-n picioare, oricît de lungi ar fi fost, deasupra mizeriei adormite-a oamenilor, cu o carte-n mînă, îndreptată spre singura luminiţă pe care-o tolera Apărarea pasivă, epuizat, mîncîndu-l ochii de somn, doar în scopul de-a refuza prăbuşirea generală.

Dar, încetul cu-ncetul, această veghe-n plină lumină se complică prin impresii secundare, fugitive. Încetişor, viaţa se schimbă. Vezi deodată oamenii grăbind pasul aşa cum îţi zvîrli taşca pe umăr. Zgomotul creşte şi redevine huruitul continuu de azi-di-

mineaţă. E ora cînd conteneşte şi ultimul vînt. La ce bun să păşeşti simulînd atîta hotărîre ? A mers pe lîngă Grădina Botanică, în mirosuri alternate, de verdeaţă şi de sălbăticiuni, apoi a luat-o pe alei, spre Muzeu, unde i s-au murdărit pantofii de praf. A urcat spre Moschee, alegînd străzile-nguste, cu umbră. Se opreşte la o tejghea pe rue Gracieuse şi bea o cafea. Pe rue Descartes şi pe rue Clovis, trotuarele sînt pline de elevi. Liceul „Henry-IV" îi înghite în mici grupuri nepăsătoare. Altădată, venea uneori aici să-l aştepte pe Robert. Acum Robert e la „Louis-le-Grand". Se pare că s-a descurcat foarte bine în ciocnirile de anul trecut. Cel puţin aşa se poate deduce din această morală de vechi şi hîrşit combatant pe care-o practică. Roger scutură jugul adult. Benoît făcînd s-apese asupra tineretului francez doar un jug mîncat de cari, dezbaterile lor asupra acestui subiect s-au terminat repede. Tristeţii de-a nu-şi recunoaşte copiii i se adaugă dezamăgirea de-a semăna cu-atîţia Domni. Nici aici pic de originalitate. Toate astea din care n-ar trebui să facă o catastrofă — năpădite mai degrabă de-o mirare mîhnită şi care nu-i ocupă mintea prea mult. Orînduirea lumii, care-i jigneşte pe băieţii lui, e mai apăsătoare pentru el decît pentru ei, iar revolta lui, care-ar arunca în aer patru-cinci vieţi, mult mai ucigătoare. Explică-le asta unor puşti. Dacă-ntr-o bună zi le-ar arăta ce crede el despre Orînduire şi ce face cu ea, drăguţii lui de carnivori, traumatizaţi şi dispreţuitori, ar fi numai buni pentru balamuc. Afurisită mai e viaţa ! La capătul vorbelor agaţă fapte şi te trezeşti brusc de partea jandarmilor. Dar să nu anticipăm. Nu trebui' să tulburăm aceste regale copilării. Ce frumoşi sînt ! Antilopă, catifea reiată fin, caşmir ; toţi poartă uniformă culoarea bronzului şi-a nisipului, cu două-trei pete de altă culoare, şi pletele astea somptuoase, buclate, cărările astea disciplinate, şi-n acelaşi timp ceva flu, neglijent, pe care nu-l vedeai, pe vremea mea, decît la sportivii britanici cînd erau de familie. Rue Clovis e-n mîinile unor feciori de lorzi, de sublocotenenţi oxfordieni care-l ocolesc pe Benoît de parc-ar fi un paria, un irlandez roşcovan şi rudimentar, bun doar să facă pe sticletele la New York, cu un mic trifoi verde pe burdihan. Aş, fleacuri ! Fleacuri ! I-ar fi plăcut atît de mult să fie altfel, Roger, Robert. Altfel decît el, bine-nţeles, dar mai ales altfel decît aceste modéle pe care ţi le propune totdeauna o epocă. Nişte inclasabili, în sfîrşit ! nişte oi rîioase. Pentru moment, trebui' să ne mulţumim cu *mouton doré*-ul. (De la Mama am aflat, prin 1937, despre existenţa acestui înzestrat rumegător : dragă, dacă şcoala ta nu m-ar costa atîta mi-aş face o Hăinuţă de Mouton Doré. Mama făcea totdeauna mari sacrificii din cauza cărora nu-şi permitea decît mici taioare, mici mantouri). Un grăunte de nebunie, da, în capetele astea frumoase, un fel de frenezie, de elan neaşteptat, o poftă cam lipsită de măsură ! Cum s-ar mai fi retras de bunăvoie-n faţa băieţilor lui, cum s-ar mai fi-nclinat în faţa calităţilor sau a noutăţii lor. În loc de asta, ar trebui (dac-ar ciuli urechea) s-audă mereu aceleaşi poveşti de fiecare zi. Dar evită această-ncercare. De fapt, de-abia dacă e o-ncercare. O zonă niţel dureroasă, ca o problemă fără rezolvare pe care-ai lăsat-o să se tîrîie seara într-un ungher al memoriei şi pe care-o regăseşti cînd te trezeşti, insistentă, incomodă, El şi-a trăit traiul. Cavalcadele de idei nu-i mai stîrnesc pofta

să-şi caute un cal. Lasă fantasia * să ridice praf în faţa lui. Un spectacol. Folclor. N-au decît să facă praf şandramaua dacă vor şi dacă pot, dar să nu contaţi pe mine c-am să vă flutur drapelele roşii şi negre. El nu visează altceva decît libertate, o libertate indulgentă, luxoasă, un vast peisaj uman fără constrîngeri şi fără remuşcări, vîrsta de aur regăsită, inocenţa Grădinii Raiului, liniştea de la-nceputul lumii. Vă daţi seama ?

*
* *

S-a urcat într-un taxi din piaţa Panthéonului. Benoît coboară geamurile de la uşile din spate şi se lasă dus, povară moartă pe care-o zdruncină virajele. Îl potoleşte-un pic de răcoare. Închide ochii. Dacă nu i-ar închide, ar surprinde-n retrovizor privirea şoferului, un tînăr, un nervos care n-aşteaptă bine să se facă verde şi-o şi ia din loc. N-a-nchis telefonul aşa că se-aude-o voce de femeie repetînd adrese. Vorbeşte ceremonios cu şoferii, cu un „dumneavoastră" apăsat, cu-o fermitate obosită şi profesionistă care-ţi evocă, nu ştiu de ce, America. Ba nu, că la New York şoferii sînt nişte brute cu ceafă monumentală. Vechile lor „Chryslere" galbene hurducăie prin gropi cînd se năpustesc printre stoluri de hîrtii murdare, în vîrtejuri de vînt şi de mirosuri la răscruci. Cînd au să fie-aproape de sfîrşitul cursei, nervosul o să pună mîna pe microfonul care atîrnă-n dreapta lui şi-o să-i spună scurt numărul vehiculului. Foarte repede, spectaculos de repede. Nu-i timp de bibiluri : o adresă, un număr, trei

* Spectacol, divertisment ecvestru la arabi.

minute de-accelerări şi de frîne, şi-n retrovizor alt tip care-şi şterge fruntea, o femeie parfumată, o pereche cu valize. Calc-o pe coadă, am întîrziat. O fi drumul cel mai bun ? Grabă, cifre. Şi cifrele, Fayolle ? Tensiunea nerăbdătoare-a mîinilor, alergatul după ceva. După ce ? Peste-ntreg oraşul, se-ntinde-o reţea de rugăminţi şi de-aşteptări. Încrucişate la infinit itinerariile obligaţiilor, ale dorinţelor, derizoriile sferturi de oră pe care să le cîştigi. Care-i locul meu în toate astea ?

*
* *

Sînt şapte ore de cînd trăieşte. De la deşteptare şi de la primul gest pentru-a atinge aerul : şapte ore. Starea de dezagregare-n care-l vedem cufundîndu-se este deci rezultatul acestei modeste călătorii, eroziunea pe care şapte ore o impun construcţiei unei zile. Lumea care-a plecat cu avionul azi-dimineaţă de la Orly, în momentul cînd se trezea Benoît, acum zboară peste pădurile şi peste lacurile Gaspésiei *, ale Maine-ului **. Pădurile şi lacurile... Acum este imposibil să nu constaţi, să nu măsori dezordinea de care-i atins Benoît. I s-a mototolit învelişul, ar avea nevoie de-un ambalaj nou. În taxi, era un pachet, un obiect care se bălăbănea cînd în dreapta, cînd în stînga. I-a crescut şi barba. Să nu mai vorbim de pielea pe care nu lipsesc amănuntele. Din interior nu simţi probabil decît impresii imediate, iminenţa unor gesturi pe care le ai

* Gaspésie, peninsulă din Canada.
** Maine, unul dintre Statele Unite ale Americii (Noua Anglie).

de făcut, obişnuite dar care-au să solicite şi ele-o energie excesivă. Să plăteşti, să te tîrăşti spre portiera pe care şoferul o ţine deschisă cu braţul stîng. Să-ţi pui haina peste cămaşa cu mînecile suflecate (în aşa fel că-ncheieturile mîinii, goale, se lipesc de căptuşeală de parc-ar fi un evadat care-a furat hainele de pe el). Să urci scara.

*
* *

E timpul, e nevoie să se dea cîţiva paşi înapoi — obiectivul aparatelor de filmat oferă iluzia asta de distanţă bruscă şi de zbor — ca să privească,-n acest început de după-amiază a primei miercuri de iunie, nu pe Benoît Magellant ci pe cei a căror soartă este, într-un anumit fel, solidară cu-a lui? Poţi emite nişte ipoteze. Ele nu urmăresc să informeze — să informeze pe cine? — ci să amintească ce suprafaţă acoperă — cînd gîndeşte — gîndurile lui Benoît, la ce adîncime se află galeriile minei lui. Poate, dacă se opreşte-ntre două etaje, fiindcă, sus, secretarele vorbesc şi apariţia lui ar întrerupe nişte vorbe pe care-i e ruşine să le-audă, dacă se opreşte (ca să răsufle, ar spune Mama) şi-ncearcă să pună cap la cap toate firele-astea-ncurcate, să pună din nou mîna pe iţe ca să reţină o clipă-mpreună, toate zgomotele-mprăştiate ale vieţii lui, a căror prezenţă-n sufletul lui n-a-ncetat nici o clipă, poate că face un Tur de Orizont, un Tur al Proprietarului, şi-atunci ce-şi închipuie? Nu deţine decît indicaţii abstracte, probabilităţi cu totul riscante. Ştie, de exemplu, că Roger, student la medicină, face chiar în clipa asta gesturi pe care, dacă Benoît le-ar şti, i s-ar părea logice, fără-ndoială, necesare, dar pe care el nu le cunoaşte şi pe care n-ar putea să le invente. Spitalul, poate? Amfiteatrul facultăţii celei noi? Sau, într-o cafenea din rue des Saints-Pères, în fundul unei săli, la o masă dintr-acelea de tineri care-l intimidează şi spre care Benoît nu-ndrăzneşte niciodată s-azvîrle vreo privire? Sau, poate, pe-o stradă, stînd alături de-o fată blondă al cărei „Morris" roşu îl zăreşti uneori, poate că Robert e gata să Discute (ăsta-i cuvîntul pe care-l folosesc ei), cu acea-nsufleţire niţel forţată pe care n-o manifestă decît în afara casei? Sau poate fapte şi chipuri mai surprinzătoare, secretele lui, cealaltă latură a vieţii lui, incertă pe vecie? Nu pentru că laturile cunoscute ar fi cu-adevărat cunoscute de vreme ce Benoît dispune doar de stereotipe — Student la Medicină, Fiu-meu cel Mare — dar cel puţin în privinţa asta crede că are cîteva indicii, că-şi închipuie pornind de la date reale — dar acest real cu care pare să se mulţumească de-atîta vreme e-alcătuit numai din uscăciunea şi din lenea inimii lui. Şi Robert. Unde e Robert? Vreau să spun exact unde, şi cine-i vorbeşte, şi la ce-i sînt aţintiţi ochii? N-am mai intrat în liceul ăsta, în care şi-a mîncat Robert cinci ani din viaţă, de pe vremea adolescenţei mele. Cînd îmi spune Roger că E la fel de-mpuţit, nu pot să-i văd clasa altfel decît era-n 1941 a mea, a treia umane, abis de umbră şi de frig, unde lîncezea dandismul domnului Ritter. Am impresia că mica bibliotecă şcolară pe care-o aranjam într-un dulap cu geamuri, lîngă uşă, nu poate să nu fie tot acolo, conţinînd acelaşi Gide, acelaşi Apollinaire, acelaşi Cocteau pe care Ritter ni-i oferea princiar, în lipsa unei hrane ceva mai şcolare cu care dezamăgirea

lui îl oprea să ne-ndoape. Dar Roger o fi acolo ? Nu umblă prin Luxemburg cu vreo fetişcană ? Nu joacă ping-pong la Ludo ? (Nu, asta făceam eu acum douăzeci şi opt de ani, în miros de ciorapi şi de dezinfectant.) Nu ştiu nimic, nu văd nimic. Astă-seară Hélène o să-mi spună : am alergat peste tot ca să-ţi găsesc nişte cămăşi subţiri, ai să ai nevoie dacă te duci la congresul ăla, la Montréal pe vremea asta ! Am trecut şi pe la Tonia ca să-i spun bonjur şi-am semnat pentru tine la vernisajul lui Peter. Are să-mi spună toate astea, iar eu am să rămîn surd, orb, incapabil de-a şti ceva, de-a şti cu adevărat ce s-a petrecut, de-a lungul orelor, cu vieţile astea misterioase, cu fiinţele astea de care-agăţ posesive iluzorii, fiindcă degeaba ştiu galeria unde expune Peter, magazinul de cămăşi din rue Castiglione, apartamentul Toniei, pînă şi parfumul ei, pînă şi sunetul hohotelor ei de rîs, nimic nu mă va apăra-mpotriva singurătăţii absolute-n care mă-mpotmolesc în clipa asta : pe două trepte ale scării, în timp ce deasupra mea se rostogolesc fraze — cînd o prezenţă, o prezenţă de două parale m-ar salva poate de-năbuşeala de-a trebui să traversez o zi, pustiul ăsta, defileul ăsta propice ambuscadelor. Ne-a povestit Robert că anul trecut la reluarea cursurilor, cînd la liceu totul era încă însufleţit şi bramburit, un profesor a fost întrerupt de-un fel de melopee cu gura-nchisă, de-un murmur anonim, de-un mîrîit care-n curînd a crescut, i-a acoperit glasul : Crapă, scîrbă !... crapă... crapă, scîrbă ! Şi i-o azvîrleau în obraz pe culuoare cînd îl întîlneau, în curte — dacă-ndrăznea să treacă pe-acolo, pe trotuar — dacă n-o ştergea repede, crapă, scîrbă, gata să-l dea afară nu din şcoală, nici

din meserie, ci din pielea lui, cum scoţi maţele unui iepure, ca să-l laşi, cu nervii-n pioneze, pierdut, epavă abandonată pe ţărmul unei aventuri pe care n-o mai înţelegea. În unele zile, viaţa mea e plină de-un murmur de ură şi de adio ca de mîrîitul unei mulţimi răsculate. Aud în urma mea, cînd trec, înjurături surde pe care le morfolesc guri închise, pe care ochi absenţi mi le-azvîrl în obraz, cu un dispreţ insuportabil. Ca-n momentul ăsta, acolo sus, în răscrucea asta a Editurii, acolo unde se-nnoadă conciliabule, cînd mi se pare c-aud şuşoteli şi rîsete. Or fi descoperit plicul în care sînt ascunse scrisorile Mariei. Vreuna dintre ele, sau curierul ciclist, în cartierul ăla pierdut, mai adineauri... Ori Louvette o cînta la unison cu ei în lipsa mea ? Nu m-o mai proteja ? Pe bună dreptate, dealtfel. Îi ignor atît de sălbatic pe toţi, refuz atît de meticulos să le-acord timp şi atenţie, tot ceea ce-ar fi-n stare să mai stoarcă din mine forţă, aşa că ei la rîndul lor, de ce nu m-ar respinge ? Da, aşa cum scoţi maţele unui iepure ! De ce-ar suporta fără represalii privirile mele goale, absenţele mele ? Are să izbucnească răscoala-n mahalalele mele. Nici un Versailles unde să fug, nici o abdicare. Intră la el în birou ca un monarh într-o capitală răsculată. Majorelle nu vorbeşte de preţul cireşelor decît ca să-l adoarmă şi mai mult. Dar n-au să mă răstoarne aşa. Am să mă bat şi eu sau şi mai bine : am să fug. Varennes *, dar fără arestare şi fără glume proaste. Am să-mi am şi eu emigrarea, armata mea de Principi, nostalgia mea suspinătoare şi vătuită, amurgurile pe

* Aluzie la localitatea în care Ludovic al XVI-lea, fugar din Franţa, a fost arestat în 1791.

lac, nebunia cerului pe care vor galopa norii veniţi din Franţa, o micuţă favorită zîmbitoare care-o să m-asculte cum mă bîlbîi povestindu-i, despre Vechiul meu Regim : *Şăgalnico, ştii bine ce vremuri am trăit* *.

*

* *

A cunoscut totdeauna tentaţia asta de-a se ghemui, de-a se piti. Totdeauna era plin de capcane-n jurul lui, locurile, oamenii. Mai ales oamenii. Obligaţia — uneori tolerabilă — de-a te arăta fără mască, redevenea alteori tortură. Să intre-n salon, puşti, cînd erau invitaţi, în lumina policandrului cu cristale şi-a lămpilor. Mesele-n aer liber, sau pur şi simplu în lumina ferestrelor, mesele-acelea fioroase din adolescenţă cînd trebuia să ofere luminii şi privirilor o faţă pe care n-o mai proteja nici o umbră. Ştrandul. Plaja. Suprafeţele-acelea mari de piele pe care le putea privi oricine, mărite de apropiere, de vară, de soare, de dragoste, de toţi duşmanii secretului. Cum îl mai scormoneau ochii, atunci ! Ce mult invidia voaleta femeilor bătrîne, machiajul tinerelor. Şi-mbrăţişările în lipsa obscenă de pudoare a zilei, cînd fetele-l fixau, pierdute, cu nasul la cinci centimetri de-al lui, extaziate (mincinoase deci, făţarnice, sau tîmpite — ce-ar fi fost mai bine ?), mulţumit dacă nu-l mai şi pipăiau tandru, zburlindu-i smocurile de păr, numărîndu-i pistruii, adăugînd şi-un comentariu ororii lui de-a se vedea expus fără apărare. Totdeauna s-a simţit ca la tarabă, scos la vedere : ca reclamă, ocazie bună, om de

* Aluzie la o romanţă a vremii.

vînzare cu preţ redus în lipsă de cumpărător, un articol perimat, demonetizat, nou dar un model care n-a-ncîntat clientela noastră. Birouri cu ferestre imense, în care eşti primit de-un tip înfundat într-un fotoliu, de unde te pîndeşte — siluetă-ntunecată profilîndu-se pe lumină. Veşnic interogatoriu poliţist al vieţilor subalterne. America perpetuă cu piei sănătoase, cu păr mătăsos, în care eşti totdeauna aşezat sub lumina reflectoarelor, în vitrină — că doar nimeni n-are nimic de ascuns, nu-i aşa ? — vezi igiena puritană a ochilor de porţelan. Pretutindeni, totdeauna, soldat care se ridică deasupra parapetului tranşeei, a primit privirile ca pe nişte gloanţe, a fost străpuns de baionetele privirilor. Aceste răni ciudate nu omoară, dar cruzimea lor nu se toceşte niciodată. Copil, nu-i plăceau decît jocurile-n care te-ascunzi, pînda, întunecimea, corturile, cabanele, cotloanele de sub masa de biliard a domnului Flochard, măştile. Mai tîrziu, şi-a pudrat frenetic barba, şi-a lăsat părul să-i şiroiască şuviţe pe frunte, a impus lumini cernute ca prin sită pretextînd că are migrene, ca să evite lumina puternică, a purtat ochelari fumurii, şi-a ţinut o mînă la cap, menită să mascheze punctele slabe, mai ales vara, ori seara, cînd faţa luceşte, se face slinoasă, cînd i se desfac toţi porii. Şi totdeauna mirarea-aceea din priviri... Să-ţi vină să crezi că nu le-a fost niciodată cald, nici teamă, că trec prin viaţă într-o armură de sănătate, imputrescibili, holywoodieni. Iar el : ghemuit, fleşcăit, încuiat, pitit în scorburile lui de umbră. O vietate dintr-acelea pe care le găseşti cînd ridici pietroaie. Şi-nnebunit ca atunci cînd le violezi ascunzătorile. Nemaigăsind atunci cuvintele, clătinîndu-te, încăpăţînat, impunînd eschivării în-

tregului corp efortul prodigios de-a rămîne pe loc, de-a face gesturi, de-a rosti cuvinte, ca-n momentul ăsta cînd, dictîndu-i Louvettei o scrisoare, își umple tăcerile de strîmbături, ca un alergător de maraton pe la al patruzecilea kilometru. Nu, Louvette nu l-a trădat. Înclină capul peste mapă, își mușcă buzele, așteaptă, așteaptă, grijulie doar să nu mărească prin curiozitatea ei confuzia domnului Magellant. Simte furtunile inimilor, și-o amețesc. Ascultă, una cîte una, frazele confuze, luate de la capăt, dar cu totul alta e muzica pe care și-nchipuie c-o aude și-ale cărei rafale o-nmoaie de emoție.

*

*   *

Dictează. Un bărbat care stă jos, cu fața crispată-n mod bizar, și care dictează. Detaliază distinct fiecare formulă de politețe cu nuanțele de dorit, cu scurtimile de rigoare, specificînd uneori că va fi scrisă de mînă, formula, un arabesc de simpatie călduroasă, elementul uman, afabilitatea-n talpa gîștei, agrementată de-o amintire plină de fidelitate. Aude-n el prăbușiri, puternice rumori de bășcălie, totuși continuă cu „vă-rog-să-acceptați-expresia", atent numai, dar cu pasiune, să-ndeplinească fără greș sarcina cea mai derizorie, cea mai mecanică — dacă nu se-agață de ea, de ce să se-agațe ? — în timp ce, încetul cu-ncetul, Louvette, regăsindu-l crede ea, capătă din nou curaj. Ridică totuși din sprîncene cînd îi dictează scrisoarea prin care-acceptă „Cu multă Gratitudine și cu mult Interes", să rostească discursul de deschidere la congresul acela unde jurase că nu se duce, dar Louvette, gîndindu-se mai bine, e mulțumită. Asta-o-să-i-schimbe-gîndurile,

o destindere, un stimulent ; și dacă te uiți la domnul Magellant, pe-a cărui față se vede acum nițică febră, cuvintele nu par atît de false. La ce izvor se-adapă deodată omul ăsta dus de rîpă de azi-dimineață ? Îmi va face plăcere, bănuiți, stimate Domn, să-mi regăsesc prietenii și-acel peisaj... cum am spus ? Peisaj ? Ei, da... O, Marie... Peisajele noastre. Dacă te iau la Montréal, dacă reușesc să combin minciunile, să-nnod destul de strîns sforile care trebuie, dacă te iau, ai să vezi, o să ai tot timpu-n jurul tău animația veselă a cerului, o cursă de nori, și n-am să fiu un bătrîn monarh în exil, umbrele rotunde ale norilor vor alerga una după alta peste păduri și peste lacuri, așa cum le vezi din avion — călătorul plecat azi-dimineață de la Orly, care la ora asta pîndește New Yorkul — și ai impresia că jos, în sate, se succed momente de tristețe și de veselie, îmbufnările și rîsetele unei țări, dar de fapt timpul ăsta mișcător și rapid e numai veselie, aceste fugăriri în cer și pe pămînt, cum se-ntîmplă cu vîntul și cu veselia care persistă să sălășluiască-n tine, în ciuda descurajărilor alternante ale inimilor noastre.

Nu te știu decît rîzătoare, Marie. Dacă nu cumva cuvîntul potrivit n-o fi : rîzînd. Rîsul e ca una dintre mișcările tale și totdeauna asociat cu altele, cînd te ridici hotărîtă să-ți strîngi părul sau să-l lași liber, ca să-ncepi să povestești vreo istorie dintr-acelea după care te prăpădești și care mie-mi fac rău, în care,-n general, ești eroina adorată, nebunatică și plăpîndă a unei efemere drame amoroase. Cu ființele-ntr-adevăr tinere ciudat e faptul că sînt totdeauna atît de-aproape de ele însele, navigînd cît mai aproape de țărmul amintirilor pro-

prii, amestecate cu ele, în aşa fel încît, iubindu-le, ai sentimentul că dai năvală-ntr-o viaţă arhiplină. Micul lor teritoriu conţine un mare număr de monumente.

Se-apropie astfel imprudent de ceea ce-l va răni. E mai tare decît el. Trebui' să aibă de-a face cu imaginile astea. Marie nu e deloc discretă cu tinereţea ei. Vorbeşte despre ea ca despre-o corabie fără catarge, ca despre-o după-amiază pe plajă, ca despre indulgenţa inepuizabilă a oglinzii faţă de chipul ei blond. Îi vorbeşte-n termenii cei mai alarmanţi. Vezi cum i se umple faţa de amintirile poftei. Gustări cu dulceţuri savuroase, amoruri cu bărbaţi savuroşi. Of, uneori ca s-o faci să tacă! Ce repede-i scapă Marie! Abia are sentimentul c-a priceput ce vrea să spună, abia sesizează o asemănare, că-n el se şi strecoară o moleşeală. O afectare. Doar fraze care se-ncolăcesc; deodată, ceva imprecis, drăgălăşenii. În timp ce-n el Marie rămîne intrepidă, aspră şi-i trece-n galop impetuos prin amintire, uite cum se culcă-n gîndurile lui — în cuvintele lui? — bleagă, banală, o fetişcană oarecare zăbăucă, mai degrabă veselă, pe care tipul are s-o uite-n toamnă, după ce-a trecut adulterul estival.

(Louvette a ieşit. Cu mapa stenografică strînsă la piept, a ieşit călcînd cu băgare de seamă, infirmieră încruntată, vigilentă, blocînd uşile şi telefonul, organizînd tăcerea tuturor în jurul acestei absenţe, a acestei bîiguieli a unui bărbat, a acestei bătălii a unui bărbat împotriva căror umbre?)

Marie are mult peste douăzeci de ani? Ar regăsi-o pe-un drum de munte nu departe de acea răspîntie unde drumul spre Leysin îl părăseşte pe cel, mai important, care urcă spre Mosses. E opu-

lenţa lui octombrie iar ţinutul lîncezeşte-n vara lui indiană atît de-asemănătoare celei din America, încît visele lui Benoît confundă zada cu arţarul, auriul uneia cu purpuriul celuilalt, aceste două clipe imobile cînd nu mai ştii dacă te afli pe colinele Berkshire-ului sau în pădurile romande, clipe de egală fericire pentru cei pe care-i împacă apusul luminii, exilul. Dar uite că romanţa a şi pus stăpînire pe el. Prea mult, prea mult! Nu ţi se cere chiar atîta. Ci doar să semnalezi frumuseţea unei zile de toamnă. Ar fi important s-o regăseşti pe Marie toamna. Via caldă, albastrul de piatră-vînătă împroşcînd pereţii. Castelul din ţigle (care e o-nchisoare) înconjurat de ceaţa lacului. Totul zărit în urcuş, de la fiecare serpentină a drumului, iar acum ar merge pe-o potecă fără nici o vedere şi fără cer, pradă spinilor şi buştenilor, pe care-ar spera s-o vadă venind pe Marie, dansînd, îndrăzneaţă, pisică lungă pătată de soare şi care-ar zîmbi ca-n iarna normandă.

*

* *

S-a dus în cămăruţă, a deschis fără zgomot uşa, apoi pe cea a frigiderului, a turnat într-un pahar o duşcă bună de alcool şi-a băut-o,-n picioare, grăbit, cu-o mînă pe clanţa cromată. Căldura whisky-ului o-nlocuieşte imediat pe cea a verii, dar e deosebită, mai rapidă, activă ca sîngele subt piele, iar Benoît umblă acum prin birou, solitar şi ocupat cu propria persoană. Afacerea asta cu vara indiană o fi avînd şi ea vreun amestec în insistenţa cu care se-nvîrtesc imaginile din America în jurul Mariei? Să-i ofere America şi toamna. Să plimbe prin Noua-

Anglie o Marie abia cunoscută, pe care s-o descopere, s-o desăvîrşească. S-o întîlnească în *plazza* din Ville-Marie. Să hoinărească împreună cu ea prin verdele-adînc din Vermont, între lacuri şi staţiunile pestriţe din munţii Adirondacks. Să găsească adăpost pentru prima lor noapte într-un motel cu acoperiş ascuţit, înfrumuseţat de-un nume alpin, sau poate, mai la nord, într-un han din Laurentizi, căptuşit tot cu pinul acela al cărui miros ameţitor îl măresc focurile-aprinse peste tot. Piei de animale, care-ar înstela pereţii şi podelele, hărmălaia multicoloră-a copiilor, nepăsarea gata îmbibată cu alcool a părinţilor, pocnete, ţipete, un simulacru de iarnă şi de noapte, iar noi doi am traversa sălile, am merge de-a lungul culuoarelor mirosind a răşină, am da la o parte cu un gest copiii, minunîndu-ne-n sinea noastră de-a ne fi dăruit, într-o cameră cu tavanul jos, primelor lentori ale dragostei.

*
* *

Îţi laşi visul s-o ia la sănătoasa fiindcă ţi-e frică să te uiţi la el prea de-aproape. Ridici în slăvi aventura dar o-mpingi înapoi în spaţiu şi-n timp. Ce comodă e-America ! Trebui' să dispui totdeauna de-o Americă-n vise ca s-o oferi fetişcanelor. Dar adevărul e mult mai aproape. Trebui' opt ore de drum ca s-ajungi acolo. Opt ore. La miezul nopţii, ai putea fi acolo. Ridică-te şi porneşte-o. Ieşi pe uşa din dos, pe scara depozitului, nici n-au să te vadă cînd o ştergi. Poţi. Poţi să dai, în fine, de pămînt cu şandramaua crăpată. Poţi totdeauna mai mult decît îţi închipui ! Cine s-ar mira ? Hélène pe care-ai obişnuit-o cu bruştele tale prăbuşiri ?

Băieţii, preocupaţi doar de propria persoană şi cărora, fii serios, nu le-ai acordat dreptul de-a te controla ? Iar aici, cine ? Zeber şi Marie-Claude se miră că mai rezişti. De săptămîni întregi pîndesc o izbucnire. Ceilalţi... În felul tău eşti liber. Cine nu e ? Îţi inventi închisori cînd vrei să rămîi priponit şi să paşti vechea iarbă. Pleacă. Nici n-ai merge cincizeci de kilometri şi miresmele ţi-ar şi umple maşina. Cunoşti bine drumul. Circulaţia se domoleşte chiar înainte de Corbeil. Începi numaidecît să te uiţi la arbori, la case. Ai ajunge-n Jura la ora la care călătorii fac popas pentru noapte. Ai continua să mergi, acum zilele sînt aproape cele mai lungi din an. Îţi place parfumul joagărelor, răcoarea primelor parapete ale muntelui. Astea-s bucuriile tale de totdeauna, inseparabile-acum de călătoriile tale spre Marie, aşa cum au fost inseparabile de toate escapadele tale, de cursele tale spre tăcere. Cînd a alunecat în tine, după cîteva ore de drum, acea apăsare-a renunţării care nu-i altceva decît răul tău cotidian exasperat de hazard, cunoşti liniştea vie, arzătoare, care te-aşteaptă-acolo sus, după îmbîcseala zilelor de soare şi de cîmpie, penumbra de subt brazi, şiroirea apei ,poate şi trecerea furişă-a fiarelor ? Apoi crepusculul se-nteţeşte şi nu mai ai în faţă, în lumina farurilor, decît virajele drumului, întunericul pădurii, şi, mai departe, somptuosul coborîş spre sclipirile malului şi lacul. Poţi. Uite, uşa e deschisă. Mîine ai merge cu Marie pe poteca din Leysin. Ai regăsi, strînse-n jurul ei, ţesătura bănuielilor tale şi-a şmecheriilor ei. Te-ar durea, o durere sănătoasă, vie şi furioasă, neastîmpărată ca dorinţa. Ai deveni iar o fiinţă vie. Un om care-a cedat în faţa foamei, care şi-a scos jugul, a mers

după-amiaza și noaptea spre fata cu pielea-nsorită, care umblă acum alături de el, rîde, își scutură părul, îi spune : dacă ne-am întoarce la Yvorne ?

*

* *

Am intrat în cafenea subt privirile-ațîțate ale tipilor. Sînt la fel de mulți în după-amiaza asta-nsorită cum au să fie, diseară, în fumul țigărilor mici de foi. Beau toți vinul alb de-aici, care-aprinde visele. Majoritatea sînt îmbrăcați în albastrul cu dungi subțiri pe care-l poartă la lucru muncitorii elvețieni, dar destul de mulți, veșnici țărani, au încă aspectul de vagabonzi rurali (prodigioase edificii de veste, de cămăși, de boarfe incerte de lînă, cu pălăria turtită), aspect care-mi fascina copilăria. Se uită după Marie, ca niște cunoscători, porci umani de treabă, cu bocancii plini de noroi. Cei mai tineri își iau ochii de la cuconița frumoasă. Bătrînii, cărora calitatea de podgoreni, uzurpată poate, le dă stare și burtă, o fixează galant. Unul chiar ridică paharul de cîteva ori, iar Marie, la largul ei, îi răspunde c-un surîs prelungit. Atunci, omul roagă ospătărița — aici se zice : chelneriță — să ne-aducă la masă cîte-o sută. Închinăm la distanță, ceremonioși ca niște prinți, dar glumeți. Bătrînul își ia fără-ntîrziere clondirul, șapca, și-o pornește spre masa noastră, făcut praf de vin și de vîrstă, împăunîndu-se față de ceilalți că-ndrăznește să pornească la atac, lubric, epic. Se-ndreaptă, se scuză, în fine se-așază-n fața noastră fără s-o slăbească din ochi pe Marie. E fata 'mneatale ? mă-ntreabă el. Ori nevasta ? Nu ? Iubită ? A, în cazul ăsta... Pofta

lui e fără margini. Îi umezește căutătura cu un vechi și dulce alcoolism. Sub zbîrciturile gata tot timpul să se-adîncească-ntr-un zîmbet, reușești să recunoști trăsăturile flăcăului de-altădată, zurbagiu și zeflemist, cum e lumea pe-aici — și ghicești serile la cîrciumă, bețiile-ncete și cu vorbe sibiline și deocheate din serile bătăioase cînd își făcea milităria într-un ținut cu vin rece. Toată simplitatea și toată asprimea unei vieți se citesc pe chipul care se-apleacă spre Marie și-i suflă-n nas, printre dinții mîncați, o duhoare plină de vorbe murdare.

*

* *

Marie-Claude a adus un dosar, Fayolle — cifre, Zebră a pus pe birou scrisoarea pe care Molissier a ținut să mi-o scrie, telefonul a-nceput în mod miraculos să sune din nou. Se răspîndește vestea cum că „motorul“ pare dres. Mă rog, să zicem : cîrpăcit. Numaidecît, se lasă cu toată greutatea peste el, trag toți de el, îl împing, pretind, zîmbesc, îl încurajează, solicită, sugerează. Turbarea asta cu care vor să facă șandramaua să meargă, seriozitatea asta ! Măcar de-ar culege hîrtii de-o sută-ntre două dosare, de-ar afla-ntre ele glorie, vreo idee măgulitoare asupra lor înșiși. Da' de unde. Nu-s decît niște birocrați într-o mică negustorie ca oricare alta. Poate nițeluș mai țicnită decît altele ? Uneori, în ea se strecoară ceva patetic. Dar ce, dai în brînci de muncă de dragul patetismului ? Așa o fi peste tot ? În toate birourile, în toate centralele, în ministere, în prăvălii și-n garaje, în agențiile de voiaj, în cabinetele avocaților, la sticleți, la ăia cu-asigurările ? Peste tot zel, frenezie labo-

rioasă ? Peste tot or fi lupi tineri puşi la şpiţ, care tiranizează vreun tip ca mine ca să-l oblige să-şi Asume Responsabilitatea ? Violatori de secrete, tîlhari ai viselor mele. Da, tipăriţi în cinşpe mii de exemplare, supracopertă de plastic lăcuit, şase culori, hîrtie de lux, format elegant şi cu un corp de literă mare, vă rog, asta o să ridice preţul cărţii la opşpe franci — peste tot, SE POATE, oare ? Peste tot tipi care-şi au jargonul lor, care calculează, care pun în mişcare uriaşe cantităţi de seriozitate, care se-ntorc seara acasă cu două riduri ce le brăzdează fruntea şi cu *„Le Monde"* la subţioară. Bună seara, Gisèle, nu — mersi — eşti-drăguţă-nu-supărări-nu propriu-zis-nu, hărţuiala zilnică, dar ce tîmpenii pot să facă ! Mă-ntreb cum s-ar descurca dacă n-aş mai fi eu acolo. Dar n-ai să mai FII acolo, patroane, tăticule, om al datoriei şi-al fermităţii ! Ai să fii oale şi ulcele, iar ei au să-ţi vîndă marfa mai departe. Fără tine. E-ntr-adevăr cu putinţă ? În spaţiu şi-n timp ? Zelul lor aşternut ca o crustă pe-o bucată-ntreagă-a pămîntului, anii trecîndu-le pe sub nas, Gisèle căreia-i încărunţeşte părul, puştii, drumurile, casele mobilate, plajele foarte sigure — Un control are să te liniştească, dragă ; gata, o şi măriţi pe-a mare ? Da, gata. Cum de nu mor de rîs cu toţii ? Nu li se cere imposibilul. Nici revoltă, nici sumbrele boli sufleteşti : să moară de rîs şi nimic altceva. Sau să facă praf statuia şi să fugă. S-o şteargă la ceas de seară către petreceri inavuabile.

*

* *

Acolo ar fi trebuit s-o-ntîlnească pe Marie. Şase mii de kilometri de aer şi de apă, orice-ai spune,

spală un om. Aş fi fost un rechin din Europa, venit cu buzunarele doldora de cultură, de talente pe care le-aş fi scos dintr-o valiză specială, mărime „comis-voiajor", în faţa unor confraţi înmărmuriţi. Acum o bună bucată de vreme nu eram, oare, un om într-o stare excelentă ? În America, Marie nu s-ar fi lăsat păcălită. Nu aparţine ea mai mult sau mai puţin acelei rase de mici aventuriere, ucenice-ntr-ale dragostei şi-ntr-ale lumii ? Le-ntîlneşti în oraşele cu pădurici dese-n împrejurimi. Au venit acolo Să Se Perfecţioneze în Limba respectivă şi le ia apa. Le-ntîlneşti pe drum, îmbrăcate necruţător de la modă, tăind cu şoldurile lor răsuflarea contabililor şi-a negrilor. Au ochii-ncercănaţi. Sărmane Molissier, am să am curajul să-ţi citesc scrisoarea ? Uneori se strecoară-ntr-o familie în care şterg copiii la fund. Faptele diverse le pîndesc. Dragostea, amărăciunea intră-n viaţa lor ca un uragan. Nemţoicuţele adăpostite în cîte-o cameră din Passy, grisonele din Geneva sau din Basel, franţuzoaicele de la Londra : toate descurcăreţele de douăzeci de ani seamănă-ntre ele. Au să li se-ntîmple mari nenorociri : bărbaţi, umilinţe, omoruri. Se-azvîrl în murdăria asta cu-o mîndrie de războinice. Din soiul ăsta ar fi fost Marie...

*

* *

(Că-şi închipuie puştoaica mai puştoaică decît e, şi mai vulnerabilă, îi biciuieşte sîngele ? S-o fi prins la prima cotitură a drumului, s-o fi-nvăţat el primul amărăciuni de neuitat, ce putere-asupra timpului ! Dar soseşti vreodată destul de devreme-ntr-o viaţă ? Totdeauna ţi-au luat-o-nainte vi-

sele. La ce bun să pîndeşti copilele ? Şi ele-au mai trecut prin nişte mîini, poartă urme ca cearşafurile în care s-a mai dormit. Îi e milă de Molissier şi-l invidiază. El visează la o Marie mai periculoasă — inocentă, deci periculoasă. Să se-njosească. Să mai coboare cîteva trepte suplimentare spre vechea taină-a trupului său.)

*

* *

...la fel de intensă şi de proastă ca mucoasele astea descurcăreţe. Părul ei ar fi fluturat în vîntul care mi se pare că bate totdeauna la Montréal, oraşul vertical, vastul loc alb înconjurat de drumuri şi de apă, în care te sufoci la unghiurile drepte-ale străzilor. Oraş pe jumătate imaginar poate, inventat pentru-a face-o fată să alerge prin el spre locul şi la ora la care-aş aştepta-o, aşa cum o vreau în clipa asta, aşa cum o văd străbătînd la vale strada Aylmer, spre marea căpăţînă de zahăr negru a „Holiday Inn"-ului, unde-o pîndeşte-un seducător cu piele măslinie, un tip dintr-ăia fără vîrstă şi fără realitate, cum mişună prin caravanseraiurile internaţionale, trepăduşi de pe la ONU sau de pe la congrese, lăfăindu-se-n maşini închiriate. Ea aleargă, zburdalnic, nepieptănată, îmbrăcată-ntr-o rochie pe care orice bărbat ar şti s-o facă să zboare — o, prăzile mele de-altădată ! rîzînd aproape cu lacrimi ! genţile voastre mereu goale, lenjurile voastre care-ncap într-o mînă, călătoriile voastre misterios (şi de cine ?) plătite, chiulurile pe care le trageţi şi cele care vi se trag — şi porniţi din nou la drum cu-o bravură de căpriţe-nvinse.

Bine-nţeles că arabul n-ar fi fost acolo, iar Marie ar fi ieşit din marele hol roşu privită de ochii pişicheri ai *bell boy's captain*-ului *, pe care nu-i greu să mi-i imaginez dacă-mi aduc aminte privirile din cafeneaua din Torrent, cum se-ndreptau toate spre noi, spre tine, mai ales privirile bătrînului, care-mi permit — un ţăran din Aigle nedeosebindu-se prea mult de-un ţăran din Québec — îmi permit să-i atribui verosimil slujbaşului de la „Holiday Inn" (al cărui suflet de duhovnic a fost niţel stricat de bacşişuri) mutra asta şmecheră, zbîrcită, iar cînd vorbeşte — un accent destul de-asemănător cu-al pietrelor rostogolite de Rhône în Valais.

Afară, luată din nou de vînt, cu decepţia gata măturată de vînt din mintea ta, n-ai fi ştiut ce să faci în aceste două ceasuri pe care le-aveai înainte şi te-ai fi dus către inima subterană-a oraşului, să cauţi căldură şi zgomot în galeriile comerciale din subsoluri, pe-acolo pe unde merg doar fetele neruşinate, unde-ai fi coborît, hoinară fără carnet de cecuri şi fără bancnote mari, preocupată doar să-ţi mişti silueta frumoasă din poftă-n poftă, din vitrină-n vitrină, zăbovind mai mult ca-n alte părţi, în librărie, unde, în timp ce-ai fi citit pe furiş cîteva pagini dintr-un roman de opt dolari, un bărbat între două vîrste nu te-ar fi slăbit din ochi, fără să poţi ghici dacă-şi trecea-n revistă şansele-amoroase ori dacă era doar plătit ca inspector şi hotărît să te prindă cu mîţa-n sac în momentul cînd ai fi-ncercat să şterpeleşti *Portnoy's Complaint*. Atunci, cumpărînd, de exemplu, cartea şi oferindu-ţi-o, sau, mai

* Şeful oamenilor de serviciu dintr-un hotel (în engleza americană).

pe urmă, pe scara care duce spre esplanada din Ville-Marie, umbra care nu mă-ntruchipează neapărat pe mine, umbra care-ndrăzneşte, umbra care Muşcă-din-Viaţă-cu-Poftă, ar fi abordat-o în sfîrşit, după ce-ar fi urmărit-o-ndelung, după ce-ar fi spionat-o, cîntărit-o, dorit-o, pe-acea Marie care dă ghes, fără nici un dubiu, accesibilă, după ce tipul şi-ar fi şoptit pentru el însuşi — O agăţ, îi fac fapta, o rad — ca un bărbat care ştie ce-nseamnă vorbele astea.

*

* *

Fără-ndoială că vizibila plăcere cu care Marie, în cafeneaua din Yvorne, ascultă glumele pipărate-ale podgoreanului, îi răspunde, îl provoacă, ciocneşte cu el cu un gest excesiv şi golănesc, fără-ndoială că uşurătatea asta, deşi pigmentată cu destul aplomb dispreţuitor (aşa s-ar purta tînăra castelană cu un bătrîn ale cărui boroboaţe sînt de povestea satului), asta-l face mai tîrziu — inventînd Montréalul, vîntul de octombrie, inventîndu-l pe-ndrăzneţul iordanian — să invente de asemenea (sau să agraveze ? doar să agraveze ?...) supunerea asta, niţel muierească, această poftă de-a trăi josnic, de pe urma căreia poate că el se preface că suferă. Dar e-adevărat, e-adevărat că ŞI suferă. Fata cu ochii blonzi, cea care se plimbă-n pădure, îl răneşte. În clipa asta — de cîtă vreme-o cunoaşte ? n-o întîlneşte, cumva, pentru prima oară ? — în care parcă se dă sub ochii lui, cu o graţie pasionată ce-a şi-nceput să strice imaginea pe care-i plăcea să şi-o facă despre ea, îl răneşte ! Săptămînile care-au

să urmeze n-au să schimbe nimic. N-o să reuşească niciodată s-o recupereze pe Marie.

*

* *

Va să zică, Benoît, ne e frică! Ne-ascundem într-un ungher al vechii edituri ? Nu-ţi fie teamă, n-am să-ţi forţez uşa, cu madam Louvette agăţată de poalele-acestei biete haine care n-ar rezista unui asemenea devotament. Rău ai făcut că te-ai eschivat ASTĂZI : nu-s cîtuşi de puţin pilit şi ţi-aş fi spus lucruri rezonabile! Nu venisem să-ţi vorbesc de bani, dragă Benoît. N-ai noroc! O revistă mi-a dat trei mii de franci pe traducerea (din franţuzeşte-n franţuzeşte, fii pe pace!) unei biografii princiare de douăzeci de pagini. Am asigurate zece zile de aur. Cred chiar că te-aş fi invitat să bem. Trebui' să mai ieşi din vizuina asta, ai căpătat o mutră de şobolan. În fond, te-nţeleg că mă eviţi. Eşti de zece ori mai important decît mine, mai organizat, mai reuşit, dar eu vîr vise-n tine. Ştii totul despre mine — de vreme ce-i bag pe gît viaţa mea cui vrea s-asculte — iar eu, în principiu, nu ştiu nimic despre dumneata decît ceea ce-i oficial, onorabil, dar de fapt te cunosc ca pe buzunarele mele. Simţi asta şi eşti tulburat. Dacă mi-ar veni fantezia să-ţi pun întrebări, ei, ce te-ai face ? Pe ce ton mi-ai răspunde ? Fiindcă eu n-aş fi drăguţ, n-aş fi prevenitor, nici cumsecade. Aici toată lumea pare să te trateze ca pe-un ou moale. Te consideră (fii liniştit : sînt discreţi...), te consideră patetic, pare-mi-se. Mie-mi pari mai degrabă fratern şi cam secretos un pic. Am chef să te scutur. Ce-i cu fasoanele astea, ce-nseamnă TEATRUL ăsta ? Faţă de mine ? cu

mine! Haida de! Masa aia, de luna trecută, la tine-acasă (să nu uit: omagiile mele frumoasei Hélène), cu psihologiile spilcuite, cu amintirile la mare ținută, vai, vai, vai... Chelnerul era singurul cu mutră umană. Ai să crăpi, Benoît, de-atîta demnitate, nu-ți fie cu supărare. Pe la unsprezece erai așa de prăpădit (nu bea prea mult în cazurile-astea, dacă-i dai voie unui vechi amator să te sfătuiască, în cunoștință de cauză), încît mi-am făgăduit c-am să trec să-ți vorbesc un pic. Dar am întîrziat. Am dus-o pe Hilde în Țara baștilor (cred că din cauza acelui capitol delicios al lui Solomon din Chestionar) *unde ne-am certat pe cinste. Eu o spun. Și mai spun că mititica o să-mi scape curînd din brațe. Și că eroul nu mai este ce era în vremurile lui de glorie. Și că atunci o să mă trezesc atît de dărîmat, încît chiar gesturile muncii (dacă expresia asta proletară n-ar fi ridicolă fiind vorba de-un stilou) au să-mi întoarcă mațele pe dos. Ăsta-i adevărul pe care nu vrei să-l auzi din gura mea, pentru motive pe care nu mi se cade să ți le servesc fără galanterie. I-am povestit simpaticului Zeber diverse istorioare literare, aceleași spanacuri, cîte ceva care să pună un paravan între gheața lui și focul meu (sau invers), căci, deși sînt exibiționist, țin s-aleg victimele spectacolului pe care-l dau. Aștept, deci, dragă Benoît, să te simți destul de tare ca să vezi și ca să primești un schilod în genul tău, care îndrăznește, da, îndrăznește să vorbească de funie în casa unui spînzurat.*

Fără pică și cu prietenie,

JÉRÔME MOLISSIER

*

* *

Tot timpul cît am stat la cîrciumă dorința se depărtase. Dorința bărbaților din jurul nostru era atît de primitivă, cum să mă asociez ei? Pentru acei țărani cu chip greoi, eu eram FAZANUL Mariei, tipul cu situație, așezat, răbdător, care se străduia să se poarte amical. Eram ce fusese pentru mine, la Trouville, în seara-aceea de care nu-mi aduc aminte cu plăcere, băiatu-n bej a cărui uimire, un pic învinsă, îmi făcea rău. Stranie forță e dorința care-l face pe unul să se depășească și-l înfrînge pe celălalt. E de-ajuns ca cineva să rîvnească deschis la partenera unui bărbat că el se și aștерne la pămînt și-ntinde beregata ca lupii. Cel puțin așa simt eu lucrurile astea, nerăbdător totdeauna să fiu rănit. Și pe urmă, nu m-am și dezvățat să doresc? De foarte multă vreme, privirea-mi lunecă peste femei fără să se mai fixeze. Ieșim. Țîșnim din zgomot în liniștea unui sfîrșit de după-amiază, și cum Marie mi-o ia înainte pe prag și pe terasă, deodată, o văd cu ochii tipilor așezați în spatele meu în cafenea. Și-n mine se dezlănțuie căldura. (Îmi spun: căldură, dar mi-ar trebui cuvinte violente, ceva mai multă grosolănie.) Îi pun mîna pe umăr, iar Marie îmi mîngîie mîna cu obrazul, încît, înclinîndu-și capul, vede peisajul cenușiu și roșu al apusului răsturnîndu-se și-ncepe să rîdă. Știu că nu trebui' să vorbesc. Învăț din nou. Sînt clipe fragile, trebui' depănate cu grijă. De gesturi am nevoie acum, nu de cuvinte — fie ele pudice sau vulgare — de gesturi care-o să-mi garanteze adevărul acestor trei ore trăite la voia-ntîmplării, care-o să-mi dea drepturi — nu speranțe, ci drepturi — ca să fie din nou înnodat vechiul lanț al sărutărilor și-al victoriilor, ca viața mea de bărbat să poată re'ncepe din

locul de unde-o-ntrerupsese ordinea. Mai ales să tac şi s-o ating pe Marie. Ca înlănţuirea gesturilor care ne despart de singurătatea noastră să fie doar o singură atingere multiplă, repetată, a mîinilor mele de corpul ei, ca ea să se simtă-nvăluită, cuprinsă, ca să priceapă că nu-i posibilă nici o ne'nţelegere, că vechea poveste e luată de la capăt, că nu sîntem altceva decît un bărbat şi-o femeie, că puterile mele-au să vrea s-o hăituiască, s-o cunoască, în sfîrşit, ca totul să fie-ntre noi simplu, fără-nflorituri şi fără scrupule — un tip, o fată — şi ca din adîncul pieptului să-i scape-acel suspin care le scapă lor cînd sînt sigure : ăsta-i cîntecul, banal de tot, frenetic şi banal, în care fiecare n-are de jucat decît rolul consfinţit de obicei, cerut de trup.

Yvorne şi cafeneaua din Torrent nu-nsemnau, oare, cea dintîi călătorie-a mea spre tine ?

Închidem portierele maşinii. Zgomotul strident al unei motorete dispare brusc. Parbrizul încadrează o parte din Alpi pe un fond de furtună. Fiecare gest contează : ceafa Mariei sprijinită de caroserie şi dăruirea privirii ei, dăruirea mîinii ei stîngi, dăruirea picioarelor aşezate unul peste altul, pe care fusta le lasă goale. Demarez cît pot mai încet. Motorul e-ascultător şi ne simţim nepăsători faţă de graba altora în privinţa acestui film jucat cu-ncetinitorul, film în care noi nu pătrundem. Complicitatea noastră e-o insulă. Marea a inundat plajele şi ne izolează de ţărm. Cînd drumul începe să urce prin vie, tăcerea ne pecetluieşte-nţelegerea. Orice cuvînt ar fi periculos. Ca să se-ntoarcă spre celălalt, Marie nu poartă, oare, de pe-acum chipul ei de viclenie şi de sfidare ? Pentru celălalt simt de pe-acum o milă depărtată şi niţel temătoare. Tată, soţ, amant ? Am detestat

totdeauna minciunile la care eram complice. Pătrundem, totuşi, în bucuria greşelii noastre cu o mişcare irezistibilă. Noaptea are să se-aştearnă-n curînd peste valea-n care se-aprind lumini. Un pic de soare încă mai atinge crestele, în aşa fel că avem iluzia unei ieşiri spre şi mai multă lumină, dar aventura ni-i sortită umbrei. Ştiu, umbrei. Am încetat vreodată s-o ştiu ? Dar chiar în clipele-acelea, primele, cînd încă nu-i cunoşteam gustul gurii şi profunzimea trupului, Marie era a mea. Mîinile noastre nu se-nlănţuiseră încă şi Marie era a mea. Am înaintat mult timp în această certitudine. Totuşi, iat-o pe Marie care, fără să se uite-n urmă, se-ndreaptă cu pas hotărît spre înăbuşitoarea-nşelăciune. Cît timp încă, fără să ne sufocăm ?

*
* *

Cîtă dreptate a avut să se scutească de trista fanfaronadă a lui Molissier. N-are ce face cu etalarea adevărurilor. A-nvăţat de multă vreme să trăiască strîngînd din dinţi. Face paradă Molissier, se risipeşte cu inepuizabila lui facondă de bătrîn tinerel, celibatar fără para chioară, autor fără cititori, gata oricînd să golească un pahar, biciuindu-se-n acelaşi timp, biciuindu-se-n glumă, purtînd şiac de penitent ironic şi mulţumit. Nu mai scapă de asta. Am investit în gol. Numai dacă prietenia n-o fi un bun plasament, fiindcă ţin la el, în felul meu dacă nu-ntr-al lui, îmi place supleţea lui de saltimbanc, îmi plac invenţiile lui de măscărici mai puţin trist decît se spune. Înfruntă tot timpul soarta. În spatele piruetelor lui bănuiesc degetele-ncleştate ale

spaimei, curajul cățărătorului asigurat cu frînghii solide. Cartea lui s-a-mpotmolit și-așa o să rămînă. Literatura lui e ireparabilă, muribundă, demodată. Disprețuiește comediile mele, dar e nevoie de-o rămășiță de forță ca să joci teatru. Comedia e grea, e reală, te-ajută să trăiești. Nu-mi place să se-atingă de Hélène. Poate să și le bage undeva omagiile-astea. Nimeni, niciodată, nu s-a legat de Hélène. Ea nu-i o remorcă a-nfrîngerilor mele, nici ea, nici băieții. Dacă Marie s-ar lega de Hélène aș termina-o cu Marie. Răul meu e-n mine și numai în mine și n-am s-admit ca Hélène să fie-mpinsă-n comedia asta mizerabilă. Accept să mă sîcîie pe mine. Să rîdă de-nțepeneala mea, de mutra mea crispată — Ați văzut ? tipu-și înnoadă cravata, semnează cecuri — accept și asta. Deși, cîteodată, cecurile... Jérôme, drăguțul de el ! Pueril și crud ca și ceilalți, disprețuitorii care-ntre două obrăznicii mă imploră să-i mîngîi, să le oblojesc bubițele, ca și cînd ei ar fi primele ființe omenești de pe pămînt care simt fierea-n prăjitură. Voioșii mei sinucigași virtuali. Puișorii, copilașii mei răsfățați — disprețuiți-mă cu noblețe : vă semăn, eu care n-am condei cu care să-mpletesc fraze din lîna iernii mele. Am să rezist apelurilor voastre, n-am să mă mișc la-ngenuncherea voastră. Vedeți ce bine mă descurc! Ba chiar reușesc să trec în tabăra cealaltă și să vă privesc de sus. Și fără să mă las păcălit, fiți pe pace ! Am înghițit bobîrnacul — scrisoarea asta — ca multe alte lovituri înaintea lui. Fiecare cuvînt m-a atins. Cel puțin meseria l-a-nvățat pe Molissier să nimerească la țintă. Ecoul frazelor lui are să răsune multă vreme. A și-nceput cîte una să urce și să plesnească-n stropi grei. Îl simt cum se-nvîrtește-n jurul Hélènei, al

Mariei, cu vorbele-astea care-i atîrnă pe buze ca niște chiștoace. Sînt fără apărare. În priviri și-n cuvinte bălteşte-ntotdeauna un pic de murdărie de care nimic nu ne spală. Nu pot decît să m-adun tot mai mult în mine, cît mai puțină suprafață, cît mai puțină inimă. Dacă fug, am să fug spre tăcere și spre alb, nu ca să strig în gura mare necuviința unei vieți degradate.

A mototolit scrisoarea. Ezită s-o azvîrle la coș. Se teme de spioni ? Nu sînt cuvinte de clasat și nici de recitit. Trebui' să uite împroșcările astea, acest... Și-n fond, ce ? Inutil să facă pe virtuosul. Să nu lase hîrtia să zacă pe-acolo, pur și simplu. Ca nimeni, acasă mai ales, să nu riște să descopere această paradă arțăgoasă, acest talmeș-balmeș de aluzii și de reproșuri. Vîră ghemotocul de hîrtie-n buzunar și se ridică. Dar furia nu oferă decît ameliorări trecătoare. Parcă-i lipit cu clei. Să se ridice, și pe urmă ? O să aibă cîteva tresăriri patronale, și pe urmă ? E absurd să reziști cînd toată forța lumii merge la vale. E-aici, la el în birou, în picioare. Își spune : sînt ici, sînt colo, și-acum ? E ca și cum, de azi-dimineață-ncoace, viața — începînd cu visele de la sfîrșitul nopții — s-ar fi rostogolit de vale pînă-n clipa asta (e ora patru). Doar dacă n-o trebui să zică „urcat" ? O fi urcat viața, s-o fi cățărat pe panta zilei ăsteia umede și bolovănoase ? Asta-nseamnă simbolurile, expresiile care vorbesc despre viață ca despre-o ascensiune, despre forța mîinilor, despre urcușul pe culmi, despre urcatul treptelor ? Să-nsemne oare că orice existență cere istovirea asta a escaladării ? Oare-i NORMAL să te chinui atîta ? Iată un mister : fiecare pretinde că-i e rău, că suferă mult, de la durerea cea mai

modestă la cea mai spectaculoasă, nevralgii, fracturi, naşteri — dar ce-nseamnă mult ? Nu ştii niciodată cantitatea de suferinţă pe care-o-ndură altul, intensitatea ei. Uneori, îţi spui că oricine-n locul tău ar cere-ndurare, dar dacă nu eşti decît un iepure fricos ? Şi-aşa mai departe. Dragostea : ce cantitate, ce calitate ? N-o să ştim niciodată. Nimic nu-ţi permite să presupui că pasiunile ar fi mai just comparabile decît durerile. Cuvintele cu care te plîngi de viaţă seamănă-ntre ele — dar vieţile ? Se spune : într-un cuplu unul iubeşte totdeauna mai puţin decît celălalt. Mister al minusului egal cu misterul plusului. Toată comedia asta a lui Benoît nu-i decît o văicăreală, doar jelania unei slăbături ? Poate că-i la fel de greu şi pentru alţii. Hélène care şopteşte uneori dimineaţa : am dormit tare prost, că nici nu mai bagi de seamă. Patru cuvinţele care-aparţin dimineţii ca mirosul de cafea sau ca uşile trîntite. Nu evocă ele, oare, discret (Hélène n-are prostul-gust de-a face pe tragica) o mlaştină de-amărăciune, o insomnie dintr-acelea fără fond şi fără formă, în care şi raţiunea se-mpotmoleşte ? Iar în timpul ăsta, tu dormi alături de ea, aşteptînd dimineaţa ca, în plină formă, să-ţi înfrunţi disperările. Le regăseşti proaspete şi noi, tu însuţi fiind proaspăt şi nou. Poate că tu eşti privilegiatul, vigurosul ? Iar copiii tăi, care trec pe lîngă tine ca şi cînd domeniul ţi-ar fi-nconjurat de-un zid înalt spre partea lor, copiii tăi, despre care nu-ţi mai pui întrebări, ţi-aduci aminte cînd erai de vîrsta lor ? Ţi-aduci aminte cîtă singurătate, la vîrsta lor, şi ce bine-o ascundeai ? Să nu te tulbure nimeni, eşti în şedinţă cu tristeţile tale. Ocupat, suferind, singur pe lume. Tu şi vîrsta. Tu şi roşcovăneala. Tu şi cu Marie. Nu tulburaţi

aceste *tête-à-tête*-uri sfîşietoare. Aici, în picioare, în birou. Să nu i se bată la uşă. Să nu i se-aducă în dosarul mare cafeniu, ornat cu *Semnături,* cuvînt cu litere-aurite, scrisorile pe care le-a dictat, urma pe care-au s-o lase, de bine-de rău, orele-astea — cele mai grele totuşi. Lăsaţi-l să se mureze-n orgoliul de-a suferi atît de mult, şi de nedescris. O, nu-i prea distractiv să-l vezi aşa, înfipt în mochetă, nehotărît şi sastisit, întrebîndu-se-n ce parte-o să pice ! Nu-i un subiect pasionant. Seamănă cu toată lumea — cu dumneata, cu mine — şi cine-ar îndrăzni să facă aşa de mult tapaj pe chestia asta ? E doar un om gata să se prăbuşească. Evenimentul merită-atîta atenţie ? Benoît suportă aceste avarii cu o supunere şi cu-o intensitate, exemplare,-ntr-un fel. Am trimis imediat pe unul dintre reporterii noştri la locul catastrofei. Să sperăm că autorităţile vor şti să tragă-nvăţăminte din acest deplorabil accident. Paris : dramă exemplară în interiorul unui cvadragenar. Zgomotul continuă să dea tîrcoale-n jurul lui, iar el ezită : cerul sau nisipurile mişcătoare ? Să zboare ca vîntul spre Marie, să facă pentru ultima oară pe pasărea de pradă, acvilă năpîrlită, vultur fără prea mare-apetit — ori să se culce ca răniţii-n seara unei bătălii şi să aştepte primul fior al nopţii ? La răscrucea asta de drumuri închise mai poate încă-alege între două personaje.

*
* *

Strada l-a înhăţat din nou. Răul l-a apucat din nou, cum se spune. O criză de stradă, un acces de stradă. Se spune deasemenea (cu voce familiară, nivulgară) : iar l-a apucat ? Ceva mai devreme, cînd

Parisul mînca, la ora cînd din cer cad mari pale de umbre sau de foc, e imposibil să te-ascunzi. Acuma, un vechi duşman al oraşului poate-ncerca să-i afle slăbiciuni. Există unghere umbroase, zone-n care să stai nemişcat. Poţi să te opreşti, să te uiţi cum crapă dihania de oraş. Totul a decurs foarte repede. A vorbit doar cu Louvette şi cu Zebră. Dezaprobarea lor nu l-a oprit. Nu mai era cînd. Pe măsură ce vorbea — a-ntrebuinţat cuvintele Epuizare, Prezenţa Voastră — era şi mai hotărît, şi ştia asta. Şi ei ştiau şi-l vedeau cum se-nfundă. I-a scris Patronului scrisoarea prin care se scuza, cerută de Louvette. (Scrisul lui, care-atunci se lăbărţează şi se-nmoaie, capătă forma minciunii însăşi, se-ncovoaie ca minciuna.) Într-o bună zi, în curînd, o să trebuiască să dea socoteală. De fapt, Benoît nu crede-n drame. Pîn-acum, a mai procedat în cîteva rînduri strălucit la propria salvare. Nu i se respectă stările proaste, aversiunile ? Nu e cocoloşit ? Binenţeles, vîrsta... Vine vremea cînd n-o să mai merite să scoată din încurcătură această mică societate intimă, această organizaţie psihologică la ananghie. În curînd, n-o să mai găsească bancheri care să-i finanţeze extinderile de capital. Şi pe urmă, mai tîrziu, neputinţa — cea adevărată. Ceva mai tîrziu bătrîneţea — cea adevărată. Vremea aceea care va veni OBLIGATORIU, cînd Robert şi Roger... (ce fel de bărbaţi au să fie, asortaţi cu ce neveste ? Cum li se vor fi schimbat chipurile pentru a-nfrunta Importanţa ?), vremea cînd fiii săi au să-i îngusteze suprafaţa vieţii lui care va fi devenit a lor, a lor a tuturor, a celorlalţi, a celor vii. Au să-l împingă spre ieşire. OBLIGATORIU. Cum a-mpins-o el pe maică-sa. Cum îi lichidase şi ea pe-ai ei, delicat,

pe tăcute, din singurătate-n tăcere, din odaia cu faţa spre curte la azilul de bătrîni. Numai bogaţii... Să stai pe-o grămadă de bani, fortificat cu saloane şi cu parcuri, cu comode Régence, cu delicioase tablouaşe impresioniste, cu un teanc de rente, cu dobînzi, cu acţiuni, un portofoliu, cu părţi majoritare, cu bani albi pentru zile negre : singurul mod de-a rezista. Bogaţii mor veşnic tineri. Numai ei sînt respectaţi. Damele lor de companie, şoferii lor devotaţi sînt trataţi cu mănuşi. Femei melancolice ori imperioase le spun. O, Tată, O, Benoît, ce plăcere, cît eşti de atent ! Uite ce-ar fi trebuit să prevadă şi să compună el, tabloul ăsta moralizator : o bătrîneţe patriarhală, cu parale, un lung declin luxos şi fragil. Iar în loc de asta, el e sărac ca la douăzeci de ani. Burghezul fără un sfanţ. Ştii că nu eşti indispensabil, dragă. O-ncruntare din partea Patronului, o şedinţă furtunoasă-n consiliu şi Benoît Magellant e-n aer. Proces, un bun amic avocat : dragă, eu în locul tău, propunerile lor... Oh, groaza de toate astea, mizeria şi-amărăciunea din toate astea ! Dacă povestea noastră n-ar fi decît acest foileton prost. (Sufletul ? Da, sufletul, ne-ntoarcem şi la el. Să nu le-amestecăm.) Ce mi-ar rămîne ? Mama zicea : îmi rămîn doar ochii, ca să plîng. Ce şubredă e-o viaţă. Scurtă, strîmtă, şubredă. Adolescentul rănit, un lup tînăr, experienţa, o maturitate eficace, urme de oboseală, ultimele cartuşe : acelaşi om, oare ? Vezi la televiziune reportaje de-astea zguduitoare. Azilul. O chichineaţă cu-o sută de franci pe lună. Coada la ghişeele Asigurărilor Sociale. Un fox-terrier cu privire blîndă. — De cît dispuneţi pe zi, doamnă, ca să vă ţineţi zilele ? Astea sînt lucruri serioase. Acest aer special şi şocat al bătrînilor, nodul de la cra-

vată, un mic bolero, vulpea-n jurul gîtului, privirea resemnată. Mi-ar rămîne Breuil-ul, cinci mii de metri de loc în Calvados şi doi feciori care-şi croiesc drumul. Mi-ar rămîne Hélène. Mi-ar rămîne mica publicitate din *„Figaro"*, cîte-o traducere pe ici, pe colea, aşteptatul în antecamerele pe unde trec secretare cu genunchi luminoşi. Mi-ar rămîne imperfectul şi condiţionalul trecut, cîteva imagini tamponate, incredibil de fugitive şi de neclare. Ce zăpăcit am putut să fiu ! O sucitură de volan şi praf se face caroseria. Vieţile noastre sînt mărginite de şanţuri adînci.

*

* *

Strada şi tristeţile lui au pus iar mîna pe el, tristeţile lui atît de-asemănătoare cu cele-ale nopţii, cînd somnul nu vrea să vină, atît de-asemănătoare cu cele din sălile de cinema, răbufniri bruşte care se ridică-n căldura de la ora unsprezece, în întunericul cleios în care izbucnesc rîsetele filmului şi-mpuşcăturile lui, cînd totul, deodată, devine doar înfrîngere, absenţă, distanţă. Te trezeşti nemişcat privind cum se deapănă (strada, visul, filmul) poveştile astea străine, şi-ţi pui întrebări despre sensul pe care-l au toate astea. Toate astea : intrigile şi anii, mersul trecătorilor, în toate sensurile. Unde-i explicaţia, care-i secretul ? Adolescent încă, în întunericul spectacolului sau al insomniei, îl apuca pe neaşteptate frica, ameţeala : de ce mîine ? A se ridica : verbul era acelaşi pentru soare sau pentru acea mişcare, la sfîrşitul filmului, cînd ţîşnesc din nou feţele roşii ale fetelor pipăite. Face să le vezi ! Am să pot, cînd se face iar ziuă, să-mi reocup viaţa, să continui să fac

gesturile care trebuie, să descopăr cuvintele ? Totul se destrăma cu viteza unei căderi. Totul îşi pierdea sensul şi greutatea. Neatenţia — sfîşiată ; aroganţa — epuizată. Nu rămînea vie decît inepuizabila mirare de-A FI ACOLO. Strada-nseamnă totdeauna această mirare regăsită, iar obscuritatea străzii poate fi soarele de iunie, iar tăcerea ei — vacarmul străzii. Neschimbată rămîne doar mirarea. Mai adineauri, a efectuat unele dintre acţiunile care erau aşteptate din partea lui. Să explice, să scrie, să vorbească, să semneze. Le-a-ndeplinit rozîndu-le, micşorîndu-le cît se putea. Se şi făcuseră prea strîmte ca să-l mai încapă. A cedat totuşi. Acum, uite-l că se-ndreaptă spre refuz, tras din toate părţile, scuturat, îl pîndesc de peste tot laşităţi — sau curajuri — şi acel „la ce bun ?" Acel „la ce bun ?" atît de greu că le striveşte cu-aceeaşi greutate şi pe da şi pe nu, supunerea şi contrariul ei. Fuge — dar pentru cîte zile ? Se duce spre Marie — dar o iubeşte ? Scutură jugul, dar ce-o să facă mîine, bou cu grumazul prea uşor ? Un fugar ? Această demnă sperietoare care rătăceşte pe trotuarul străzii Sèvres, epava asta care navighează încă, din încăpăţînare şi din obişnuinţă ? Vitrinele. Se ciocneşte de mame încă tinere şi de fetele lor. Fetele. Vede fetele, le vede numai pe ele. Învăluie dintr-o singură privire tot ce-i poate-nnebuni inima : crupă şi sîni şi nuditatea bănuită, mişcarea trupurilor, fragilitatea şi insolenţa trupurilor, nimic altceva, nimic altceva nu trăieşte pentru el, în el, decît focul pe care-l aprind în el trupurile. Pîn' la urmă e ridicolă paiaţa asta mare roşcovană care umblă c-un aer de parcă, din ajun, ar fi şomer sau abandonat de nevastă. Ăsta amant ? Tip care se dezbară de tiranii ? Daţi-i voie să rîdă fetişcanei

aurii care-a simţit privirea asupra ei ; daţi-i voie să rîdă logodnicei, moştenitoarei, studentei, locuitoarei din Auteuil, grăbitei, angelicei, deşănţatei. Mîine, nătărăii au să-i mototolească fusta. Mîinile lor. Gurile lor. Mîine — respiraţiile fierbinţi, capitulările delicioase. Mîine — cîntecul puternic al vieţii. L-ai văzut pe tipul ăla ? Ăla, fugi de-aici ! Şi comoara se depărtează, înălţată de-un mers legănat şi mîndru — mersul tău, Marie, în soarele de la Trouville, mersul TĂU, TU... Cui îi pasă de mine ? Cum au să procedeze ca să mă distrugă ? — comoara străluceşte ceva mai încolo spre răscrucea Croix-Rouge, în timp ce Benoît, pironit în faţa tarabei verzi a vînzătorului de ziare, cumpără un „*France-Soir*" a cărui cerneală proaspătă-i înnegreşte mîna.

*

* *

Stăteai aici, cu veselia potolită, în picioare pe caldarîmul cheiului, clipind în lumina soarelui. Mă gîndeam la ceilalţi care, la douăzeci de paşi mai încolo, îndărătul geamului, ne spionau probabil. Ce le spuseseşi ? Expediţia asta (pînă la maşină ? pînă la mine ?) era urmarea şi consecinţa vreunor fraze murmurate la masă, un fel de pariu ? Nu era genul tău. Degeaba făceai pe fanfaroana, se simţeau clătinîndu-se-n tine anumite eşafodaje, anumite complexităţi de fată, însă, în acelaşi timp, chipul ţi se marcase şi mai mult, aşa că se puteau ghici, în lumina dură, liniile pe care-avea să le sape vîrsta, reţeaua după care-avea să se imprime un alt caracter. Da, adolescentă, insurgentă, şi bravada asta sub nasul băiatului în bej, dar trăsăturile tale istoriseau de pe-acum o

poveste. Care-mi strîngea, din instinct, inima. Totdeauna am sosit cu-ntîrziere-n vieţi : şi, totuşi, nu-mi plac decît ridicările de cortină. Le-am luat pe toate nou-venitele drept copii. Observam abia mai tîrziu cearcănele, fleşcăielile. În toate confidenţele afli secrete de clinică. Sufeream de pe urma lor ca de pe urma unor răni cam vulgare pricinuite de nişte brute orgolioasei de şaisprezece ani pe care n-o cunoscusem. Toate femeile s-au destrămat întotdeauna astfel pentru mine, în ceaţa asta de tristeţe care le-nvăluie peisajele. Învăţaseră să trăiască, iar mie nu-mi plăcea ştiinţa asta. Acolo,-n port, eram uimit de-ndrăzneala ta, dar dac-aş fi pus mîna pe tine ar fi fost ca atunci cînd cauţi precaut proeminenţa unei cicatrici. Ne-am vorbit, desigur. Ce-am spus ? Erai atît de-aproape ! Vreau să zic atît de-aproape de-atingerea mea. Aflam în grabă secrete despre tine : pielea nepudrată şi nefardată ; indisciplina părului ; că vorbeşti cu-o nuanţă de zeflemea ; că dragostea-ţi lasă urme cenuşii şi vinete pe lîngă ochi. Vedeam dragostea pe tine cum vezi praful de cărbune, un nas care luceşte. Îmi venea să-ţi şterg dragostea de pe faţă. Cînd eram copil, în călătorii, mama nu făcea altceva decît să scoată din geantă o batistă şi să mă şteargă pe frunte şi pe obraji. Aproape c-am uitat locomotivele cu aburi, funinginea, mirosul de fum umed din tuneluri. Mîna mea se ridicase pîn' la chipul tău şi ţi-am atins pielea, lîngă ochi, acolo unde simţi alunecînd sub ea ceva albastru care tremură. Am murmurat ceea ce se spune-n asemenea ocazii : Aveţi o scamă... Deodată zîmbetul tău a luat-o razna. Cu fortificaţiile dărîmate, cu braţele pe lîngă corp, o clipă ai fost cum nu se poate mai la voia-ntîmplării. Sînii ţi se mişcau încetişor sub lîna

neagră. Aveai să răceşti, aşa-n pulover. Am zis : Frigul... iar tu ai tremurat şi-apoi, numaidecît, descătuşată, ai rîs. Te-ai întors spre „Rover"-ul gri şi mi-ai spus : îmi uitasem ţigările. Portierele maşinilor ăstora se-nchid cu un zgomot liniştitor. Am remarcat că, pentru-a ne revedea, era bine să ne cunoaştem. Atunci ţi-ai spus numele, l-ai spus şi pe-al hotelului unde stăteai, articulînd clar. Descurcăreaţă deodată, şi grăbită de parc-ai fi simţit o privire înfigîndu-ţi-se-n ceafă. Aveai să ştii să minţi. Să-l minţi pe el, să mă minţi pe mine : îmbătrîneam cît ai clipi. Apoi te-ai întors şi-ai fugit spre veranda albastră. Fugi foarte bine. Pescarii, cu şapca lăsată pe ochi, te-au urmărit cu privirea, din cauza fustei, a picioarelor. Aşa că te-mpart din prima zi cu pofta altora. Se află asupra ta, e lipită de tine cum e căldura de pielea mea. Ar trebui ştearsă uşor, ca şi căldura, cu-o batistă-nmuiată-n apă.

* * *

Ceilalţi, în jurul lui, beau bere, citronadă (femeile), coca-cola, sirop de căpşuni, ceai — da, ceai ! Şi aerul ăsta pe care-l au toţi, de-a fi întredeschişi, cu gulerele descheiate, cu rochiile căscate, cu picioarele depărtate. El cere alcool şi gheaţă, niţel jenat, niţel obscen — alcool pe vremea asta ! — un whisky prost, pe-a cărui sticlă cu fundu-n sus se vede-n spatele barului eticheta împodobită cu un cimpoier scoţian. Dar chelnerul răsuceşte robinetul micuţ, fiind atent doar la gestul lui Benoît, şi trece numaidecît comanda, strigînd cît îl ţine gura Unu' mare ! în hărmălaia cîrciumii-n care stau îngrămădiţi studenţi, amanţi de berărie, fetişcanele de la solduri,

epuizaţii care prind din nou puteri înainte de-a se mistui în gura de metrou de-alături. Bea repede şi pleacă, înalt, iute, un strop de efervescenţă interioară ordonîndu-i deodată s-o termine. Capcana n-o să se-nchidă peste el. Merge repede spre Editură, indiferent faţă de aspectul lui, ştergîndu-şi sudoarea cînd se strînge deasupra sprîncenelor, cu mîna stîngă pătată de cerneală (încît şi-a făcut nişte dîre-ntunecate pe frunte), evitînd cu vioiciune trecătorii, tropăind pe străzi (simte cum i se lipesc de coapse pantalonii făcuţi macaroană). Cînd ajunge-n faţa porţii şi se pregăteşte să se strecoare-nuntru, constată că maşina lui nu mai e acolo. Bine-nţeles că magazionerii au fost nevoiţi s-o mute din loc. Dealtfel, e ceva mai încolo, parcată-ntr-un peş, cu două roţi pe trotuar. Deschide-o uşă şi mirosul de cuptor îl sufocă. Nici nu-şi mai scoate haina. Lasă să se prăbuşească-n dogoare marioneta dezarticulată, fleşcăită, în a cărei piele aproape că se simte la largul lui, acuma cînd s-a resemnat în legătură cu năduşeala asta acră. Dintr-o dată i se urcă sîngele la cap. Se-apleacă să lase geamul celeilalte portiere, ca să schimbe aerul, dar în maşină izbucneşte-un bubuit. În dreptul „Peugeot"-ului, circulaţia blochează un camion cu zguduituri de animal turbat. Sfredeleşte-n creierul lui Benoît cu trepidaţia celor doisprezece cilindri ai săi, într-un gîfîit metalic şi-n miros de ulei încins, vibrează la mai puţin de doi metri, izbeşte, maşină de vapor asfixiindu-şi fochiştii, artilerie-a vacarmului făcînd praf oraşul. E burlesc. Ar trebui să poţi rîde de-această monstruoasă dezlănţuire. Să reflectăm. La urma urmei, e vorba doar de-un camion, de-o stradă-ngustă şi de-o zi de iunie. Dar agresiunea e-atît de sălbatică încît Benoît, zdro-

bit, şi-a pus mîinile pe volan şi capul peste mîini. Iar volanul frige-aşa de rău, că atingerea lui este insuportabilă. Apoi, totul se potoleşte. Două-trei minute se scurg aşa. Trecătorii de pe trotuar aruncă o privire spre-acest tip căzut în prostraţie. O fi bolnav ? Gata poate să crape, sau să plîngă, sau să doarmă ? Dar oraşul îi ia cu el. Nu te opreşti aşa. Nu zgudui un om dărîmat. Treci. Te uiţi şi treci. Cînd camionul se mişcă din loc, într-un scîrţîit, Benoît îşi pune motorul în funcţie. Suceşte greoi volanul. Duşmanii se grăbesc să-i îngreuieze situaţia. Îndreaptă capota motorului spre dreapta şi, din două mişcări greoaie, coboară de pe trotuar şi se vîră-n înghesuială. O dogoare sufocantă de junglă-i vine-n nas, din umbra-n care ţine picioarele, poate din pîntecele maşinii, sau poate din stradă. Din stradă. Zăpăceala de pe chipuri s-a agravat. Dar în Benoît coboară pacea, epuizarea ultimei etape, stîncile premergătoare vîrfului. Nu-i însă vorba de ajuns pe culmea vreunui munte. Nu-i vorba nici de cer, nici de vînt. E vorba doar de-a aluneca moale pe moale, cald pe cald, de la un minut la alt minut asemănător, de la o stradă la alta asemănătoare. Îl însufleţeşte totuşi o hotărîre. S-ar zice că pe drojdia fleşcăielii a găsit un postament, un sîmbure dur. Se-ndreaptă-acum spre obiective simple : s-ajungă acasă la ora asta a după-amiezii cînd, de cele mai multe ori, casa e pustie. Să-şi facă repede-o valiză. S-o pornească la drum. Toate gesturile necesare sînt prevăzute, alcătuite-n el dinainte. N-are să se oprească pînă ce n-o să le-ndeplinească, unul cîte unul. Dacă Hélène e-acasă, îi va explica. Ce ? Are să găsească el cuvintele cînd o fi momentul. N-o să se ferească. Drumul : vrea să simtă-n faţă vîntul

drumului. Are impresia că n-o să-nceteze să se dizolve-n oţetul ăsta de sudoare şi de furtună decît odată cu primele rafale de viteză, odată cu primele miresme de iarbă. Devine deci foarte atent la tot ce-l înconjoară, grabă, violenţe, oboseli, dezordine. Trebui' să scape de cleştele gata să se-nchidă la loc. N-o să lase oraşul să-i facă de petrecanie. O ciocnire, un incident, orice poate surveni şi-l poate-ntîrzia. Îşi impune deci o prudenţă extremă. Se supune tuturor indicaţiilor, semnalelor, gesturilor. Evită stîngăciile care-l ameninţă. Cînd e roşu, stă nemişcat, cu umerii niţel depărtaţi de spătar, preocupat doar de el însuşi, nearuncînd nici măcar o privire spre conducătorii din preajmă, ca să n-aibă ce ghici în ochii lor. S-a-nchis în el însuşi, s-a redus la cele mai modeste dimensiuni ale lui, ascultînd în fixitatea asta doar cum îi pulsează sîngele, cum îi pulsează, ca şi cînd ar fi o carne încăpăţînat de vie pe care eşti gata s-o frigi.

* * *

Îl putem părăsi, prins pentru multă vreme în capcana blocajului de circulaţie. Pentru prima oară de azi-dimineaţă, Benoît nu poate fi atins. Ciuruit de gloanţe, bine-nţeles, dar supravieţuindu-le şi, pentru moment, invulnerabil. Nu se mai simte nici ţintă, nici victimă. Hotărît să fugă şi-a recăpătat mobilitatea. Primeşte lovituri şi se mişcă. El, permanentul împietrit, s-a clintit. Pare-un boxeur buimăcit de pumni, dar nu-mpotriva lui însuşi s-a bătut ? Deci, nici învins, nici învingător. Asta-şi spune, îndesat în faţa volanului, bătăuş încăpăţînat, ostenit, indiferent la sarcasmele cu care-ar putea fi-mproşcat —

dar, în materie de sarcasm, nu este el oare mai inventiv decît cei care-l judecă ? Îi ajunge să mai reziste cîteva ore încă. Stricăciunile sînt reparabile. Mîine-are să-nceapă din nou interminabila proprie recondiţionare. Are s-o ducă la bun sfîrşit. Are să transporte pîn' la Marie un bărbat prezentabil. La urma urmei, să nu fim prea idealişti. Un bărbat şi-o femeie care se pregătesc pentru o-ntîlnire ce fac ? Fac o baie, se spală pe dinţi, îşi dau cu parfum în punctele strategice-ale corpului, calculează date, îşi iau diverse precauţii. Ăsta-i preţul sublimului. Trebui' să-nfrumuseţezi manechinele pe care le-azvîrli dragostei. Mîine, Benoît o să se facă frumos. În sfîrşit, frumos, vorba vine. Tencuiala o să ţină cîteva ore, cîteva zile. Nu mai umblă după eternitate : fiecare săptămînă cîştigată-l încîntă. S-a pricopsit cu-o inimă modestă.

Poţi să-i cauţi din ochi, aiurea, pe cei pe care, exact în momentul ăsta, Benoît se-nverşunează să-i uite cu-o duritate, de astădată, eficace. Pe Hélène, care merge-ncet pe străzile din Auteuil, în care trec cîteva pale de aer dinspre ultimele grădini. Umblă fără grabă, oprindu-se uneori cînd descoperă un copac încă liber. Are un chip liniştit, dar ca şi cînd, deşi invizibilă, parc-ar fi vorba de-o povară. Nimeni nu ştie nimic despre ea. Ceea ce se vede, numai linişte şi reţinere, nu este explicit. Iat-o rămînînd pe loc în rue des Bauches, în faţa unei dărăpănături părăsite, în spatele unui zid de unde răsare iedera. Traversează strada, se-apropie de poarta care, prin două grile-n romb, îţi dă voie să priveşti interiorul grădinii. Cu stucaturile cojite, cu obloanele strîmbe şi-nchise, casa are-un aspect jalnic. Nişte afişe-o destinează vînzării la licitaţie. Preţul — o sută două-

zeci de mii de franci. La uşa de la intrare, sub murdărie, se ghicesc geamuri de sticlă translucidă. Două alei se deschid năpădite de iarbă. Hélène s-a postat acolo, nepăsătoare faţă de căldură, faţă de ciudăţenia atitudinii ei. N-o intersa-o cumva şandramaua asta pe care afişele-o botează pompos Casă Boierească ? Mamă încă tînără, dornică de-un petic de nisip şi de verdeaţă pentru copiii ei. Cucoană pe care a obosit-o febra oraşului. Simte zvîcnind batjocoritor în ea toate vieţile-astea care nu i-au fost hărăzite, şi care-ar fi putut să-i fie, de ce nu ? N-a trecut oare pe lîngă destine sclipitoare sau languroase, alături de unele fericiri făcute pentru grădini, alături de alt fel de fericiri îmbobocite doar la umbră şi-n claustrare ? Iar în loc de asta n-a fost decît doamna Benoît Magellant. Situaţie-n care ceea ce-a fost mai bun n-a fost fabulos şi nici durabil, iar ce-a fost mai prost se tîrîie cam de mult. Aşa e. Străzile din Muette şi din Auteuil sînt calme după-amiaza, îngăduitoare pentru cine le străbate fără un scop precis şi fără mîhniri gălăgioase. Ghiceşti încă, în ele, vechile vieţi, ritmul lor, existenţele pe care-i comod să ţi le-nchipui fericite, de vreme ce asociem atît de bucuros fericirea cu lentoarea, cu trecutul, cu vara. Ne putem uita la Hélène, dar n-o să aflăm nimic. Şi-a reluat plimbarea spre avenue Mozart. Pe dreapta sînt nişte salcîmi cam sălbatici, condamnaţi probabil, la stînga — un zid de şcoală trist. Sînt şi alte case uzate şi tainice. Există, mai ales în mintea unei femei de patruzeci de ani care hoinăreşte şi se gîndeşte, există aceste gînduri de-nţelepciune blîndă şi de răbdare.

Putem încerca să-l regăsim pe Robert prin oraş, Robert care-şi iubeşte tatăl, dar căruia-i este ruşine

de asta. Nu : ruşine e-un cuvînt greoi. Tată-său îl jenează — îl dezolează şi-l jenează. Îl împiedică să trăiască, aşa crede Robert. Nu pentru c-ar fi un tiran. Dimpotrivă. Lasă totul la voia-ntîmplării, se eschivează. Îl simţi moale, moale-n totul, moale şi izolat. Imposibil să-i dai vreo lovitură dintr-acelea care-ajută un adolescent să trăiască. Sau Roger ? Roger care-a mirosit prezenţa, undeva, a Mariei şi pe care-l oripilează, de-atunci, imaginea necruţătoare, respinsă, insistentă a-mbrăţişărilor dintre taică-său şi-o fată. Taică-său. O fată. Ceva acrobatic şi umed de-ţi vine să verşi. Serafita stă la o bîrfă-n spanioleşte pe trotuarul străzii Raffet. Louvette e necăjită. Zeber Ia Hotărîri. Marie-Claude crede că Desigur - în-asemenea-condiţii-trebuie-să-nceapă-să-şi-reconsidere-viitorul-profesional. Îl putem găsi şi pe Molissier într-un cinema din Montparnasse, în care-şi omoară cele trei ore care-l despart de amor. Putem. Dar putem tot aşa de bine să ne-ntoarcem privirea de la personaje. Fiecare dintre ele merită ofranda unei vieţi. Nici unul nu merită nimic. Alegeţi. Putem lăsa ţesătura obişnuită a zilelor să se mototolească, putem lăsa oraşul să-şi vadă de treburile lui, animal, mişunător, sub ceaţa de murdărie care-l înfăşoară. În momentul ăsta, Benoît îşi face ghem scrupulele, rufăria asta nu tocmai curată.

Un moment, să n-o părăsim încă pe Hélène. Nu pentru că vagabondajul ei ar fi bogat în sensuri, dar poate că faţa-i este, chipul ei care vorbeşte-atît de-ncăpăţînat de linişte. E nepăsătoare. Asta-i uneori numele mîndriei la o femeie pe care victoria o uită. Vede cum Benoît se depărtează de ea, simte cum îi dau tîrcoale servituţile unei alte dorinţe. Ea nu luptă. Nu-i o femeie cu gheare şi cu dinţi. Nu trăieşte-n acea zonă pe care-o vizitează mizeriile lui Benoît. I se pare doar că soarta a fost foarte banală cu ea. Uneori se acuză, moderat : e oarecum vinovată de acest jenant haos al unui bărbat. A fost, probabil, stîngace ? Ar fi vrut atît de mult să-l facă să cunoască măcar cîteva evidenţe din care trăieşte ea. Nu era-nzestrat. L-a-ntîlnit acum douăzeci de ani, tot numai ţepi de furie şi de neghiobie. Totu-l jignea. Ea credea-n cer şi-n pămînt — el nu. Ea era hotărîtă să trăiască-n profunzimea şi-n taina lucrurilor — Benoît dorea suprafaţa lor, opulenţa lor. Ambiţiile Hélènei s-au cuminţit mult mai tîrziu. S-ar fi mulţumit să-l facă să trăiască într-o viteză moderată. Copiii creşteau ; se regăseau toţi patru pe cîte-o plajă : ea, ea respira miresmele cotidiene-ale vieţii lor. Adormea seara-mpăcată, într-o legănare de mulţumire sau de-ngrijorare, cum le stă bine oamenilor obişnuiţi. Dar Benoît trîntea şi pufnea, gemea şi Hélène înţelesese repede că Benoît avea să fie mereu nesăturat. Avea poftă — dar n-avea cherestea. Un avid fără forţă şi fără nebunie nu-i altceva decît un posac. Atunci îşi micşorase şi mai mult speranţele : să-l vadă pe Benoît zîmbind, să-l audă glumind cu copiii, aşa ajungeau bucuriile pe măsura ei. Apoi Hélène îmbătrînise.

A profitat de neatenţia paznicului şi s-a strecurat în vila * Montmorency. Casele ei urîte şi fericite, aleile pe care maşinile-ncetinesc, aceste zgomote izvorîte din trecut — vîrtejul unui joc de ape, o greblă pe pietriş — totul ilustrează, prea bine-aproa-

---

* În sensul italian al cuvîntului : ansamblu de case, de străzi etc., grupat în jurul unei clădiri.

pe, temele tristeţii sale. Undeva (n-are importanţă unde, n-are importanţă cine), o copilă cu trup nou i l-a furat pe Benoît. Furat ? Hélènei i-ar plăcea să fie elegantă. Să aibă o conştiinţă dintr-acelea care se-adaptează şi care trag sforile. Nu reuşeşte. De fapt, ceea ce bănuieşte ea din treburile plăcerii o dezgustă. Nu-i cereţi prea mult. Face pe surda cu condiţia să n-aibă nimic de auzit. Acceptă mai degrabă bruştele călătorii ale lui Benoît, pe-acei editori răsăriţi peste tot între Geneva şi Zürich, pe-acei autori posaci care au nevoie de urgenţă, la Diablerets sau la Villars, de-ncurajarea editorului lor, acceptă mai degrabă asta decît tristeţea. Cea cu care s-a fortificat Benoît : beton. De luni de zile, trăieşte-alături de-o fantomă opacă, de-un taciturn a cărui tăcere este-un strigăt. Acest perpetuu absent ocupă-un loc de necrezut, în jurul căruia Hélène se-nvîrteşte, şi-mpreună cu ea, copiii, fără curaj dar nu fără batjocuri. Nu se poate abţine : marea suferinţă-a lui Benoît o face uneori să zîmbească. Mutra asta funebră, teatrul ăsta ! Te-apucă jalea să vezi un domn corpolent ca el smiorcăindu-se subt pretextul că redescoperă acestă veche Americă. Să-mbătrîneşti fără să fi pus capăt acestor febre ! Puştoaica asta, o greşeală de gust, o insolaţie atît de clasică, încît Hélène se miră : cum de ironicul ei tovarăş de-altădată s-a lăsat păcălit ? Nu găsea glume destul de răutăcioase cu care să-şi bată joc de moşii pasionaţi, şi uite că şi el la rîndul lui... Hélène moare de ciudă cînd se vede zdrobită de-un mecanism atît de comun. Poate (dar ea nu merge cu gîndul pîn-acolo, cum nici plimbările nu şi le face dincolo de cartierul ei de-o viaţă), poate că n-a-nţeles lucrurile decît pe jumătate ? Micşorează personajul în timp

ce micşorează suferinţa lui Benoît. Ea trăieşte la temperatură călduţă şi trebui' să vezi ce mutră face cînd rosteşte : căldură, febră. Plicticos cu băile de tandreţe e că adesea ieşi din ele şiroind de plictiseală.

*

* *

Cînd a trîntit uşa, fără măcar să strige, Benoît ştie, după ceva mat şi dogit, că nu-i nimeni acasă. Partida este pe jumătate cîştigată deci. E surprinzător parfumul de dulap vechi şi de gol cînd vii din stradă. Acest parter trage din pămînt o umezeală inimaginabilă, pereţii parcă-s plini de igrasie, tapetu-i coşcovit. Dinuntru auzi lumea cum merge pe trotuar, auzi vocile urcînd şi coborînd, mai ales noaptea, confidenţe, cuvinte pipărate, cînd trecătorii nu se gîndesc să coboare glasul pentru storurile astea lăsate. Urcă repede cele cîteva trepte care duc la dormitor — capătul unui apartament vecin negociat cu mare greutate, de unde plouă cît e ziua de mare gamele unor lecţii de pian. Ca să refaci un perete, ca să găureşti un tavan, te costă ochii din cap. Cînd te gîndeşti că e lume care se omoară după treburi de-astea, ciocăneală şi decoraţie interioare. Tare mult trebuie să-ţi iubeşti viaţa ca să ai viciul de-a o ambala într-un sipet de giuvaieruri ! Şi pe urmă, toate eforturile astea pe care trebuie totdeauna SĂ LE DUCI PÎNĂ LA CAPĂT : şantierele, meseriaşii, s-alegi culorile, să-ţi inviţi prietenii să bea în cinstea atîtui curaj. În fond, nomad. Abulic şi nomad. Între studentul care nu-şi făcea niciodată patul şi actualul locuitor din rue des Sources nici urmă de-mbunătăţire. Locurile, gesturile, totul îl apasă.

De sub nişte cearşafuri murdare a scos o valiză gen avion, kaki în degradeu. O deschide pe pat şi se-apucă s-aşeze lîngă ea, în grămezi ordonate, lucrurile de care-o să aibă nevoie. Merge de la pat la comodă, de la comodă la dulapul de haine, grăbit, transpirînd în ciuda răcorii de pivniţă, din casă. A suferit totdeauna de boala uitărilor şi-a scrupulelor. Cînd a-ngrămădit cu ce să călătorească două luni, rămîne pironit în poziţie de drepţi şi recapitulează. Şopteşte : pantofii, ciorapii, lenjeria... urcînd de la picioare la cap, fără să uite barba nici migrena, pilot care spune pe dinafară *check-list*-ul * înainte de-a-şi lansa avionul peste oceane, fată bătrînă maniacă, şi rîde de el, imaginîndu-se astfel, psalmodiind pomelnicul măruntelor lui comodităţi, aventurier pe care l-ar întrista să-şi uite izmenele, în timp ce trage cu urechea la zgomotele din stradă, pîndindu-le pe cele care-ar putea să-i vestească întoarcerea celorlalţi, sfîrşitul solitudinii lui hoţeşti, obligaţia de-a-nfrunta, jenat, cu valiza-n mînă, dezolarea agresivă a celor de care fuge.

*

* *

Această Marie nu ştie că el vine. Dacă-ncearcă s-o cheme la telefon n-o să reuşească. Sînt zile-aşa, cînd nimic nu funcţionează. Şi dacă-ar vorbi cu dînsa, cine-ştie-ce stîngăcii ar mai... Mai ales că ea o fi şi ieşit din casă. Se află, chiar în clipa asta, pradă a tot ce-o depărtează de amantul ei. Amantul ei : ce cuvînt caraghios. Pradă duşmanilor amantului ei şi care sînt soarele, vîntul. Pradă-acestei

---

* Lista comenzilor tehnice ale unui avion.

vieţi subterane (îşi închipuie Benoît) care-i adevărata ei viaţă, cu care n-o s-o termine de dragul lui, nu pentru că Marie n-ar fi sinceră, dar asta e, e-n forţa lucrurilor, soarele, vîntul — sau dacă preferaţi : tinereţea. Trecerea unui tip încolţit este un episod util în viaţa unei fete. Anii, copiii, tot ceea ce se preface ea că tratează cu dezinvoltură, în timp ce, de fapt, şi-a şi cîntărit neputinţa. Un uragan, dar trist. O pasiune, dar şuşotită. Pînzele, vara, pe lac, ţi-aduci aminte, unchiuleţule franţuz, bătrînul meu îndrăgostit ? Care-a fost lacul tinereţii tale ? De cînd datează hotărîrile tale invincibile, marile tale tentative de absolut ? Ţi-aduci aminte scena asta din *Regula jocului* *, în care Carette îi spune lui Dalio : Domnule marchiz, eu, cu femeile, n-am decît o metodă : să le fac să rîdă. O femeie care rîde e fără apărare, faci cu ea ce vrei... Metoda ta e mai degrabă Dezastru şi Patetism. Îmi povesteşti sufletul tău. DAR N-AI SUFLET, unchiuleţule. Te dă peste cap gîndul la O-fetişcană-care-i-ar-putea-fi-fată, bun, înţeles ; dar nu trebui' să confundăm aceste fermecătoare tulburări cu un suflet. Îţi depui precaut în mine tristeţile. E interesant, *nota bene*, mă instruieşte. Te văd trăind : prudenţele tale, viclenia ta, complezenţa ta — toate astea, fără bucurie, fără strălucire. Te instalezi sumbru-n remuşcări. Eu sînt păcatul tău : excelentă senzaţie, exact ce lipsea din pedagogia mea. Şi-apoi îmi dai siguranţă. Eşti ca un călător care-ar cunoaşte Bangkokul şi San Francisco şi care şi-ar prelungi totuşi şederea la

---

* Celebru film al lui Jean Renoir (1939), în care Marcel Dalio (n. 1900) interpreta rolul soţului ultragiat, Robert de La Chesnaye, iar Julien Carette (1897), pe cel al braconierului Morceau.

Yverdon : uite cine re'nsufleţeşte turismul în micile noastre persoane. Claude e formidabil la slalom, la tenis ; tu, tu te descurci onorabil la dezamăgire. Sporturi, ce mai ! Prima noastră seară, la Breuil, în casa ta oarecare, atît de tristă, atît de franţuzească, mi-ai făcut un număr grozav cu de toate. Rămăsesem cu gura căscată. Să dăruiesc un pic de gingăşie-acestui grav rănit, era inedit, un rol pe care narcisismul meu nu-l cunoştea încă. Pe urmă... bun, pe urmă să zicem că s-a amestecat şi inima un pic cam mult, acest mare muşchi indiscret, acest literator palpitant... Acuma... Acuma, vino repede, soseşte, aleargă, zboară spre mine. Fă-mi un cadou, o singură dată, o surpriză, un cadou mai trăsnit. Ştii, generaţia noastră nu-i tragică ! Tu m-ai învăţat să gîndesc pe generaţii, pe clase de vîrstă fiindcă descopăr cu-ncîntare cărţile pe care tu le ştiai pe dinafară cînd Hitler se cocoţa în Turnul Eiffel. (S-a urcat *într-adevăr* în Turnul Eiffel ?) Nu faci atîta tărăboi pentru un episod cam fără ieşire. Cam frumuşel ratat. Mai degrabă frumuşel, pentru moment ; mîine — ratat. Ştiu asta. O, Benoît, toate astea nu-s prea PASIONANTE, dar asta-i viaţa mea — a noastră — ce pot eu face ? Poate c-aş fi fost o eroină cu totul şi cu totul satisfăcătoare, disperată, sinucigaşă, dac-aş fi avut ocazia. Ca băiatul ăla din *Calul alb,* Michel cred, care-i doar un mărunt cîntăreţ la ghitară, un gigolo dintre cele două războaie, dar există-n el elanuri, un fel de cruciadă-năbuşită. Ar fi destul să-i dai o armură şi-un bidiviu. Şi-o cauză mare, da, bine-nţeles, vreun oraş sfînt de dezrobit. Poate asta m-a-mpins spre tine, la Breuil. Nu UŞURĂTATEA, scumpă lui Claude, ci sentimentul unei înrudiri între noi.

Şi ţie ţi-a lipsit doar o credinţă, o mare nebunie care te-ar fi dus departe de carcasa ta şi de neîncrederile tale. Cel puţin îmi place s-o cred. Am crezut chiar trei săptămîni, să mă ierte dracul, c-am să fiu cavalerismul şi Graalul tău... Iluziile mi s-au micşorat, ***Romanul Rozei*** * noastre n-o să fie altceva decît un roman roz (sau negru ? Nu, prea ai fi mulţumit ! Să zicem cenuşiu, roz şi cenuşiu sînt nuanţe pe gustul tău...) Povestea noastră n-o să fie-un Eldorado. Doar o legătură, un adulter, doar un secret oarecare-nfrumuseţat de mîngîieri tandre şi de cîteva lacrimi. N-am să-ţi port pică pentru asta. Numai că mă simt cam la strîmtoare-n viaţă. Înţelegi : din cauza a două-trei vorbe-n formă de cuţit, asta-i înc-o scrisoare pe care n-ai s-o primeşti.

*
* *

Iată-n ce ordine s-au înlănţuit evenimentele plecării, pînă-n clipa asta, la-ncrucişarea a două străzi, care poate-o să aibă consecinţe-ndelungate. După care, în orice caz, nimic n-o să mai semene cu ceea ce păruse că s-a desfăşurat cu minuţioasa nervozitate-a unei fărădelegi, lovitură bine pusă la punct, fără să lipsească nici măcar incidentul, panica scurtă care accelerează inima amatorilor de *hold up.* (Fiindcă-n asemenea poveşti iei totdeauna partea hoţilor, şi, la urma urmei, nu-i, oare, vorba chiar de-un furt, de rapida jefuire-a unei vieţi de alta, de-o devastare — sertarele răsturnate, urechea

---

* Vestit roman francez medieval de dragoste (1230—1240) scris de Guillaume de Lorris (1210 ?—1237/46) şi continuat de Jean Clopinel de Meung (1250—1305).

ciulită-a unui om cu faţa descompusă — comparabilă cu spargerea unei case prost păzite ?) Iată deci ordinea gesturilor.

A mai aruncat o ultimă privire-n jurul lui, cu valiza-ntr-o mînă şi cu impermeabilul pe braţ, cu cravata desfăcută, cu o ţigară cu cenuşa albastră nescuturată murdărindu-i haina, cînd se-apucă să coboare, cu ce vehemenţă ! treptele care duc în salon. În picioare, punînd jos doar valiza, a format numărul Mariei, care are douăsprezece cifre, ceea ce impune douăsprezece minuscule eforturi ale arătătorului, douăsprezece lente şi precise cercuri, descrise de-arătător, dar, de fapt, mult mai multe eforturi de atenţie, fiindcă uneori dispare tonul, semnalul Ocupat întrerupe mişcarea, uneori se face tăcere, în aşa fel încît Benoît rămîne-un lung moment înţepenit acolo,-n penumbra menţinută de storurile lăsate, apucîndu-l un tremurat de-a lungul picioarelor şi pe la şale, copleşit, extrem de fragil (în clipa asta, în care-ar avea nevoie de toată violenţa lui ca să-nfăptuiască dezrădăcinarea plănuită), aici, în locul de care fuge, dar în care-şi prelungeşte-absurd prezenţa, cu ochii aţintiţi asupra unor gravuri oferite-odinioară Hélènei de-o aniversare, cu ochii ţintă, un pic mai sus, la un desen făcut de Robert la şapte ani şi care fusese-nrămat cu mare pompă, cu ochii ţintă, mai departe, la oglinda aşezată deasupra comodei, oglindă-n care Benoît ghiceşte silueta de călător pe care doar umbra o-mpiedică să vadă-n ce hal e, răbdarea şi gesturile lui sau refuzul lui faţă de gesturi, această interminabilă oprire, tensiunea asta-ntre două acte la fel de dorite, la fel de posibile, acest supliciu la

care se supune-n tărăboiul şantierului vecin şi-n bîzîitul muştelor crispate.

A pus în furcă receptorul plin de ţiuituri, s-a dus la bucătărie, a deschis frigiderul, şi-a turnat suc rece de portocale-ntr-un pahar murdar care zăcea pe-acolo, s-a-ntors, a bătut în furcă şi,-ndată ce-a obţinut tonul, a-nceput să formeze din nou interminabilul număr, în timp ce cu mîna stîngă — azvîrlise impermeabilul pe jos — deschidea o sticlă de gin luată de pe sipet şi-neca-n alcool sucul în care plutea pulpa fructului. A băut totul dintr-o-nghiţitură lungă. În acel moment, un declic a eliberat cine-ştie-ce mecanism şi soneria a-nceput să răsune, acolo, în casa mare pe care n-o ştie decît din depărtare, dintre Lausanne şi Morges, între arbori şi lac, între cer, arbori şi lac — e cu putinţă ? — şi cu cît insista în van, cu-atît riscul devenea mare, ridicol. N-a promis că n-o s-o cheme niciodată pe Marie la ea acasă decît la orele stabilite ? La ea acasă, unde secrete şi prudenţe dau tîrcoale. La ea acasă, unde-aparţine restului vieţii ei. Dar n-a mai spus şi : cînd sînt la capătul peluzei, ştii, telefonul... SUNAŢI LUNG citeşti sub anumite numere în cărţile de telefon elveţiene şi sfatul ăsta l-a pus adeseori pe gînduri. Sunaţi lung. Nu se poate hotărî să pună receptoru-n furcă. Atunci ţîrîie soneria de la intrare. O dată. Încă o dată. Benoît se simte-ncolţit. Apelul pe care i-l lansează Mariei continuă să-i răsune, cu-o implacabilă răbdare, în ureche. Dar, la cîţiva paşi mai încolo, îndărătul uşii, cineva se enervează. Serafita ? Hélène ? Unul din băieţi ? Asta-i casa cheilor uitate. I-au văzut maşina, ştiu că e-aici. Un străin n-ar insista aşa. Au să creadă c-a ieşit un moment — ţi-

gările, ziarul — şi-au să-l pîndească. N-are nici o ieşire. Cine pretinde că „atunci eroul s-a apucat să gîndească Surprinzător de Repede ?“ În tăcere, Benoît se năruie. Pune, în sfîrşit, pe masă receptorul în care continuă să palpite acel fel de aşteptare, de-absurdă-ncredere, şi se-ndreaptă spre vestibul.

A deschis uşa aproape delicat ; hotărît să joace cel puţin cu seninătate scena iminentă. A găsit un tip înalt aşteptînd nepăsător, rezemat de perete, un tip în a cărui îmbrăcăminte şleampătă se percepeau două-trei urme de uniformă. Ţinea-n mînă plicul şifonat al unei scrisori cu taxă de urgenţă. S-a uitat la Benoît ca şi cînd ani lungi sau distanţe foarte mari ar fi făcut neverosimil *tête-à-tête*-ul lor. Ţinea ochii ţintă la fruntea lui Benoît, la tîmplele, la obrajii lui. A luat moneda-ntinsă, fără să clipească (privirea asta ce repetă-atîtea alte priviri, atîtea alte tulburări...), apoi a şters-o fără să spună bună ziua dar, după doi-trei metri, a părut să se răzgîndească, să ezite. S-a-ntors spre Benoît care, cu pleoapele lăsate, închidea uşa.

A recunoscut scrisul lui Molissier şi a vîrît plicul în buzunar, s-a-ntors în salon, a pus mîna pe valiză şi pe impermeabil, a plecat din nou spre intrare, s-a-ntors iar, a pus receptoru-n furcă, s-a lovit de fotoliu-n care stai cînd telefonezi, aproape c-a fugit spre uşă,

(toate astea, să nu uităm, la temperatura de fierbere, într-o asemenea stare de epuizare, încît lui Benoît i se pare că simte lîngă el prezenţa unui duşman real, vindicativ, îngerul negru menit să-l piardă, înverşunat, batjocoritor, pîndindu-i în fiecare clipă, de azi-dimineaţă, prăbuşirea, iscînd în

faţa lui obstacole, derizoriile şi disperatele bătălii în care curajul se uzează),

l-a plesnit în faţă o adiere de oraş pe care-a sorbit-o dintr-o suflare-a gurii lui deschise, peşte-aruncat în iarba galbenă a verii. S-a dus către maşină, a zvîrlit valiza pe bancheta din spate, şi-a smuls haina, s-a aşezat. A pus maşina-n mişcare sub ochii muncitorilor italieni. S-a strecurat în traficul din avenue Mozart, a luat-o-n sus pe rue du Ranelagh, pe bulevardul Montmorency : uite-ne. În dreptul străzii Raffet, acolo-l aşteaptă, sub singura formă pe care n-o prevăzuse, încercarea.

*
*   *

Un camion se pregăteşte să descarce nisip în faţa unui şantier. Circulaţia se opreşte. Două maşini o preced pe cea a lui Benoît. Simţi c-o să dureze. Capu-i e gol. Atenţia — ca fulgul şi dispersată. Acolo unde rue Raffet trece calea ferată a liniei de centură printr-un pod curb, două persoane care-şi plimbă cîinii stau nemişcate, uitîndu-se cum dă-ndărăt camionul. Unul din cîini, un roşcat înalt, întinde botul. Celălalt se-nfurie, latră. Mîrîiturile lui răguşite par că străpung în mod straniu un fond de tăcere. Oraşul a amuţit brusc. Pe cer se rostogolesc nori de-un albastru sumbru şi nori negri ; două stopuri stăvilesc torentele bulevardului Suchet ; din bena ridicată a camionului nisipul începe s-alunece cu un foşnet mătăsos ; o femeie traversează cu paşi mărunţi ca să pună o scrisoare-n cutia-nfiptă la marginea trotuarului. Apare Hélène.

*
*   *

...A privit-o Benoît aşa vreodată ? Inima lui Benoît o ia brusc razna. A observat-o vreodată pe Hélène ca-n această clipă — nu-şi aminteşte de-aşa ceva — cum este ea în adevăr ? Se duce sau vine din Bois de Boulogne ? iar starea ei de neatenţie este inimaginabilă. Ea, activa, solida Hélène, uite-o hoinărind fără apărare, dînd impresia că-n corp nu-i mai sălăşluieşte nici o nevoie, oprindu-se deodată ca cei doi domni, interesată ca şi ei, ai zice, de manevrele unei macarale şi-ale unui camion, Hélène gură-cască ! disponibilă ca şi ei, ca şi ei LA PENSIE, da, ce impresie de necrezut : brusc Hélène seamănă cu cucoanele alea pe care le vezi la Nisa, la Grasse ori vara-n staţiunile termale, curăţele şi singuratice, petrecîndu-şi după-amiaza la soare, cu faţa mută, supravieţuitoare ale unor catastrofe profunde şi neştiute. Şi chipul ei pare-mpăcat. Aşa deci, Hélène, după-amiaza... Hélène nu se mai uită la şantier. Se-nclină spre calea ferată (şinele lucind în decorul lor de rugină şi de pămînt, cu irişii taluzului înfloriţi). Nu, ci spre unul din cîini se-apleacă, spre cel care latră, spre cel furios. Numaidecît, javra se-apropie, vioi şi interesat, o miroase, şi-o onorează lingîndu-i mîna. Benoît o vede pe Hélène zîmbind cu seriozitate. Şi-aduce aminte : cîinele-ăcela — cît e de-atunci ? sînt zece, doisprezece ani — pe care-l adoptaseră, şi-ntr-o seară la Breuil... amintirea-i întoarce maţele pe dos. Hélène... Domnul bătrîn, gen de om bine, rosteşte cîteva cuvinte, cu pălăria-n mînă. Hélène se află-n fundul celei mai mari adîncimi a singurătăţii, al celei mai mari adîncimi a ignorării lui faţă de ea, al celei mai mari adîncimi a sălbaticei indiferenţe-a tuturor faţă de ea, al celei mai mari adîncimi a propriilor gînduri, iremediabil misterioase. Şi Hélène e la cheremul tuturor curentelor zilei, pradă hazardului viclean al străzilor. Ne gîndim vreodată la ceea ce sînt, în oraş, fiinţele cele mai apropiate, cele mai dragi nouă ? După ce trece prima sălbăticie-a dragostei nu mai încercăm să ne imaginăm gesturile celuilalt în absenţa noastră. A secat neliniştea, setea de-a bănui şi de-a şti. Apoi deceniile se scurg în această-ndepărtare-a inimii, în acest ridicat din umeri. Zece, douăzeci de ani. Pe vremuri, a pîndit-o pe Hélène lîng-o poartă, udat de ploaie, cu ochii ţintă la fereastra ei cu perdelele prost trase. A smuls-o-năbuşirii dintr-o familie. A-nvăţat-o plăceri cărora li s-a şters pînă şi amintirea. I-a recunoscut silueta-ntr-o mulţime, rîsul — într-un salon în care pălăvrăgeau douăzeci de persoane. A simţit cum îl apucau ameţelile doar cînd şi-i închipuia pe ceilalţi, pe oricare altul, bărbatul din noapte, necunoscutul care-ar fi-ndrăznit — pe vremea cînd nu-l boteza ironic Băiatu-n Bej, pe cel care pusese mîinile pe corpul Mariei. Marie ? Iar acum iat-o-ncadrată-n parbriz, în tăcerea-ncinsă, iat-o pe Hélène mai dezbrăcată decît în dragoste, mai dezarmată ca-n boală, ciucită pe podul liniei ferate de centură, consumînd un pic din viaţa ei ca să mîngîie-un cîine, în timp ce-ascultă neghiobiile unui pensionar, îngheţată, jignită, buzele ei formînd la zece metri de el cuvinte-a căror amărăciune el nu mai vrea s-o ştie. N-are să coboare din maşină. N-are să-şi sfarme elanul cu suflul pe sfîrşite al plecării. Dintr-o dată şi cu-o duritate fioroasă, îi poartă pur şi simplu pică Hélènei. Îi poartă pică pentru răul pe care i-l face, arătîndu-i-se-atît de slabă, la fel de slabă ca şi el, mai puţin teatrală, dar la fel de

slabă, şi pură, curată, ascuţită şi blîndă, scărpinînd cu unghiile căpăţîna-nduioşătoare-a unui căţel, întregul ei corp repetînd o eternă lecţie de demnitate, singură, vulnerabilă, ajunsă la acel moment al vieţii, în care femeile nu mai sînt pradă decît bolii şi umilinţei, singură, vulnerabilă — invincibilă. Atotputernicia Hélènei îl copleşeşte brusc ; şi slava ei. El n-o să zdrobească niciodată slăbiciunea. Hélène domneşte-asupra lui. Continuă să domnească-asupra lui şi-asupra posesiunilor pe care oboseala ei a renunţat să le apere. Mîine o să ocupe teritoriul pe care-l părăseşte el şi-o să fie — tristă şi hotărîtă — suverană. Orice-ar face el, ea are să cîştige. Are să-ngenunche totdeauna undeva ca să mîngîie-un cîine pierdut, ca să zîmbească unui copil, şi chiar şi cel mai stupid observator o să poată măsura mărimea puterii ei. Acum se ridică. Se pregăteşte să traverseze bulevardul Montmorency, după ce-au să treacă maşinile. Precede chiar lenta lor urnire din loc. Se strecoară pe lîng-o maşină lungă americană cu geamuri verzi. Grăbeşte pasul. Poate că — dar lui Benoît îi vine lumina-n faţă şi n-o vede — poate că zîmbeşte, poate că abia zîmbeşte (aşa e felul ei) vreunui lucru. Zîmbeşte ? Benoît nu prevăzuse asta.

*

* *

Pe Benoît îl pîndesc din toate părţile pumnale. Cel puţin aşa i se pare lui situaţia-n timp ce merge cu geamurile lăsate, spre bulevardul Exelmans. În jurul lui, adie-un pic de răcoare ce-ar trebui să-i facă plăcere la sfîrşitul zilei ăsteia cleioase. În loc de asta, frica-i asediază citadela. Mai întîi, să-n-

cheiem socotelile cu SFÎRŞITUL ZILEI, această expresie-optimistă. Judecînd după densitatea fagurelui citadin, este cam şase şi ceva. Miercurea asta de iunie nu şi-a epuizat toată muniţiile. Nici gînd. Bărbaţi şi femei au să intre-n altă piele, au să se spele, au să urce şi-au să coboare-n grabă scări, au să bea, au să mănînce. Începe-o paradă care face cît cea a birourilor şi-a paralelor. Gazdele au grijă cum să-şi plaseze musafirii. Au să se-aprindă lumînările-n sfeşnice. Are să fie-o explozie de lumină-n restaurantele cu terasă, la Boulogne, la Vincennes, pe malurile Marnei, în şlepurile pentru turişti, în rue Saint-Benoît, la Montsouris. În casele elegante, în care-ncepe să pătrundă parfumul peluzelor şi-al copacilor, femeile au gînduri la fel de moi ca şi trupul lor. Aiurea, unde viaţa nu miroase-atît de frumos, lumea face mîncare, curăţenie. În curînd, au să sune la uşi veri care-aduc buchete de flori ; lumea are să toarne apă de la gheaţă peste pastis *, are să bea bitter. Din clipă-n clipă, străzile-au să se umple de lume de la periferie, de coafeze, de agenţi de-asigurări, de dactilografe. Gara Saint-Lazare o să fie luată cu-asalt. Au să meargă spre restaurante izolate, au s-o ia cu maşinile-nşirate ca mărgelele pe aţă spre Rezidenţa Chiparoşilor, spre cătunul de la Crîngul-în-Floare. Copii stînd la mese-n sufragerii îşi termină problemele şi retroversiunile înainte ca Mama să dea la o parte dicţionarul şi să pună masa. Peste tot au să se deschidă ferestrele. Concertul de seară al aparatelor de radio are să plutească prin aer. Ai să vezi bărbaţi în că-

---

* Băutură aperitivă, specific meridională, un fel de rachiu de anason.

măşi rătăcind prin penumbra caselor. Mai tîrziu, cînd se lasă-ntunericul, haloul albastru al televizoarelor, repetat la infinit, are s-arate că ziua lunecă spre odihnă într-o mare gălăgie : muzică, bebeluşi recalcitranţi, farfurii trîntite. Atunci, are să-nceapă, furişă, impetuoasă, enervată de rîsete şi de şuşoteli aventura amoroasă-a serii. Să fie-un milion ? fete şi băieţi pentru care se lasă un întuneric fără seamăn. Au să se iubească aşa cum n-a mai făcut-o nimeni, au să-şi făgăduiască viaţa şi timpul, au să gîfîie cuvinte nemaipomenite, dezmierdări. În fundul maşinilor şi-al odăilor, în penumbra cîrciumilor, a parcurilor, a străduţelor, a cinematografelor, imensa armată a perechilor se pregăteşte să trăiască o seară unică, un fleac de eternitate, o coborîre febrilă spre îmbrăţişarea nopţii. Superbe toate astea. Jalnice, derizorii, tîmpite — superbe. Totul e dens ca o ploaie pe furtună, ca şi cînd s-ar rupe,-n sfîrşit, nori grei, ca şi cînd şoaptele şi suspinele s-ar preface-n umbra aceea despre care se spune c-ai putea s-o tai cu cuţitul, dar ar trebui să se spună c-ai putea s-o bei, să bei licoarea siropoasă şi-ameţitoare, alcoolul nediluat al lunii iunie, al tinereţii şi-al lunii iunie, tot ce simte Benoît plutind în jurul lui, acest abur al oraşului extenuat dar avid, care se pregăteşte pentru ultima zvîcnire, pentru-aceste cîteva ore de trăit care poate-au să fie singurele-adevărate, singurele care să te facă să freamăţi, să mori, ale acestei zile-năbuşitoare pe care-aceste ore au să dea iluzia c-o salvează. Ceea ce crezuse el că e sfîrşitul era doar un început. Va trebui să trăiască minut cu minut fuga. Va trebui să se descurce din jungla asta de remuşcări, de flori veninoase pe cale să crească din băligarul dezastrului său. Totul se-nalţă, creşte, crapă. Uitările lui. Refuzurile lui. Minusculele detalii ale evadării lui. Patronul care n-o să-i ierte nimic. Zeber şi ceilalţi care-i numără plini de răbdare punctele-nfrîngerii. Şi peste toate astea, peste toţi, mai puternică şi mai redutabilă decît ei toţi, Hélène. Hélène, a cărei imagine n-are să reuşească multă vreme s-o adoarmă, Hélène îngenuncheată, mîngîind inocenţa şi slăbiciunea. Hélène — în casa cu sertarele devastate, Hélène, care-o să fie nevoită să născocească pentru băieţi o poveste inutilă, Hélène care, din mîndrie, n-o să telefoneze nimănui, Hélène pe care n-o iubeşte, pe care-o iubeşte, pe care n-o să-nceteze niciodată s-o iubească, a cărei suferinţă-l răneşte şi-l îngrozeşte şi care, din clipa asta cînd are să simtă plecarea lui Benoît, o să trăiască numai cu umor, cu onoare, începînd şi ea o partidă pe care-o ştie fără ieşire. Ea o să cîştige victoria pe singurul teren în care cuvintele Victorie şi Înfrîngere nu mai înseamnă nimic.

Toate astea se ciocnesc şi se-nvîrtesc în Benoît. Acestui vag al zilei îi urmează o redutabilă vigoare-a imaginaţiei. Vede consecinţele fiecărei greşeli. Sordide flecuşteţe de vanitate, zgaibe care-l aduc în mintea copiilor : coaliţia jandarmilor şi-a belferilor. Îl judecă. Nu mai e un domn la volanul maşinii lui, ci păcătosul pe care-l ameninţă flagrant-delictul. Chef de-a implora indulgenţa tribunalului. Trebui să-nţelegeţi, domnilor, era atît de greu... A trecut ca melcul podul de la Garigliano. Tot ca melcul şi panta aceea unde cresc nişte copaci prăpădiţi, unde pavajele te zguduie, printr-un peisaj cu şantiere şi cu docuri, cu antrepozite care nu se mai termină. Urcă la pas spre bulevardele de cen-

tură. Cît vezi cu ochii totul este imobilizat. Spre dreapta, deasupra heliportului şi-a Issyului cenuşiu, cerul pregăteşte de pe acum miza-n-scenă în roşu şi negru a apusului. Unii şoferi au desfăcut ziarul peste volan. Cei mai mulţi, cu priviri atente şi triste, întîlnesc alte priviri atente şi triste. Maşinile au mici zvîcnituri, sughiţuri care le-mping cîţiva metri-nainte. Un miros incert vine de jos, de la motoare, de la ţevile de eşapament, o vibraţie murdară-a aerului, o ceaţă de gaze ori de miraj. În depărtare, se-aude claxonul unei ambulanţe. Ca mai adineauri, în colţul străzii Raffet, există totuşi iluzia de linişte. O iluzie de imobilitate şi de linişte. Dar informul animal fierbinte, omidă tentaculară, zumzăitoare, nu stă nemişcat. Se-ntortochează din stradă-n stradă, gîfîie, se tîrăşte spre vise cu seri şi cu păduri. Îşi crispează inelele, îşi contractă interminabila ondulare. Dacă-n clipa asta te-ai putea-nălţa, dac-ai putea scăpa de imaginea-ngustă a unei răscruci, de-nvălmăşeala asta de caroserii, de ţipetele unei harţe, cînd oamenii scot capul şi-o mînă din carapace, ai fi, mai întîi recucerit încetul cu-ncetul — aşa-ţi închipui — de tăcere. Ai sezisa încetul cu-ncetul sensul general al migraţiei, curentele ei, întîmplările ei neplăcute. Ai vedea unde-i buba, de unde curg umorile, ce face sîngele, încotro o ia, unde-o porneşte-napoi, unde se formează cheagurile. Ai descoperi poate cauzele, misterul ? Ai băga de seamă că-n momentul ăsta întreg oraşul îşi pierde substanţa. E-o asudare multiformă, viaţa care picură de peste tot. Ai vedea — cenuşii — străduţele pustii şi curţile, trotuarele pe care se desenează cerul şi infernul şotroanelor. Ai vedea, negre sau multicolore, dar mai ales împuţite, trepidante, străzile care drenează primele sîngerări şi le duc acolo unde-i zarva mai mare, unde vuieşte mulţimea de fiecare seară, unde bate pulsul bolnavului ; şi dacă pulsul s-ar potoli, oare-ar muri oraşul ? Poate că această exasperare-a inimii, toba asta funebră, voalată, este pentru milioane de oameni ultima dovadă că trăiesc ? Tăcerea i-ar lăsa-ncurcaţi, faţă-n faţă cu sufletul lor şi disperaţi că-l au. Căci nu mai ştiu că-l au. Pentru că i-au pus atît de bine pumnu-n gură, încît orice tresărire-a lui i-ar înnebuni. Benoît se uită la ei. Cînd oamenii umblă, trăiesc — strada, marile locuri triste unde se cîştigă o pîine — le descoperi o-nnebunire rapidă şi distrată. Jucînd acelaşi joc pe care-l joacă şi ei, poţi scăpa de frica pe care-o reflectă, poţi să n-o vezi, să nu-i vezi. Acolo,-n înghesuiala blocajului de circulaţie (e mult mai mult decît un blocaj, mult mai mult decît o-ngrămădeală de maşini, e-o anarhie, o duhoare, o resemnare), imposibil să nu suporţi spectacolul, să nu guşti din el. Eşti înconjurat de oglinzi. Atunci poate că se vădeşte utilitatea tuturor acestor lucruri şi-anume aceea de-a-l izbi pe fiecare de semenii lui, de-a-i impune fiecăruia o imagine răuvoitoare despre sine însuşi. Nu te lua drept un suflet neprihănit, o fiinţă făcută pentru fineţe şi pentru singurătate. Uită-te la ei : eşti tovarăşul lor, aproapele lor cel mai apropiat. Ai aceeaşi bărbie peste gîtul gîrbov. Aceiaşi ochi înfundaţi în pungi vinete. Şi-n adîncul sufletului tău, mă tem că aceleaşi calcule, aceeaşi sufocare de asfixiat. Marie a lor se numeşte Ginette sau Rose, Lucienne sau Monique. A, da, numele mici sînt urîte ! Vulgare, sugrumă poezia, diminuează visele serii. Seara-n care tropăi cu lumea, în care-ţi ocupi locul în furnicar, *„France-*

Soir"-ul sau „*Le Canard enchaîné*" împăturit pe banchetă, „gitanele", mapa, iar în minte — ce? Turma inimaginabilă şerpuieşte. Dinspre Operă spre Bagnolet, spre Lilas, spre Garenne, Juvisy, Malakoff, dinspre Étoile spre Le Pecq şi spre Le Vésinet, spre Chatou, spre Saint-Denis. Se revarsă peste toate numele astea de izvoare şi de păduri, peste-aceste flori, peste bătăliile astea, peste-aceste animale şi peste-aceşti sfinţi care-au slujit la botezarea locurilor ăstora de funingine şi de canon. Curge, nu ca sîngele dintr-o rană — delicioase comparaţii! — ci ca secreţia unei mucoase, ca puroiul unui buboi. Şi-n mijlocul tuturor acestora, tu, care nu te mai întorci în cele patru-camere-şi-baie ale morţii lente, la căminul paşnic, la soţia durdulie, tu, care-o ştergi spre efuziunile tale-amoroase, către surzenia şi orbirea ta amoroasă, după ce poţi fi recunoscut, după CE POŢI FI DEOSEBIT? Eşti banal ca o ciorbă. Eşti doar o supă de om, borşuleţ de melancolie şi de revoltă, dres cu minciună. Încotro te-ntorci nu dai de nici o nebunie de care să te-agăţi. În curînd, cînd ai să scapi din înghesuială, cînd ai să-ţi recapeţi autonomia şi luxurile tale — care constau în accelerare, depăşire, fredonat în timp ce-ţi mîi scula de douăşpe mii — în curînd ai să-ţi oferi înc-o porţie de lirism.

*
* *

(Exact la aceste cuvinte pline de alcool şi de vînt, în acest loc şi-n aceste clipe în care se-ntăreşte cimentul, în care toate rîurile par secate, exact acum îi ţîşnesc în minte imagini ale fericirii lui. De exemplu, Marie vorbind ca surorile prea frumoase

ale colegilor lui cînd avea el zece ani. Marie alergînd spre plăcere cu docilitatea jucăuşă de dinaintea Păcatului. Marie în ploaie, într-o dimineaţă cînd lacul era ceţos ca-n Bretania, agitat, fără margini. Şi-n hanul în care băuseră o sticlă de vin, Marie lăsase intenţionat, să-i atîrne părul ca unei Ofelii, dar ochii-i erau veseli şi-n timp ce tăcea, intenţionat, ascultînd bătaia unui ceas, Benoît îi vedea oglindind secrete fericite. Toate imaginile, în orice loc, în orice clipă — cei mai prăpădiţi, par să cheme imaginile — se pot înălţa ca zorile peste umbra perpetuă-n care se zbate Benoît. Cum sînt posibile acest du-te-vino, această coabitare-n el a-ntunericului şi-a luminii, a asfixiei şi-a vîntului? Scrupule, remuşcări, Hélène: suferinţa e sfîşietoare şi profundă. Marie: bucurie care explodează. Suferinţa şi bucuria sînt la fel de adevărate, vinovăţia şi inocenţa. Benoît se loveşte, se-autoflagelează. Dar, în acelaşi timp, se lasă-n voia celei de-a doua copilării a inimii lui. Fericirea lui e-atît de transparentă, în unele zile, încît privind-o, chiar şi Hélène l-ar ierta. L-ar ierta e puţin spus: uneori i se pare c-ar rîde cu el. Roger, Robert: ar putea s-o deteste pe Marie? Trăim într-un infern de-amărăciuni. Viaţa noastră-mprăştie-o duhoare. De ce? Dacă cedează pe unul din fronturi, Benoît are să se descurce. Viaţa era mai puţin sălbatică şi mai puţin pură decît fusese-n plan — asta e. Dacă nu cedează, dacă-şi iubeşte mai departe cei doi duşmani interiori, dacă rămîne agăţat de cele două maluri ale torentului pe cale să se departeze unul de altul, atunci e pierdut. Pierdut, sfîşiat.)

*
* *

...ai să-ţi oferi înc-o porţie de lirism. Ai s-alergi spre marea criză amoroasă a celor patruzeci şi opt de ani ai tăi. Frauda ta luminoasă, mierea trupului ei, îndrăznelile ei, vitejiile tale şi somnurile tale — dar putreziciunea e-nuntru, e-n maţe, Casanova. Tumoarea ta personală, colcăiala ta de larve. Plimbi de pe-acum un cadavru. Încet, ce-i drept. De-abia ai viteza omului care merge pe jos de vreme ce — uită-te — înconjurat de tipi care-şi şterg botul cu batista, n-ai ajuns încă la Bariera La Plaine, un nume-atît de frumos, de-ndepărtat, de nostalgic, e prea mare cinstea ! că s-a şi aprins neonul reclamelor de cauciucuri „Englebert" şi de carburant „Total" : viaţa, scumpule ! Seara şi viaţa.

* * *

Printre mutre, printre moace, în gloata aţipiţilor şi-a nesuferiţilor, o licărire : o pereche. Îmbrăţişaţi într-un mic „Renault" gri, nepăsători faţă de orice, sînt singurii care trăiesc împotmolirea asta ca pe-o oră de fericire şi de singurătate. Din cînd în cînd, datorită hazardului şi capriciilor şirurilor de maşini, „Renault"-ul lor o ia niţel înainte şi Benoît îi vede din spate cu capul aplecat, fata ţinînd o mînă pe umărul prietenului ei. Sau se află în dreptul lui Benoît, în această intimitate, în această apropiere stranie, şi fiindcă au chipuri atît de vesele probabil că şi chipul lui se luminează : se uită la el cu prietenie. La vîrsta lor... Benoît se lasă-n voie pe banchetă, aproape destins deodată. Are să vină şi ziua cînd o s-o termine cu-asemenea răni. Sau cînd are să vadă copiii iubindu-se fără să mai simtă junghiuri la stomac. Are să fie doar un spectacol frumos, suple-

ţe-animală, mîngîieri, toate astea de cealaltă parte a lunii. N-o să mai facă adunări comice de felul ăsta : ani + dorinţă + promisiuni + copii + oboseală = cît fac ? Dacă ştim privirea Mariei şi greutatea unei vieţi trăită-n proporţie de două treimi, aflaţi vîrsta căpitanului. Care este, de fapt, vîrsta căpitanului ? A amantului ? Nu mă mai joc ! Dar a iubitei ? Asta, căreia-i vede umerii arşi de soare, prin rochia de vară, n-are nici douăzeci. Amicul ei are fruntea măturată de şuviţe blonde, o gură tivită de obrăznicie, văzută-aşa din profil, atît de fină — şi vorbindu-i fetei cum vorbea la Trouville tînăru-n bej, cu buzele-n părul Mariei, atingînd-o, mîngîind-o cu vorbe-al căror sens n-are nici o importanţă. Totuşi, ţi-ar plăcea să mi le repeţi ! Îmi vorbeşti cu-atîta plăcere despre el. Niciodată nu te supără treaba asta. Amanţii recenţi dispută totdeauna campionate de memorie. Murdăria asta niţel pipărată aţîţă probabil niscaiva tăciuni. Încerc să-ţi impun măcar tăcerea asta. Să nu te-aud sărind de la mine la el, de la el la alţii, în dezordinea asta a numelor şi-a peisajelor, camerele, maşinile decapotabile, Italiile... Dacă te porneşti, ascult, ce să fac ? sîntem oameni civilizaţi, totuşi, aerul jenat a cărui putere mi-o cunosc, dar nici el nu te opreşte. Instinctul tău ghiceşte că aceste confidenţe mă sleiesc, da, dar mă şi excită. Găseşti cuvintele care pentru bărbaţi sînt lovituri de bici. Unde-ai învăţat ştiinţa asta ? Îmi jurasem să-nlătur ispita înjosirii voluptuoase la care colaborează un bărbat şi-o femeie cînd simt cum aţipesc de oboseală. Alături de tine capăt gust pentru-aşa ceva. Te privesc, te-ascult : o femeie dintr-o rasă nouă. Pentru tine, prescripţia anulează vechile mele sentinţe. Un sfert de veac ! N-o să

redeschidem vechiul proces. Mai bine să te cred inocentă. Vorbeşti de paturile-n care-ai fost iubită, de lecţiile de competenţă pe care le-ai primit. E vorba, fără-ndoială, de memoria unui înger, peste care-amintirile-alunecă la fel ca apa peste penele unei păsări ?

*

* *

Cum dracu fac ăştia ? Ca să suporte, ca să aibă un aer atît de voios. O parte-a problemei, admit, e fiziologică. Vara, de exemplu. Unii se bronzează, alţii fac băşici. Unii se descompun, alţii se patinează. N-ai ce-i face. La fel şi la pat, unde un anumit gen de dărnicii se datoreşte naturii mărinimoase. Dar restul... De ce nu m-am aclimatizat ? Locul, locul unde m-am născut şi de unde mi-e neamul este-un fel de Africă pentru mine. Prind în el baccili incredibili. Moravurile-acestui loc : barbare. Obiceiurile : de ne'nţeles. Aş fi putut vizita Iugoslavia, aş fi putut decora rue des Sources gen Ludovic al XVI-lea. Aş fi putut să am riduri adînci. De azi-dimineaţă mă-nvîrtesc în jurul acestui cuvînt : sufletul — zic SUFLETUL în lipsă de altă expresie mai comodă, şi se-nţelege-aproximativ ce-nseamnă. Ei bine, aş fi putut să-mi bronzez un suflet bun de frecventat. Frămîntări sociale, ameţeli spirituale. Închipuiţi-vă numai că toate depresiunile mele s-ar fi transformat în furie, s-ar fi-mpopoţonat cu vocabule nobile. Răul meu de viaţă căpăta sens, distincţie. Nu-mi rămînea decît să folosesc una sau alta dintre grilele propuse şi deodată rebusul era dezlegat. O dată lămurit asupra ideilor mele aş fi tras concluziile. Aş fi-mpărţit lumea-n buni şi-n

răi. Nimic nu-ţi ajută mai mult să trăieşti ca indignarea. Te uiţi la oameni, sînt organizaţi într-un fel formidabil de armonios : niţică religie, dar palavragie şi reformistă ; o societate pe care n-o accepţi şi n-o jefuieşti decît cu condiţia s-o destinezi cataclismelor revoluţionare ; expoziţiile de pictură ; căsătoria, pedagogia ; şi chiar şi bani în cantitate convenabilă. O prăjitură nu alta o viaţă ca asta ! Departe de mine tentaţia de a-mi bate joc de ea. Admir. Jinduiesc. Să mi se dea a zecea parte din inventivitatea necesară şi-am să-mi fac o maşină de trăit pe măsură. Plicticoasă, la cîrpăceala asta, e lipsa de gust. Trec prin faţa propriei prăvălii fără să intru. Da, e foarte rea treaba asta, n-ai de ce să te lauzi, dar tocmai ASTA voiam eu să explic : delăsarea, scîrba care-mi întoarce maţele pe dos în faţa tuturor vitrinelor ăstora doldora de mărfuri. Aceeaşi ca aici în mijlocul marmeladei ăsteia de maşini (aici, bine-nţeles, unde toată lumea o-nţelege şi-o-mpărtăşeşte), aceeaşi ca-n faţa fumurilor lui Molissier, a ambiţiilor lui Zebră, a sentimentelor frumoase-ale băieţilor mei, a mîndriei Hélènei, a Politicii de Investiţii a Patronului. Aceeaşi peste tot, ca şi cînd toată această hrană a vieţii, cea terestră şi cea eterată, cea estetică şi cea afectivă, cea profesională, cea amoroasă, cea mondenă n-ar putea să mai stîrnească-n mine decît acest spasm, această contracţie de bătaie de joc şi de dezgust. Mă plimb în vidul ăsta pe care l-am făcut în mine, fără să reuşesc să cred în el. Un mic resort, undeva, stricat. Rezerva de forţe, undeva, epuizată. Trebui' să existe-o explicaţie, ceva fizic, ceva concret, ceva care se cîntăreşte şi se măsoară, altfel nu-i de-nţeles. Atunci, mă plimb în mine şi caut. Spărtura. Fisura

pe unde s-a golit totul. Asta are un nume. Trebui' să existe-ntr-un nomenclator undeva, trebui' să fie analizată, poate chiar tratată. E-o boală-atît de evidentă ca şi cînd mi-ar afecta corpul, oasele, ochii : cataractă, de vreme ce nu mai văd nimic, o caşexie *, o epuizare de vreme ce interiorul meu moare de inaniţie şi de uscăciune. Uneori, seara,-ndrăznesc să stau de vorbă cu Hélène — cel puţin îndrăzneam, între noi s-a lăsat tăcerea. Atunci îmi găseam cuvintele. Mutul se vedea brusc în fruntea unui cortegiu de nuanţe cu care să explice inexplicabilul, absenţa asta care s-a săpat în el, oboseala asta faţă de orice, şi care, totuşi, nu e renunţare, de vreme ce se zbate, încearcă să se-nece-n tinereţea Mariei, în impetuozitatea ei, ca şi cînd violenţa valului ar putea atinge viteza-năbuşirii. Căci să te-neci în plăcere înseamnă tot să te-neci, înseamnă să-ţi fugă pămîntul de sub picioare, să scoţi un ţipăt pe care-l astupă apa, să cedezi impetuoasei îmbrăţişări, lichidei, verzii, adormitoarei îmbrăţişări.

*

* *

Vîntul a bătut două-trei rafale peste fierăraie şi peste beton, căutînd ce să strîmbe sau să-ncovoaie, pe urmă, dintr-o dată, a-nceput ploaia. Cade-n plezne răsunătoare peste caroserii. Sînt momente de repaus — atunci, picăturile se desfac în stele mari şi-auzi ştergătoarele de parbriz repetînd un cuvînt complicat — urmat numaidecît de vijelii. Îţi vine

* Boală manifestată prin slăbirea întregului organism şi printr-o insuficienţă funcţională a unor organe.

să rîzi. Îţi vine să rîzi spre apa furtunii, spre revărsarea cerului. Dar înţelegi repede că nu-i vorba decît de căldură sub altă formă (apa-n care s-a fiert, cum spun cărţile de bucătărie). Aburii acoperă geamurile maşinilor, îi ştergi cu dosul palmei, faci o mîzgăleală transparentă ca să vezi lucind caroseriile.

Îndrăgostiţii din dreapta au rămas undeva-n spatele unui camion olandez. Benoît vede cum trec încet alte feţe, alte cefe. Acum, între maşini pluteşte ceva ireal, de acvariu, iar oamenii se privesc unii pe alţii, cu gura deschisă asupra unor cuvinte sau asupra rîsului, mai străini ca nişte peşti. Benoît încearcă să se strecoare pe rîndul exterior, în care lumea mai alunecă-ncet spre-acele adîncimi de umbră sub poduri, acolo unde-ncetează darabana furtunii. Vede poliţişti pe motociclete, cu impermeabile negre umflate, cu cască-n cap, capul pe care parcă şi-l proptesc în ploaie, mergînd în sens contrar cu traficul de pe partea cealaltă, într-o nebunie de sirene şi de „licurici". Apoi, totul se opreşte.

Încetul cu-ncetul, oamenii — cei pe care i-a surprins paralizia sub pod — coboară cîte-un geam, se-apleacă, ies apoi din maşini clătinîndu-se, ai zice că niţel beţi, sau încep să se uite-nainte cu gestul cunoscut — o mînă pe portieră şi-un singur picior jos — gest pe care-l reinventează la fiecare blocaj de circulaţie. Îşi vorbesc. Vezi cămăşi cam murdare, pantaloni făcuţi macaroană. Benoît stă jos. Evită să se ridice sau să-ntoarcă privirea. Nu-i nimic de văzut decît cele două valuri de maşini în faţa şi-ndărătul podului, tipi în picioare, care se interpelează, nimic de respirat decît gazele-albastre stă-

tute. Atunci nu-ţi rămîne decît s-aştepţi, să te blochezi pe de-a-ntregul aşa cum la durere strîngi din dinţi, cum juri la durere că te ţii tare, c-ai să treci greul crizei, c-ai s-aştepţi să-ţi revii fără să te plîngi, cînd viaţa o să devie din nou tolerabilă. Fără-ndoială că ploaia a-ncetat brusc, deoarece, chiar aici, în penumbră, ajunge reflexul unei lumini care-l face pe Benoît să se ridice. Iese, umblă. Şoferii şi-au oprit aproape toţi motoarele şi-un suflu răcoros trece de-a lungul tunelului. Un tip se-ntoarce-alergînd spre maşina lui, agitat. S-a dus în recunoaştere. Ştie ce ne blochează : un accident, un carambolaj, o ciocnire : gravă ? a, da, foarte ! fierăraia răsucită, caroseriile, picioarele strivite, un bomfaier, o lampă de sudură (asta s-a petrecut departe de-aici, iar insul n-a văzut nimic, bine-nţeles), au de aşteptat un ceas, uşor pe timpu' ăsta şi cum vreţi ca EI să treacă ? ca EI s-ajungă la locul...

*

* *

...la locul Morţii. Asta e cuvîntul care trebuie rostit, de ce mai caută altul ? Bunăvoinţa, prodigioasa inventivitate-a morţii care izbuteşte să facă nişte maşini aproape imobile să se precipite una peste alta, să se-ncordeze, să se cabreze-ntr-o-nfruntare de cai furioşi, să recadă-n bubuit şi-n ţipete peste carnea pe care-o strivesc... E nevoie de viciu şi de ingeniozitate pentru asta ! Benoît se-nfioară. Ca toată lumea, întinde gîtul într-acolo, spre-acel loc dintre pereţii de ciment cenuşiu, în hîrîiala enervată a supapelor, în răsfrîngerile de cer şi de apă, unde loveşte soarta. Întinde gîtul. Ciuleşte urechea.

Trage cu coada ochiului. Ca şi cînd ar putea ajunge pînă la el, acoperind vuietul oraşului, gemetele şi parfumurile morţii, ecoul îngheţat al ciocnirii.

Se discută. Bărbaţii folosesc expresii competente. Femeile-şi duc mîna-n păr. Un băiat spune Înţelegi, dragul meu... căci există şi-o tutuială a morţii, o ancestrală camaraderie pe care momentul, aşteptarea, acest fel de convoi imobil o accentuează, ca pe-o evocare războinică. Benoît a făcut cîţiva paşi către Porte d'Orléans şi către-autostradă, care însă i se par derizorii, şi se-ntoarce. Pe terasament între cele două culoare-ale bulevardului, unde creşte-un pic de iarbă, nişte femei bat pasul pe loc, cu sandalele lor de vară fleaşcă de apă. La radio-urile maşinilor scîrţîie-o muzică de jazz. Nişte tineri rîd, îmbrăţişaţi. O geană de soare-nveseleşte tranşeea de piatră. Toate astea durează. Benoît s-a rezemat de „Peugeot" şi fumează, indiferent acum la răceala ploii şi-a metalului renunţînd — uşurinţa lui de-a renunţa, permanentul lui Da ! — la orarele fixate, la speranţa de-a ajunge astă seară la destinaţie. Fumează. Se străduieşte cu-aceeaşi uşurinţă să nu reflecteze şi să nu se uite-n jurul lui. E nevoie de-un zgomot de ceartă, din partea unde lumea ar vrea să avanseze, dintr-acolo de unde se-ntorc bărbaţi cu aer visător, ca să-l vadă venind spre el pe tipul ăsta-mbrăcat în gri.

Pînă mai adineauri nici măcar nu-l remarcase. Un bărbat la volanul unei maşini ieftine, stînd lîngă o femeie mai degrabă-n vîrstă : acuma, cînd bărbatul se-apropie, Benoît nu-şi mai poate lua ochii de la el : are-un mers amplu dar absent parcă ; un mers care ignoră obstacolele şi totuşi omul pare intens preocupat de altceva. Cînd ajunge la maşina

lui se-apleacă-nuntru şi rosteşte cîteva cuvinte cu jumătate de glas. Apoi se-ndreaptă şi-ai zice că descoperă locurile. Ba chiar, în timp ce priveşte-ngrămădeala de maşini, o licărire de-amuzament îi flutură-n treacăt peste trăsături. Mai ales ele, trăsăturile, îl pasionează pe Benoît : un chip alcătuit din oase şi din umbre, brăzdat de calm. Un chip irigat de sînge puţin, controlat, pe care nici căldura, nici ploaia nu par să-l fi alterat. Bărbatul îşi pipăie buzunarele, iar Benoît îi întinde pachetul lui de ţigări. Primeşte-n schimb o privire iute şi cenuşie, luminată numaidecît de-un zîmbet. Zîmbetul — scurt şi el. Bărbatul se-nclină spre brichetă oferind flăcării, cu mîna făcută căuş, o protecţie uşor demodată. Un gest izvorît din vîntul şi din noaptea unui război, a unei vieţi de prudenţă sau de recluziune. Se reazimă şi el de maşină, tot atît de nepăsător ca şi Benoît faţă de pete şi de apă, tot atît de la largul lui în tăcere. E-nalt, iar un pulover cu guler rulat îl face şi mai slab. Priveşte oamenii gesticulînd şi chiar o pereche cufundată-n abisul sărutărilor, aşa cum ascultă comentariile, frăţeşte, deşi de la mare distanţă. Care-i secretul unui chip, se-ntreabă Benoît ? De ce depinde liniştea sau demnitatea pe care-o exprimă ? Uite poate prima fiinţă omenească pe care-am întîlnit-o de azi-dimineaţă. Nu-ntîlnisem pînă-n clipa asta decît mutre de nemernici sau de şmecheri. Dacă aparenţele nu-nşeală, omul ăsta are profunzime, o admirabilă reculegere. Se află aici într-o situaţie caraghioasă, ca noi toţi, şi-ţi vine să te uiţi la el ca să-nveţi să te porţi. E cu mintea-n altă parte ! Bărbatu-n gri îşi uită mereu ţigara : fie-ntre buze, fie-ntre degete. Cucoana din maşină s-a-ntors ; bărbatul se

duce spre ea, îi vorbeşte. Face un semn de negare. Se-ndreaptă şi-i spune lui Benoît : nu mai era, într-adevăr, nimic de făcut. În jurul lor enervarea se acreşte. Izbucneşte-o ceartă din cauza unei maşini cu frîna prost pusă, care-a lovit altă maşină. Se-aud înjurături. Benoît, pe care furia din jur îl bruschează lesne, se uită la dezlănţuirea de-acum fără să-i pese. Vecinul lui ascultă şi el, priveşte, însă mîinile lui par gata să rişte un gest, buzele i s-au întredeschis. În sfîrşit, în momentul cînd de la vorbe s-ar putea ajunge la bătaie, se-ntoarce spre Benoît : trebui' să-i înţelegem, zice el, moartea... Îşi lasă fraza-n suspensie, melodioasă, şiroind de indulgenţă. E cam prea mult. N-am să mă las totuşi dus de genul ăsta de popă travestit în burghez ! se gîndeşte brusc Benoît. E prea ieftin trucul cu inocenţa, mîinile lungi şi slabe, pleşuvia în formă de M mare. Dacă toţi proprietarii de priviri transparente şi-ar oferi viaţa interioară să te uiţi prin ea, unde-am ajunge ? Ăsta trebuie să fie tipograf, cu capul plin de idei anarhiste, cu o cultură cam halandala, cu himere. Sau profesor de gimnastică şi cu neplăceri pulmonare. Întîlneşti de ăştia la Leysin, pe lîngă ultimele sanatorii. În fine, nu cu ochii ăştia, să fim sinceri... Benoît continuă aşa, nervos, hotărît să calce-n picioare personajul cu mutră incomodă, care trebuie să-i fi vorbit, căci iată-l manifestînd o oarecare curiozitate. — Puţin le pasă ! se răsteşte Benoît, brutal, cu voce-aproape joasă. Le faceţi prea multă cinste. — Credeţi ? întreabă domnul în gri. Sînteţi atît de sigur ? Din cuvintele lui a dispărut orice fel de muzică. Are-un aer ne'ndurător şi dezolat. În momentul ăsta, precedată de motocicliştii de-adineauri, o ambulanţă îi depăşeşte pe culoarul paralel,

atît de repede cît îi permite circulaţia pe care cu greu o croiesc sirenele şi ţignalele. În trecere, din cauza unei perdele prost trase, ghiceşte o mînă ridicată care ţine-un flacon de unde se prelinge un tub moale. Un zvîcnet însufleţeşte triplul şir de maşini. Fiecare-aleargă la volanul lui. Mînecile sînt suflecate, ţigările — lipite de buze. Nişte nerăbdători au şi-nceput să bată-n claxoane fiindcă motoarele, încălzite sau năclăite, pornesc încet. Tipu-n gri e scuturat de-un acces de tuse — s-a dezlănţuit dintr-o dată duhoarea — şi se reazimă-o clipă de maşina lui. E singurul care mai stă aşa-n picioare, în penumbra tunelului. Îşi aruncă spre Benoît privirea palidă, însă reflexele parbrizului îl împiedică să ştie dacă a mers la ţintă. Atunci, schiţează un vag salut şi se retrage. Maşina se lasă cînd se reinstalează el şi patinează un moment. Apoi, făcîndu-se loc la dreapta, Benoît se mişcă din loc dintr-un volan şi-o ia-nainte.

Serviciul de ordine împinge valul maşinilor spre rambleu. Urmează o strangulare. Acolo unde s-a produs accidentul se merge la pas. La pas : viteza asta îngăduie priviri lungi, lacome. Un jandarm dă din mîini imperios. Bocancii lui calcă-n sîngele incomplet spălat de furtună. Şina de metal, care mărgineşte şoseaua, pare că s-a arcuit cu-o moliciune-nduioşătoare, pentru-a primi-ntr-un fel de leagăn această-nvălmăşeală de unghiuri ascuţite, de sfărmături şi de răsucituri spre care sînt ţintiţi toţi ochii. Din rămăşiţele maşinii mai curge un pic de benzină care — amestecată cu ploaia desenează pe ciment nişte unde ca de moar. Un motiv multicolor se-aşterne astfel pînă la cele două forme culcate sub pături brune. Se vede şi-un pantof, un

balerin roz murdar de noroi. Şi nişte hărţi Michelin. Vocea unui jandarm ciocăneşte-n capul lui Benoît în timp ce trece ; ţipă : mai repede ! Mai repede ! însă e imposibil să accelerezi. Un balerin roz. În ciuda acestei scene, a motocicletelor, a cizmelor, a căştilor şi-a sîngelui de pe jos, poate din cauza-ncetinelii şi-a tăcerilor, din toate astea se degajă o mare gingăşie. Cuvîntul e oare sacrileg ? Soarele orizontal al serii iese dintre norii-ntunecaţi. Ce stranii sînt mutrele astea de la portiere, îmbătrînite cu zece ani. Oamenii au nevoie de spectaculoase chemări la ordine. Îi vezi cum îşi reiau cu părere de rău poziţia şi cum se-ntorc spre drumul unde un pic de spaţiu gol le vorbeşte de viteză.

*

* *

Era o vreme cînd Benoît binecuvînta frica aceea care le trece călătorilor prin măruntaie cînd văd tablă turtită. Ea-i permitea să-i depăşească, zece minute de-ncetineală-nsoţind inevitabil reflecţiile profunde. Uite că astăzi e rîndul lui să-i fie frică. Gesturile-i şovăie, vederea ezită. De abia a trecut furtuna, că seara a şi-nceput să se-ncălzească. Benoît controlează inutil cadranele tabloului de bord ; încovoaie umerii cînd o maşină care-l depăşeşte îi împroaşcă maşina cu apa din băltoace ; are impresia că e rănit la ochi cînd îi ţîşnesc în retrovizor semnale de far. Ce-a mai rămas din vechile petreceri ale călătoriei, de pe vremea cînd se juca cu corpul lui ? Vechea alianţă e-anulată. Din plăcerile trecute iese totuşi la suprafaţă cea de-a nu se gîndi la nimic altceva decît la drum. În clipa asta poate că Benoît nu-şi mai cunoaşte motivele călătoriei. E preocupat

doar de dorința de-a-și salva pielea de stropituri și de țîșniri. Comică frica asta. Te-ntrebi totdeauna ce-i aceea să-mbătrînești ? ei, bine, asta e, exact asta : o slăbiciune a corpului în ceasurile delicate ale vieții, stîngăcia și uitarea domnind acolo unde-odinioară vioiciunea aranja totul. Și, totuși, se ține bine. Cei care merg în stînga lui îi văd fără-ndoială — o, mutra asta a femeilor ! — profilul încruntat al incomozilor, al ălora la pas. Se face umbră. Ploaia revine-un moment și-o dată cu ea acea vicleană alunecare a roților, acele derapări surde, cu foșnet de mătase, cu zgomot de seară, căci iluziile astea de-naripare aparțin începutului nopții, cu frîne bruște fiindcă te vezi percutînd fundul unui camion care se bălăbăne la două sute de metri înainte. Cînd zărește proașca publicitară a unei stații de benzină, Benoît o ia spre dreapta și se oprește sub lumina puternică. Din mașini cu număr de Anglia sau de Olanda sar gazéle cu genunchi fragezi. Un vînzător de la pompa de benzină, în salopetă neagră, se uită la ele, ștergînd parbrizele. Un bărbat îi duce măreț nevesti-sii o ceașcă din care ies aburi de cafea. E ora opt. Niște puști zgîlțîie fliperul cu mărunțiș. Un cîine latră, se-ntoarce spre stăpînii lui și iar latră. Viețile lor... Se etalează o clipă în mirosul pădurii apropiate, în vuietul mașinilor care trec, vocile de-aiurea care spun fleacuri, accentele. Nu mai sta așa prăbușit. Nu-năbuși în tine bătaia asta care-nseamnă că forța ta se-ncăpățînează. Pe vremuri îți plăceau haltele astea-n cursul zilelor, clipele astea-n care orice frivolitate se risipește, orice violență, spre-a face loc secretelor să iasă la suprafață. Respirai adînc. Parc-ai fi trecut pe lîngă un zid în spatele căruia miroase-a iasomie. Astăzi, de

ce să-ți fie teamă de ele : viața profundă e făcută numai din asemenea senzații care nu-s cu-adevărat fericire — prea multă amețeală — dar ajută călătoriei noastre. Sînt ca pietrele-ntr-un torent : ne-ngăduie să-l trecem. Oamenii. Privește-i : ce simplu e totul pentru ei. Băieții au gîturi lungi pe care părul ca puful pare mai deschis decît pielea. Surorile lor vehiculează o inocență venită din Nord, animalitatea lîncedă și rece care te zdrobește. Opacitatea asta de pe chipuri, sănătatea asta nu-nseamnă liniște ? Poate nu știu că acest moment prelungește-o clipă fragilă și perfectă, o notă-naltă ținută la nesfîrșit, care se va sfărîma. Poate că nu percep nimic, nimic din cerul violet și roșu, nimic din pădurea udă, nimic din pofta care dă tîrcoale-n jurul fetelor cu ochii palizi care-s cu ei ? Ridică-te. Ia de la barul automat un pic de cafea. Cere să-ți facă plinul de benzină. Nu te uita la cei care sînt ÎMPREUNĂ, la complicitatea lor, la rîsetele lor. Tu ești singur, nu uita. Respectă-ți legea. Nu oscila-ntre două imagini ale tale. Nu face pe cerșetorul, postat la marginea unor vieți care nu ți-ar trebui.

*

* *

Somnu-i cîntă la ureche. Vara nu se hotărăște să pătrundă-n noapte : lumina farurilor e mîncată de umbra asta incertă. Noaptea nu-i niciodată neagră, se gîndește Benoît. Uneori — roșiatică sau galbenă, alteori — cenușie. Cenușia este cea mai primejdioasă. Fiindcă atunci auzi cîntecele singurătății, poveștile-acelea monotone pe care ți le istorisesc visele înainte de-a se-ngreuia. Manipulează

fără-ncetare butoanele radioului, dar vorbele-l irită, muzica-l leagănă. Călători puternici vin din adîncul umbrei, azvîrl cîteva ordine luminoase, trec într-un vîrtej de aer în care maşina tanghează. Acum cinci luni, iarna trecută, Benoît a făcut tot drumul pe-ntuneric. Nu-şi mai permisese plăcerea asta de pe cînd avea douăzeci şi cinci de ani, de pe vremea cînd fura două zile de la birou pentru simulacre de pasiune. Pe vremea ceea, fiecare minut conta. Pleca din Paris la zece. Pe-atunci te opreai la bodegile pentru camionagii, iar drumurile erau sinuoase şi pustii. Îi plăcea ca din ceaşcă-n ceaşcă de cafea să-şi asculte inima bătîndu-i mai tare. După care, urma un pic de soare şi de minciună cu ochii-ncercănaţi ca de dragoste. În februarie, totul a-nceput din nou. Era ca altădată, neschimbat. Dar acum mergea spre Marie cu asprimea-nverşunată a vîrstei, iar acum pasiunea durea. Iarna golise drumurile. Între Dijon şi Dôle intrase-n zăpadă. Neaua şi nisipul scîrţîiau sub cauciucuri. Nu-i venise ideea nici să derapeze, nici să moară. Mîncase brînză stropită cu vin alb la poalele munţilor Jura, în zorii de bură care se ridicau deasupra Genevei. Urmarea fusese mai puţin triumfală. Sînt totuşi aceiaşi ochi, se gîndeşte el, aceleaşi mîini încleştate pe volan, dar unde e harul ? Nu trebui' să se mai gîndească la iarna aceea. Totul a fost prea năvalnic, prea tandru. Uite,-nţeleg, duc toată oboseala iernii cu mine. A trebuit să merg toate lunile astea cu maşina spre Marie. Aproape două anotimpuri, e-o călătorie lungă, mult mai obositoare ca o noapte. Ar fi timpul acum să mă odihnesc un pic. Să dorm. Doar o clipă, o clipă scurtă, scurtă. Oboseala mea e-atît de

rugătoare, încît poate că o singură secundă de somn insondabil ar potoli-o. Aici, unde-autostrada e-atît de lungă, atît de dreaptă, atît de lungă, pot să-nchid ochii de vreme ce-aud fără-ncetare soneria de alarmă, sirena rapidă a pompierilor, anunţul unui incendiu într-un depozit de cauciucuri. De ce au depozitele de cauciucuri tendinţa asta să ardă ? Cauciucuri ! Încercaţi să daţi foc unui cauciuc. Un cauciuc merge, se-ncinge, derapează, scrîşneşte, dar să ardă...

N-o să ştie niciodată cum s-a-ntors maşina pe şosea. Trebui' să fi alunecat pe nesimţite spre marginea neasfaltată, să se fi hurducat violent — şocul l-a trezit pe Benoît — şi să fi revenit pe asfalt în urletul ăsta al roţilor. Mîine, oamenii-au să dea din cap, cînd or vedea virgulele negre pe care sigur le-a lăsat cauciucul. Lui Benoît îi tremură-amîndouă mîinile. Sîngele-i năvăleşte cu pulsaţii grele în craniu. Acul indicatorului a căzut la cincizeci. O maşină-l depăşeşte-ntr-o dezlănţuire de claxon. Fără-ndoială că l-au văzut de departe mergînd în zig-zag. Mai întîi să impună imobilitate mîinilor şi tăcere acestei rumori asurzitoare din el. Să mărească un pic viteza. Cînd vede panoul albastru cu un *P*, Benoît ridică piciorul de pe acceleraţie. Deschide geamul şi vîntul îl înfioară. Maşina se opreşte de la sine. La douăzeci de paşi mai încolo, unii mănîncă, stînd ca la restaurant, în jurul unei mese pliante pe care arde-o lampă electrică. În noaptea caldă, între boschetele locului de parcare în care coşurile de gunoi par babale-ntr-un port, totul devine ireal, necuviincios. O voce strigă : asta să i-o spui lui mutu', Georges ! Lui mutu' ! Şi

rîsetele nu se mai opresc. Benoît stinge farurile. Nici nu l-au văzut.

*

* *

Amintirile tuturor opririlor, ca asta, la marginea drumurilor se confundă. Există unele solitare, altele care te pun pe gînduri, în tensiunile astea de bătălie, care desfigurează viaţa. Unele istovite sau vesele, plecările-n vacanţă, pe vremea cînd Robert şi Roger erau doar nişte băieţei. Pe vremea cîinelui, ce comedie mai era, cu lesa legată totdeauna de bara din faţă, cu frica lui Robert care da din picioare, cum se-apropia o maşină. Puţine flăcări înalte se ridică dominînd memoria lui Benoît. Acest foc moale e, oare, o familie ? Acest freamăt la suprafaţa unei ape neameninţate de nici o agitaţie ? Benoît iese din maşină pe furiş. Altfel mîncăii de colo l-ar lua drept vagabond, derbedeu. (Îndată ce un om SE OPREŞTE, constată Benoît, el devine suspect. Imobilitatea — suspectă ca tăcerea.) În jurul mesei de camping se-nfulecă zdravăn. Lampa aşezată la mijloc, între farfurii, aruncă reflexe albastre. Aşa încît, vezi feţele hilare, dar mai degrabă cadaverice, ale mesenilor, cu gurile căscate. Cînd lui Benoît i se face lehamite să se mai uite la ei, se strecoară fără zgomot, pe furiş, şi se uşurează pe un copac. Oprirea asta, pentru ce ? Minutele-astea petrecute ca să contemple, pietrificat, patru tipi în vacanţă, care se-mbuibă, pentru ce ? N-a-ncercat să doarmă şi, totuşi, abia întors pe drum, o să-l apuce somnul. Dar asta e : de azi-dimineaţă nu face altceva decît să se oprească, s-aştepte, să pîndească. Ai zice că se pîndeşte pe sine însuşi. Tocmai după asta — după

felul ăsta de-a ciuli urechea asupra lui însuşi ca deasupra unei fîntîni în care-ai aruncat o piatră — deosebeşte zilele de neant de zilele de viaţă. Astăzi e un interminabil neant, dar scuturat de friguri. Grozavă treabă frigurile-astea ! Putrezeşti foarte bine şi cu tresăriri de febră. Acum nici şase luni, orice gînd legat de Marie era ca un tufiş des, foşnitor. Astăzi, Benoît luptă ca un atlet epuizat. Totul e slăbănogeală şi sărăcie. Se oprise — cînd ? în primele zile ale lui martie ? — într-un parking asemănător cu ăsta, mărginit de tăbliţe şi de coşuri de gunoi. Era o dimineaţă de acru sfîrşit de iarnă cu unde-nsorite. Totul era încă posibil. Asfixiatul nu discută oxigenul, îl aspiră. Atunci, se ducea la Marie, în Oberland. Marie petrecea o lună acolo, la o familie. Urca spre ea ca spre lumină şi spre vînt. Se plătesc scump idealismele astea. O găsise blondă şi brună, cu pielea colorată de soare. Doar ochii-i păreau blînzi în pielea argăsită a iernilor celor bogaţi.

În dimineaţa dintîi ţinuse s-o însoţească. Toată lumea rostea nişte nume nemţeşti imposibile, numele pistelor şi-ale restaurantelor. Stăpîna casei, o codoaşă cu idei largi, zicea : iubito, în prima zi ar trebui să-l duci pe prietenul tău mai degrabă-n locul cutare. Ia maşina, Iubito. Era o cabană culoarea mierii, cu piei de animale peste tot, ca-n hanul din Québec. Dar după miros te ştiai încă-n Europa. Marie-de-iarnă era viguroasă şi pricepută. Păruse că nu simte frigul cînd se-nteţise vîntul spulberînd zăpada şi brumînd soarele cu un voal cenuşiu. Ajuns în vîrf, Benoît tremura-ntr-un hanorac evocînd mizeriile de după război. De jur-împrejur, peisajul o lua la sănătoasa-n pante moi, cu

tot relieful estompat de ceață. Atunci, venise momentul acela cam lung. Toți băieții deschideau guri de căpcăun, unse cu cremă roz, peste dinții lor nenumărați. Steiuri — dinții ăștia. Marie îi tutuia pe cîțiva dintre căpcăuni. Benoît rămăsese proțăpit pe marginea pistei ca plonjorii anxioși, pe trambulină. Degetele-i învinețeau pe metalul skiurilor. Rafale măturau terasa pe care se-ngrămădeau troiene de zăpadă. Benoît auzea-n spatele lui clinchetul siguranțelor pe care le-nchizi, un întreg zgomot de harnașament și de-ncuietori, pregătirea cavalerilor pentru turnir, încătărămarea armurilor, o aventură medievală și militară a cărei rumoare-i îngheța oasele. Unde era muntele cuminței din tinerețea lui, încălțămintea moale, cureluşele, lemnul cu iscălituri al scîndurilor ? Chiulasa cărei țevi se arma în spatele lui ? Tipii-și dădeau drumul unul cîte unul, cu-o dezinvoltură ironică și satisfăcută. Ei ? întrebau ochii Mariei. Se și vedea : păpălugă bleagă, siluetă nesigură, încrețind nasul în lumina albă. Dăduse din cap și-o poftise pe Marie să se ducă fără el. Plătise prețul coborîrii și se cuibărise-ntr-un scaun de teleferic. Singur. Nu mai era altul ca el. Jos, cum roșcovanul de la control se uita la el cu stupoare, îi arătase cu-o mînă glezna și, depărtîndu-se, se făcuse că șchioapătă, atît cît să dea colțul clădirii. BĂRBAT cică ! Băuse nu glumă-n ziua aia. Prietenii Mariei rîdeau, mai văzuseră ei din ăștia. Rănilor ăstora benigne le trebuie multă vreme ca să se cicatrizeze.

*
* *

A pornit din nou, ca o vijelie, cu farurile-aprinse brusc, uitîndu-se la cele patru mutre uimite. Se mulțumește cu plăceri mărunte. După aceea, a fost înhățat de neclarul nopții. Ochii mei nu mai sînt ce erau. În ciuda lățimii autostrăzii, farurile mașinilor cu care se-ncrucișează îi înfig un cui în frunte. Coboară pleoapele-o clipă și-atunci aude, mai distinct, motorul brutalizat. Aruncă o privire : o sută patruzeci. La curbe, cumsecadea mașină se lasă un pic într-o rînă, obosită să ia virajul cenușiu. A-nchis radioul. Tentația de-a ațipi, insidioasă mai adineauri, devine obsesie, făgăduință de binefacere universală. Ar trebui să mă opresc. Aș dormi pe parcurs. La Dijon ? Nu : se gîndește cu descurajare la hotelul ăla, cu un hol vesel ca un peron de gară, la mutra plictisită a portarului... Mai degrabă la Dôle, la Chandioux. Dar Dôle e la capătul lumii. Cît mai e pînă-acolo ? Încă două ore de tras. N-o să mai reziste. Și să găsești cameră la ora unșpe, ce, visezi ? Am să mă opresc la chestia aia pe care-au deschis-o de curînd, am să telefonez. Mai e mult pînă-acolo ? Rîde singur cînd se gîndește la chestia asta, la restorută, cum i se spune, totul portocaliu și verde-praz, orizontal, elizeean, pierdut în singurătățile Morvanului, în mijlocul întinderii strivite de proiectoare, tot acel vid luminos în care-ți imaginezi perfect, în cele patru colțuri, miradoare cu gardieni, ca să nu poată fugi prizonierii. Tot ce i-a plăcut în America aici îl face să se strîmbe de rîs. Da, asta-i expresia. Să se strîmbe de rîs. Imitație, oare ? GENIUL RASEI ? Partea miniaturală a Franței, eforturile meritorii, răbdarea, fîșia asta de bitum — enorm de scumpă, se pare — desfășurată printre coline, sălbăticia acestor bătrîne ținuturi

care sînt socotite uzate, suprapopulate, cînd de fapt sînt pustii, pădurile de care nimeni nu s-a mai atins de pe vremea călugărilor din Cluny, frumoasele sate muribunde pe care nu le mai străbate nimeni și găinile care piuie-n mijlocul drumului. N-are importanță că e noapte. Benoît vede, își imaginează. Îi plac zborurile astea visătoare, sentimentul ăsta de-a sta cuibărit în brațele peisajului. Uită de sine astfel, străbătînd pustiurile negre, păduricile cu iepuri, cu-o sută patruzeci la oră, în cicatricea cu suluri albe plantate cu conifere foarte pieptănate, secolul douăzeci, inginerii noștri... n-aluneca, ține-te să n-aluneci în somn... Deschide un geam. Își dă cu mîna prin păr. Se scutură. Ba cîntă ceva-n gura mare chiar. Închide geamul. O ideogramă albă pe fond bleu îi promite benzină și mîncare peste douăzeci de kilometri. O nimica toată : încă șapte-opt minute de suportat, ascultînd radio-jurnalul, de exemplu, fiindcă e ora zece, sau accelerînd, viteza mă trezește totdeauna. Se strecoară, după ce semnalizează de cîteva ori cu farul, pe lîngă niște interminabile camioane cu niște remorci capricioase. La dreapta, huruitul și roțile uriașe. La stînga, iarba și tufișurile. N-am să mai trec în vecii vecilor, privirea mi-e prea-ngreuiată, iar mașina asta trage-ntr-o parte, ai zice că merge-n buiestru, trebui' să ochești bine, a, ba da, trec, e loc și pentru doi ca tine, iar tu te tîrîi, mișcă, accelerează ! Dacă n-ai fi cadavru ambulant cum ești ai continua. Dôle, Poligny, iubitul tău Jura. La unu din noapte ai fi proaspăt ca un păstrăv de rîu. Te-ai opri în susurul apei să fumezi o țigară. Micile viraje seci între brazi, veselia, ai uitat ? Mîine la zece, Marie. Strigătul ei cînd ai să-i spui la telefon că ești acolo,

la zece kilometri. Și peste tot în jur buna Elveție, banii ei de argint, accentul liniștitor al vocilor și-al lucrurilor, romanța ta, gusturile tale din alte vremuri, și-n mijlocul acestor gusturi strălucirea Mariei, strălucirea ei de joc și de foc, libertatea corpului ei, amintește-ți, cum are să se-arunce spre tine, în tine, în așa fel c-ai să uiți toată năclăiala de astăzi, cele douăsprezece ore de clei și de plumb, balerinul roz murdar de sînge, rușinea ta, frica de-a trăi, acest somn nemaipomenit care te pîndește și care e ultima capcană-ntinsă de cealaltă viață, cea onorabilă, cea apăsătoare, viața adversarilor Mariei, viața de parale și de aranjamente, ordinea ? da, dar care-n tine e doar dezordine și-amărăciune. Promisiunile ținute ? dar așa cum întărești o minciună, prin șmecherii și prin prudențe, așa cum reușești să nu te-ncurci în minciuni, să faci impresie pîn' la capăt. Ai să uiți toate astea, ai să ieși din ele ca dintr-o baie de saramură-ncropită. Ai s-aluneci de partea cealaltă a muntelui, în plină lumină a lacului și-a Mariei. Marie-de-vară, care n-o să mai fie războinica din Saanenmöser, ci Ondine, Ofelia, o-necată ironică, o Ofelie insolentă și-nviată. Ai să mizezi pe-o singură carte și-ai s-aștepți, cu inima liniștită, verdictul soartei. Ai să strivești pe cine-ți stă-mpotrivă, ai să smulgi din tine zdrențele astea de tandrețe moartă, pielea moartă a scrupulelor. N-ai să mai fii niciodată un om perfect onorabil. Te neliniștește ? N-ai să mai trăiești niciodată-n confortul de-a te considera cumsecade și trist. N-ai să-ți mai permiți acest lux decent de-a suferi pentru sentimentele frumoase. Ai să suferi pentru Marie, ai să te bați pentru Marie. Ai s-o impui propriilor tale-ndoieli. Ai s-o impui celorlalți. Ai să

cîştigi pe toate terenurile. Băieţii tăi au s-o accepte. Oraşul, timpul, slujba au s-o accepte. Totul îţi stă la-ndemînă. Trebuie să mai rezişti zece ore. Să treci muntele şi noaptea. Bine, ne-am înţeles, eşti un biet Iacob *, iar îngerul tău e-un tovarăş excelent. Ar fi uşor să te baţi cu un golan, cu un înger negru. Tu trebui' să asasinezi ceea ce te prefaci de-atîta vreme că iubeşti. Nu mergi spre cer, călătorule. La sfîrşitul luptei tale, n-o să se lumineze de ziuă. Te-ndrepţi spre toate-apusurile iadului, norocosule ! Te-azvîrli în sorii şi-n bucuriile iadului. Ai să cîştigi : eşti pierdut pentru onoare. Uite, n-ai dormit. Ai ţinut ochii bine deschişi, ţintiţi spre ţelul către care te-ndreptai : condamnarea ta la fericire. Asta-n dreapta ta, caravanseraiul ăsta culoarea prazului şi-a mandarinei, peste care flutură flamurile supercarburantului, e doar etapa. O etapă ca oricare alta cînd mergi spre dragoste. Opreşte-te.

* *

America-i răsare-n minte. Sau, dacă nu America — nimic aici nu-i seamănă cu-adevărat — cel puţin o reverie de spaţiu şi de timp, vechea nostalgie-a drumului. Totul ar fi, poate, mai uşor dac-ai simţi-n urma ta o inepuizabilă rezervă de orizonturi. America este pentru Benoît ţara fugii posibile, a rătăcirii din oraş în oraş cu sosirea, seara, în anonimatul unor locuri lungi şi perfecte unde să dormi. Îi place tăcerea pe care-o rup fraze cu vorbe aspre, mesajele-acelea sumare pe care le schimbă călătorii niţel beţi de distanţă. Au străbătut încet, ore şi ore-n şir peisajele fără sfîrşit, preria care-mbată visele. Au mers de-a lungul unor interminabile urîţenii suburbane, mahalalele ţesute cu cabluri, pline de garduri, de stîlpi, de firme scînteietoare deasupra motelurilor, chiar şi-a celor prăpădite, răpcigoase, cu opt dolari camera, dar adîncimea albastră a unei piscine ademeneşte tipii obosiţi, cu văluşoarele sau cu peştele fluorescent al reclamelor luminoase. Au reperat gradul de lux care corespunde-ambiţiilor lor, au aflat din clipocirea provocatoare a cuvîntului VACANCY că sînt camere libere, au îndreptat într-acolo, dintr-o apăsare-a degetelor pe volan, maşina lor mare şi docilă care face-o plecăciune-n faţa biroului. Au coborît cu şolduri legănate. Au schimbat cîteva cuvinte cu paznicul, au plătit, au primit o cheie. S-au aşezat din nou în „Buick"-ul verde sau roz şi au pornit-o-ncetişor, mai degrabă au alunecat, spre-o cameră perfect asemănătoare cu cea din ajun şi cu cea de-a doua zi. Pot fi omorîţi, pot să fugă de-o memorie pe care-o năpădesc amintirile, de-un oraş unde se ştiu demascaţi : totul se potoleşte şi se epuizează în singurătatea-n care bîzîie climatizorul. În curînd au să se ducă la barul întunecat, cutie fără formă şi fără ferestre, unde-o pianistă ca vai de lume zdrăngăne *Hello Dolly,* umezind cu vorbe senzuale un microfon care-i atinge bărbia. O chelneriţă cu coapsele goale, pieptănată poate stil Maria-Antoaneta le va servi cele două-trei *dry martini*-uri necesare liniştii sufleteşti. Au să se uite-n jurul lor, debordînd deodată de dorinţa de-a explica unui suflet de om cît de indulgentă e viaţa cu ei.

---

* Iacob, patriarh din *Vechiul Testament,* care — spune legenda — s-a luptat o noapte întreagă cu un înger pe care l-a învins.

Sau cît de crudă, parcă poţi să ştii! Într-o seară, într-o noapte, pe marginea unei autostrăzi din Occident...

*

*   *

... De ce extenuarea lui Benoît se mîngîie totdeauna cu-această Americă pe care şi-a creat-o, cea mai obişnuită, cea care-n principiu ar trebui să-l sperie, să jignească gingaşa lui inimă europeană? Restoruta nu explică totul. De ce asociază imaginea Mariei cu aceste imagini? Marie pe care-ar vrea s-o poarte prin cîmpii, prin deşerturi, în texasul şi-n nevada visurilor lui, în căutarea acelui vid al serilor de călătorie cînd orice legătură cu vieţile noastre e ruptă, cînd nimic din ceea ce există acolo şi nimeni dintre cei care trăiesc acolo nu mai poate să ne RECUNOASCĂ. Răufăcători fără crime, călători fără scop, în fiecare noapte n-am regăsi decît plăcerea. Ne-am hrăni cu curcani exsangui şi cu salată. Am bea apă de la gheaţă, cu gust de clor, de care se-aburesc paharele-n mînă. N-am fi decît două ireproşabile maşini de uitat. Ciudat vis. Congresul acela unde vrea s-o ducă pe Marie, Québecul cu orizonturi excesive să-i impună oare lui Benoît, mai mult chiar decît marea crîşmă oranj şi verde, această sfîşietoare poftă de-a o fura o dată pentru totdeauna pe Marie din decorurile ei şi de-a ieşi el însuşi din capcană? Sau poate doar muzica uşurică, prelinsă din difuzoare, politeţea lustruită a ţărăncuţelor ajunse chelneriţe, beţia blîndă a vinului roşu (Nu Servim Băuturi Alcoolice decît celor care Consumă şi Mîncare) din care, odată cu aburul, răsare speranţa pătimaşă de-a trăi mai bine, dorinţa de-a

fraterniza cu lumea, pe care-o simţeau călătorii, acolo, în timp ce cîntăreaţa răguşită zdrăngănea şi bîlbîia-n penumbră vorbe de dragoste gen 1945...

*

*   *

Nimic nu-i atît de complicat. Benoît părea să-i dăruiască Mariei o jucărie care să nu mai fi fost folosită niciodată, o adevărată jucărie de om bogat, să-i dea în dar ceea ce e sigur că n-a mai primit niciodată. Ce-mbătrîniţi erau ochii ei, la Trouville... N-ajungi niciodată la timp ca să vezi soarele răsărind. Cu Marie se joacă de-a Lumea Nouă. Expresia se potriveşte cu generozitatea asta tulbure din el. Pe toate celelalte Marie le-a avut. Pînă acum n-am împărţit decît bucurii de mîna a doua. Da, mai dă-mi o jumătate de „Volnay“ *. În prag, apar nişte camionagii buimaci şi lacomi. Înaintează pe un *no man's land* de mochetă culoarea fructelor. Sub mînecile suflecate se mişcă muşchi. Lăcustele nordice de-adineauri, ele ori surorile lor, înaintează flancate de taţi şi de fraţi, de mame, de cîini, înaintează-mbrăcate-n insolenţă şi-n peticile de stambă pe care le poartă, cîrpele-astea bleu, inul ăsta gros, nevinovat, rochii impure cum era pe vremuri doar lenjeria, înaintează, caravele slabe, prăzi blonde, în libertate ca asasinii uneori, scandaloase ca şi ei, de vreme ce dorinţa, acest puls de ură şi de deliciu amestecate, ar trebui să-nspăimînte ca omorul. Înaintează. Iar în urma lor acele vagi, indiscernabile chipuri ale nopţii, acele costume locuite de negustori sau de judecători, carne cenuşie-ori carne grasă, şantunguri uşoare, dacron, crylon, imprimeuri gen

* Vin franţuzesc.

italian, pantofi împletiţi în care se marinează degetele, în şosete brune, cercetaşi, profesori de geografie. Toţi se-aşază la mese. Unii beau ape gazoase, cafele tari. Alţii-şi umplu burdihanul — cum face Benoît — sistematici şi răbdători, pîndind coborîrea mîncării-n ei, plutitul cărnii de vacă-n vin, savurînd optimismul care iradiază, îndurătoarea catifea cu care-i acoperită ziua ce ia sfîrşit. Vinul mai rece, te rog. Puţin îmi pasă mie de vinul roşu şi de cum se-obişnuieşte. În jurul meu, chipurile funcţionează, respiră. Diversitatea chipurilor. A, da ! sîntem într-adevăr europeni. Ciudaţii. Diferiţii. Aş vrea să-i dăruiesc Mariei zile-a căror ţesătură să fie-atît de banală, încît arabescurile noastre-ar căpăta formă de melodie. Noaptea au mai împărţit-o. Ţara asta, spre care merg şi la care ţin, e-a ei, o cunoaşte mai bine decît mine. Cuvintele... S-o-nveţe, nu, ci mult mai bine : să trezească-n ea, aşa cum sufli peste un tăciune, un cuvînt care să nu-i fi ars niciodată gura, care să nu se fi culcat niciodată pe buzele ei. Să-i ofere-acele minute lente, banale, intrarea seara-n oraşe printre cele două şiruri de neon, plutirea moale şi mută spre camera-n care ne vom dezbrăca, toată banalitatea unei lumi, din care noi am face o sărbătoare, melodia pe care să ne cîntăm povestea : America mea. Şi să ţi-o dăruiesc. Au să fie sfîrşituri de zile toride, strîmtori stîncoase-n care Siuşii au masacrat o sută de cavalerişti sudişti, cerbi, cer, viscole. Văd pentru noi o viaţă ca un peisaj. Nimic nu-nţeleg din dragostea lor amanţii în camerele încuiate, în hoteluri furişe. Vai de poveştile care nu-s călătorii. O să ascultăm trăncănelile de la congres. Tu ai să umbli prin magazinele unde se vînd tot felul de cizme, îmblănite pe dinafară, căptuşite

cu blană, indiene. Eu am să asist la dineurile alea la care, cînd se servesc brînzeturile, se ridică un tip şi vorbeşte despre cultură. Tu, la Bonaventure, în camera care dă spre-un *patio* japonez, ai să-ţi lustruieşti şi-ai să-ţi parfumezi trupul, aşa cum li se cade idolilor. Vom fi ca personajele-acelea solemne care, în întrunirile de bărbaţi, suportă raportul împuternicitului financiar fiindcă ştiu că-n zori pleacă la vînat de raţe. Puştile sînt unse gata. Vom merge de-a lungul lacurilor, sub rafalele ploii. Seara, ai să te laşi goală, iar eu am să simulez că-mi închipui că din tine, din ceafa ta, vine mirosul acela de răşină...

*

* *

...se uită la el ? Oare-şi dau seama călătorii din jurul lui, familii, soţi, legalii, soldaţii-n uniforma războaielor drepte, îşi dau seama că bărbatul ăsta de lîngă ei, singur şi care-a mîncat, dacă se ridică se clatină ? Că poate-o să cadă ? Nu fiindcă ar fi băut prea mult : sticluţele cărora le-a venit de hac de pe masa lui nu-nseamnă sfîrşitul pămîntului. Dar oboseala-mbată mai radical decît vinul. Adică : oboseala-aceea care smulge unii oameni cum faci cu buruienile : CU TOATĂ RĂDĂCINA CU TOT. O oboseală de dinainte sau de după toate cauzele, pe care-ar trebui s-o judecăm altfel, de vreme ce-nseamnă altceva. O oboseală care poate că-i un semn, o pecete de elecţiune şi de maledicţiune-n acelaşi timp, degetul întins al regisorului, pentru a-l arăta pe vinovat, pentru a distribui rolul ingrat al prinţului ? Haida de ! Caraghiosul trupei... Dar cui îi pasă de Benoît ? Ar putea să mormăie, să facă ges-

turi spre-o umbră că tot nu i-ar da nici pic de atenţie. Inexorabilul „fiecare-pentru-el" funcţionează fără greş. Benoît îşi prelungeşte totuşi prezenţa aici unde totul vorbeşte doar de trecere. Se-nvîrteşte niţel pe la subsol, se spală pe faţă, îşi umezeşte cu degetele-nmuiate-n apă caldă pleoapele, urcă din nou, bea o cafea la tejghea. Vorbiţi-i ! De azi-dimineaţă, de cînd patrulează oraşul şi timpul, de cînd cerşeşte priviri, de cînd încearcă să facă fetişcanele să se uite la el, faceţi-i, în fine, un semn ! S-ar mulţumi cu puţin. Să stea de vorbă cu şoferii cu umeri atletici despre mecanică. Despre parale şi despre impozite cu un cap de familie. Sau despre Franţa. Excelent loc în care să vorbeşti despre Franţa, oră potrivită, cine se sacrifică ? Un teckel seniorial tropăie-n urma stăpînilor lui, se opreşte dintr-o dată, atît de-ncăpăţînat, atît de moţat că-i dau drumul din cureluşă, lăsîndu-l să se scarpine cu pasiune. Se ridică la chemarea lui Benoît şi-o clipă biciuieşte aerul cu coada. Dar cînd omul se-apleacă să-l mîngîie, ţinînd cont că nu trebui' totuşi să exagerezi, ocoleşte mîna necunoscută, se holbează ca un zăbăuc, aleargă spre numele ridicol pe care i-l zvîrle, colo, o gură veselă. Aşa încît Benoît se trezeşte-n mijlocul unui pustiu de covoare smeurii, cu un genunchi în pămînt, hirsut şi prietenos, privind cum se depărtează fesele dispreţuitoare-ale unui cîine. O, Hélène, singurătatea ta... Mai bine să se ridice şi să se-ndrepte spre uşă, dintr-o dată cuviincios şi grăbit, om care se duce la treburile lui, cu plinul de şuncă şi de apă minerală făcut, viguros, grozav. Noaptea. Foarte bine, noaptea. O adiere limpede. Un tînăr vioi rîcîie de pe parbriz gîzele strivite, sîngele lor galben şi roşu. Benoît înţelege : fiecare gest al fiecăruia,

şi-ale lui ca să iasă, ca să-şi aprindă o ţigară, ca să mîngîie cîinele, fiecare gest aparţine iremediabil unei categorii de gesturi, seamănă cu alte gesturi pe care le-ai făcut, le-ai suportat, le-ai reluat de mii de ori, pînă-n momentul cînd ţi se pare că nici unul nu mai e nici legitim, nici posibil. Cel mai ne'nsemnat şi încă tot înseamnă prea mult. Să ceri prea mult, să dai prea mult. Ar trebui să rămîi măreţ de imobil faţă de ceea ce se-apropie.

*

*   *

Uite. S-A AFUNDAT ÎN NOAPTE. Înţelegeţi ce vor să spună cuvintele astea ? Stai în picioare pe marginea unei băltoace de lumină, cu luciul roşu-al pompelor de benzină, cu ţipetele copiilor, cu familiile care se-mprăştie, zăpăcite, fericite, şi-apoi se strîng iară la un loc. Poate că fumezi o ţigară, te destinzi înainte de-a porni din nou la drum. Aşa se spune, nu ? Ai văzut doar un bărbat care se-ndrepta spre maşina lui, strecura o monedă-n palma unui puşti, demara, mergea spre cimentul mîncat de unsoare şi de viteză.

Acum poţi să-ţi întorci privirea, să dai din umeri, să te scuturi — ce rost au reveriile astea la graniţele nopţii ? — să te duci spre uzina de sandwichuri, spre viaţă. De data asta Benoît Magellant e singur.

*

*   *

Începe din nou supliciul monoton. Cutia s-a-nchis peste tine. Benoît, intri în noapte. Afunzi în noapte toată fragilitatea asta expusă, fără apărare. Afunzi bucata de carne care va silui noaptea. Te culci cu

ea, e-a ta. Te uiţi la ea cum se desface, da, din faţă, din faţă — şocul, din faţă — dragostea. N-are importanţă ce şoc. Fluiditatea lor e ca aerul, ca apa : o izbeşti şi devine piatră, fruntea-ţi pocneşte şi se crapă. Aşa mor gîzele în nopţile de vară. Farurile mele n-au să străpungă niciodată pădurea asta fără luminişuri. Ating noaptea doar cu un pic de cîlţi cenuşii. Răsar nişte faleze, nişte stînci imense. Te freci la ochi. Drumul se destramă-n faţa ta, se preface-n ţărînă şi-n pădure. Noaptea, drumurile se şterg din faţa oamenilor. Pămîntul şi pădurea pun din nou stăpînire pe ele. În ziua aceea din martie trecut — la ora asta ori mai tîrziu ? — te-ntîlneai cu Marie şi cam pe-aici — am şi ajuns în Morvan ? cu furtuna lui de frig, cu vîntul de ploaie, cu capcana asta de nori ? — încet-încet n-ai mai văzut liniile convergînd, topindu-se-n acel punct spre care mergi tu. Nu mai era-n faţa ta, nu mai e, nu mai e — cauţi — decît penumbră-nvolburată şi umedă, zgomotul ăsta de mătase,-l auzi ? Dacă te-ai opri şi-ai pune piciorul jos ţi-ar fugi pămîntul de sub tălpi ? Ceva care nu mai este-ntuneric, dar încă nici lumină, căruia abia după un timp îi dai un nume, gingăşie vicleană şi multiplă a zăpezii, din ce în ce mai luminoasă, mai frenetică, nebunia fulgilor de zăpadă furioşi pe tine, maşina ta nebună şi ea, şi-nceată, visătoare,-nceată, la voia-ntîmplării, între proeminenţe vagi, tufişuri, forme, taluzuri.

*

* *

Unde mă aflu ?

*

* *

Nu mai merg spre Marie ci spre-această ceaţă care tot fuge, închisoare cu ziduri moi ce se-nchid. Nu, nu te opri ! De cîte ore merg, astăzi ! N-am să mă las prins atît de tîrziu, atît de-aproape de ţel ! Ce spui ? Ţelul, zăpada în iunie, rîsul blond al Mariei, servim-băuturi-alcoolice-doar-călătorilor-care, noaptea, doar noaptea, atît de albă... Deschide ochii, da, aşa, îndîrjeşte-te, umblă, umblă mereu, cu privirea pătimaşă, cu mîinile zadarnice care-alunecă pe volan. Ce frică-ţi este ! Undeva, Marie stă lungită. Marie în căldura unui pat. Gîndeşte-te la ea. Gîndeşte-te la ea cu palmele şi cu pîntecele. Suspină. Visează că n-are să te mai vadă. De unde să ştie ea ? Mîine-ai s-o chemi la soare. Uneori, cînd doarme, i se umezesc un pic tîmplele şi-ncheietura braţelor. Nu ştie că ducîndu-te spre ea... Trunchiurile copacilor sînt pudrate cu alb din partea de unde suflă vîntul. Datorită şocului, zăpada se fărîmiţează şi arborele, la poalele căruia gîlgîie şi fumegă maşina, arborele e singurul care se-nalţă negru, pe platoul bătut de furtună. Complet negru. Cine-o s-o anunţe pe Marie ? Ai să vezi că s-a terminat cu secretul. S-a terminat cu jena şi cu şmecheriile. Lacul, la poalele munţilor Jura... Toată fericirea o să iasă mîine la lumina zilei. Bărbatul tău, ironicul tău, călătorul tău, sprijinul tău. Ce lungă-a fost ziua asta, ce caldă, ce feroce-a fost cu dragostea noastră. Dar iat-o învinsă. Tu n-ai să ştii niciodată. N-ai să ştii tulburarea ochilor şi-a mîinilor mele, viteza mare, cerul în culoarea lui de arbori. N-ai să ştii că noaptea, pe drum, se stîrnesc furtuni. N-ai să ştii vata asta-n care mă-ntind în fine, vata asta, zgomotul ăsta alb, patul ăsta imens în care te-ntîlnesc, deriva asta, odihna asta. Avansez, merg

— tu eşti victoria mea, mă crezi, nu-i aşa ? o ! te rog, atît de puternică, atît de luminoasă, mă crezi, nu — accelerez, merg, pătrund în noaptea ta, îmi apropii mîinile de tine, priveşte-le cum se-ntind spre tine. Nu face ochii ăştia neîncrezători. Nu vezi că sînt gata să te-ating ? Să te-ating. De ce să plîngi ? Ştii doar că-mi place să te văd numai rîzînd.

Lector : OLGA ZAICIK
Tehnoredactor : VICTOR MAŞEK

Tiraj: 19130. Bun de tipar: 8.07.1974. Coli tipar 6,125

Tiparul executat sub comanda
nr. 357 la
Întreprinderea Poligrafică
„13 Decembrie 1918",
Str. Grigore Alexandrescu nr. 89—97
Bucureşti
Republica Socialistă România